

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİ (CİSST)

Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar Projesi

Sonuç Raporu

Kasım 2013

Proje Koordinatörü: Mustafa Eren

Katkılarından Dolayı Teşekkür Ederiz

CİSST'tan	3
Giriş	4
Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslara Dair Nihai Raporlar	5
Genel Tespitler	5
1- Engelli Mahpuslar	8
2-LGBT Mahpuslar	12
3-Yabancı Mahpuslar	16
4-Yaşlı Mahpuslar	19
Proje Süreci	22
A-STÖ'LERLE TOPLANTI	22
1-Katılımcılar	22
2-Toplantıların Genel Gündem Konuları	24
B-HAPİSHANE ZİYARETLERİ	30
1- Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Ziyareti	32
2- Ümraniye E Tipi Hapishanesi Ziyareti	37
3- Maltepe 2 No'lu L Tipi Hapishanesi Ziyareti	42
C-SORU ÖNERGELERİ VE BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI	46
1-Engelli mahpuslara ilişkin CHP Milletvekili Şafak Pavey'in vermiş olduğu soru önergesi ve Adalet Bakanlığı'nın cevabı	47
2-LGBT Mahpuslara ilişkin CHP Milletvekili Melda Onur'un vermiş olduğu soru önergesi ve Adalet Bakanlığı'nın cevabı:	52
3- LGBT mahpuslara ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu	55
4- LGBT mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu	59
5- Engelli mahpuslara ilişkin 8 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu	61
6- Engelli mahpuslara ilişkin 4 Eylül 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu	67
7- Yabancı mahpuslara ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu	70
8- Yabancı mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu	78
9- Yaşlı mahpuslara ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu	82
10- Yaşlı mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu	84
Ekler	86
1- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün hapishane ziyaretlerine ilişkin 12 Temmuz ve 26 Temmuz tarihli cevapları.	86
2- Bir yabancı mahpusun iki mektubu	88
3- İşitme ve konuşma engelli bir mahpusun mektubu	90
4-Bir LGBT mahpusun mektubu	92
5-Mahpus ve hapishane idaresi görüşme soruları	95

CİSST'tan

Sayın Basın Emekçileri;

Hoşgeldiniz,

Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de insan hakları ve demokrasi konularında söylenenler ile yapılanlar, ya da yaşanan gerçekler birbirini tutmamaktadır, hele hapishaneler söz konusu olduğunda bunu bütün açıklığıyla görebilmekteyiz.

Bu tutarsızlığı ortadan kaldırmak için, insan hakları ölçülerinin uygulanmasının soyut kuramlarla, göstermelik paketlerle sağlanamayacağını kavramamız gerekiyor.

Hapishanelerin yönetim süreci en üst düzeyden başlayarak, her düzeyde alıkoymanın ahlaki temellerinin bilinciyle yayılmalıdır. Bu temeller uluslararası bir çok sözleşme ile garanti altına alınmıştır.

İktidarlar, “Yaptığımız şey doğru mu?” sorusunu her fırsatta sormalı, bu konuda Sivil Toplum Örgütlerinin izleme ve denetleme yapmasına olanak verecek ortamı sağlamalıdır.

Türkiye hapishaneler konusunda karanlık bir geçmişe sahiptir, bugün daha mı iyidir, hayır neredeyse dünü aratacak inanılmaz insan hakları ihlalleri yaşanmaktadır.

Yarın daha iyi olabilir umudumuz ise bugünkü uygulamalar nedeniyle hızla tükenmektedir.

İnsan hakları kuralları iktidarların günlük işlemlerinde somut bir şekilde uygulanmalı, ihlallere son verilmeli ve sorumlular hesap vermelidir.

Çok fazla engelle karşılaşarak gündeme getirmeye çalıştığımız bu rapora konu olan mahpus gruplarının hapishanelerde nasıl bir insan hakları ihlalleri dizisine uğradığını görmek bu konuda çaba sarfetmek temel yaklaşımımız oldu.

Bu çabada siz basın emekçilerine de bildiklerimizi paylaşarak bir sorumluluk yüklemek istediğimizi söylemek isterim.

Sevgi ve saygılarımla...

Zafer Kıraç

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST)

Yönetim Kurulu Başkanı

Giriş

Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar Projesi Kasım 2012 yılında başlamış, tam bir sene sürmüş ve Kasım 2013 tarihinde sona ermiştir.

Proje; engelli, LGBT, yabancı uyruklu ve yaşlı mahpusların durumlarını anlaşılır kılmak, sorunlarını tespit edebilmek ve bu sorunlara çözüm önerileri oluşturabilmek hedeflerini kendisine amaç edinmiştir. Bu hedefler doğrultusunda ilerlerken ilgili sivil toplum örgütlerinde bir farkındalık oluşturmak, onların da hapisaneler konusunda faaliyetler yürütmelerini sağlamak bir başka amacı oluşturmuştur. Projenin üçüncü ve bir diğer amacı ise proje sonunda özel ihtiyaçları olan mahpuslara ilişkin belgeler oluşturmak ve bu belgeleri, hem kamuoyunun bilgisine hem de hapisanelerle ilgili politika yapımcılar, idareciler ve yürütücülere sunarak mahpusların yaşantılarında iyileşmeler sağlamanın aracı kılmaktır.

Proje hedeflerine ulaşabilmek için üç aşamalı olarak yürütülmüştür. İlk aşamada engelli, LGBT, yabancı uyruklu ve yaşlılar alanlarında çalışan sivil toplum örgütleriyle toplantılar düzenlenmesi amaçlanmıştır.¹ Bu toplantılar sayesinde hapisaneler ve mahpuslar konusunun bu sivil toplum örgütlerinin gündemlerinde daha fazla yer alması sağlanmış ve projenin sonraki aşamalarına katılmaları için ilk adım atılmıştır. Projenin ikinci aşamasında bu sivil toplum örgütlerinden temsilcilerin katılımlarıyla İstanbul'daki üç hapisane ziyaret edilmiştir. Bu ziyaretler sırasında Bakanlık izin vermediği için mahpuslarla görüşülememiş ancak mahpusların yaşam alanları görülebilmemiş ve hapisane yetkililerinden bilgi alınmıştır. Projenin üçüncü aşamasında ise sivil toplum örgütlerinin de katkılarıyla, hapisane ziyaretlerinde yapılan tespitler ve projenin başından itibaren elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir.

Projenin üç aşamasının sonrasında ulaşılan genel tespitler şunlardır:

1-Proje çalışması süresince görülmüştür ki, Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik bir politikası yoktur. (Bakanlığın bu konudaki ilk çalışması projemiz başladıktan ve kamuoyuyla paylaşıldıktan sonra gündeme gelmiştir.)

2-Bakanlık ve Genel Müdürlük, özel ihtiyaçları olan mahpuslara ilişkin politika oluşturabilmek için elde olması gereken istatistiki verilerden yoksundur. Özellikle engelli ve LGBT mahpuslarla ilgili istatistikler yeni tutulmaya başlanmıştır ve kriterleri oluşturulmadığı için henüz değerlendirme yapmaya olanak sağlayacak güvenilirlikten yoksundur.

3-İstatistiki veriler konusundaki eksiklikler de göstermektedir ki Bakanlık ve Genel Müdürlüğün, henüz, özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik bir bilgi ve deneyim birikimi yoktur.

4-Konuyla ilgili olarak personel istihdamı yapılmamaktadır. Bakanlık ve Genel Müdürlük bünyesinde özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik çalışma yürütecek personel istihdam edilmediği gibi hapisanelerde de özel ihtiyaçlara yönelik personel istihdam edilmemekte veya var olan bir personelin bu konuda uzmanlaşmasına yönelik bir çalışma içerisine girilmemektedir.

5-Yapılan başvurular ve alınamayan izinler göstermektedir ki Bakanlık ve Genel Müdürlük, STÖ'lerin hapisanelerle ilgili bir aktör haline gelmesi konusunda çekincelere sahiptir.

---

¹ Bu toplantılardan 3'ü gerçekleştirilirken, yaşlılar alanında çalışan sivil toplum örgütü olmayışı nedeniyle bu toplantı gerçekleştirilememiş, bu alandaki çalışmalar birebir görüşmeler ve literatür çalışmasına dayalı olarak yürütülmüştür.

Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslara Dair Nihai Raporlar

Her bir grup için STÖ'lerle gerçekleştirilen toplantılar, hapishane ziyaretleri, soru önergeleri ve bilgi edinme başvuruları, hapishane dışında yapılan görüşmeler sonrasında nihai raporlar hazırlanmıştır.

Engelli, LGBT, Yabancı ve Yaşlı mahpuslara ilişkin raporlar sunulmadan önce bütün mahpusları ilgilendiren genel tespitler paylaşılacaktır.

Genel Tespitler

-Türkiye'de hapsedme oldukça yaygın kullanılan bir "ceza infaz" yöntemi haline gelmiştir. Bakanlığın açıklamalarına göre önümüzdeki 4 yıl içinde yeni hapishanelerin yapımı ile hapishanelerin toplam kapasitesi iki katına çıkarılacaktır.² Bu açıklamalar kaygı vericidir. Sosyal bilimler, hukuk, kriminoloji alanlarında hapsedmenin olumsuz yanları tartışılır ve hapsedmeye alternatif yöntemler aranırken Türkiye'nin tüm bu gelişmeleri yok sayarak hapishane sayısını ve kapasitesini arttırmaya çalıştığı görülmektedir.

Çalışma süresince, özel ihtiyaçları olan mahpuslara ilişkin olarak hapsedilmesine gerek olmadığına inanılan birçok örnekle karşılaşmıştır. Kaçak elektrik kullanmak, elektrik, su faturalarını ödeyememek gibi nedenlerle yaşlı ve engelli insanların hapsedildiği olaylar basına dahi yansımıştır.

Özel ihtiyaçları olan mahpuslar başta olmak üzere tüm mahpuslar için alternatif "ceza infaz" yöntemleri düşünülmeli, hapsedmeye son çare olarak başvurulmalıdır.

-Proje kapsamında gerçekleştirilen hapishane ziyaretlerinde Adalet Bakanlığı ve Genel Müdürlük tarafından mahpuslarla görüşmemize izin verilmemiştir. Mahpuslarla görüşülmesine izin verilmeyişi, sadece hapishanenin dolaştırılması ve idari personelden bilgi alabilmek kabul edilebilir bir durum değildir.

Bakanlık ve Genel Müdürlük, STÖ'lerin hapishanelerde çalışma yürütmesini istememekte, kendi çizdiği sınırlar içinde hareket edilmesini beklemekte ve sadece kendi sunduğu bilgileri yeterli görmektedir. Bu kaygı verici bir tutumdur.³

- Adalet Bakanlığı ya da Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'nün özel ihtiyaçları olan mahpus gruplarına ilişkin bir çalışması, onlara yaklaşımlarına dair çerçeve oluşturacak yasa, yönetmelik veya genelgesi yoktur. Yapılan hapishane ziyaretlerinde, müdürlerin bu konuda söyledikleri oldukça çarpıcıdır. Bir hapishane müdürü ellerinde engellilere dair bir mevzuat olmadığını, bu nedenle sorunlar yaşadıkça çözüm ürettiklerini belirtirken ("Sıkıntı yaşandıkça içtihat oluşur, içtihat oluşunca diğer hapishanelere de gider.") diğer bir hapishanenin müdürü ise yazılı kuralların yanı sıra yazısız bir takım kurallar da olduğunu ve LGBT mahpuslar söz konusu olduğunda da yazılı değil yazısız kuralların yürürlükte olduğunu belirtmiştir.

² Sadullah Ergin Yeni Cezaevi Projelerini Açıkladı, Akşam.com.tr, 24 Mayıs 2013,

<http://www.aksam.com.tr/guncel/sadullah-ergin-yeni-cezaevi-projelerini-acikladi/haber-209197>

Ergin'in açıklamalarına göre 2013-2017 yılları arasında 124.000 kapasiteli 213 yeni hapishane inşa edilecektir.

³ Proje süresince görülmüştür ki çeşitli alanlarda faaliyet yürüten sivil toplum örgütleri de hapishaneler konusunda yeterince bilgili ve ilgili değillerdir. Projemiz, sivil toplum örgütlerinde hapishaneler konusunda farkındalık yaratmanın bir adımı olarak da görülebilir.

- Bakanlık ve Genel Müdürlük, özel ihtiyaçları olan mahpuslara ilişkin sağlıklı istatistiki verilerden yoksundur. Özellikle engelli ve LGBT mahpuslara ilişkin istatistiki verilerin toplanacağı kriterler henüz oluşturulmamıştır. Bakanlık ve Genel Müdürlük bu kriterlerin oluşturulması için ilgili STÖ'lerle beraber çalışabilmelidir.

-Hapishanedeki sosyal görevlileri de sorduğumuz 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurumuza gelen 13 Eylül 2013 tarihli cevapta 1 Ağustos 2013 tarihi itibari ile hapishanelerde çalışma yürüten 167 psikolog, 281 sosyal çalışmacı ve 354 öğretmen olduğu bildirilmiştir. Genel Müdürlüğün verilerine göre Ağustos 2011'de hapishanelerde tutulan mahpus sayısının 135.511 olduğu düşünülürse psikolog başına 811, sosyal çalışmacı başına 482, öğretmen başına ise 382 mahpus düştüğü görülmektedir.⁴

Bu sayılar hapishanelerde yeterli sosyal görevli olmadığı dolayısıyla yeterli sosyal çalışma da yapılmadığının, mahpusların sosyal görevliden ziyade infaz koruma memurlarıyla yüz yüze olduğunun ifadesidir. Bu tabloya bakarak hapishanelerin hala güvenlik kaygısıyla yürütülen yerler olduğu, mahpusun sosyal yaşam alanı olanı olarak görülmediği çıkarımı yapılabilir.

-Yapılan hapishane ziyaretlerinde yaz döneminde hocası olmadığı için bazı kurs ve atölyelerin durduğu tespit edilmiştir. Yaz tatili nedeniyle halk eğitimden gelecek hoca veya gönüllü bulunamadığında sivil toplum örgütlerinin girişimleriyle bu eksiklik tamamlanabilir. Bu nedenle sivil toplum örgütlerinin hapishanelerde çalışma yürütmesi teşvik edilmelidir.

-Yapılan hapishane ziyaretlerinden birinde sivil toplum örgütü temsilcisi ve akademisyen heyet üyelerimizden üç kadın arkadaş duyarlı kapıdan geçebilmek için sutyenlerini çıkarmak, kendilerine verilen bir gazete parçasının içinde taşımak, arama mahalline kadar masa örtüsü benzeri bir bez parçasına sarınarak gitmek zorunda kalmışlardır. Hapishanelerde çalışan sivil toplum örgütü temsilcileri böylesi insanlık onuruna ve insan haklarına aykırı durumlarla karşılaşırken mahpuslar ise (milletvekilleri tarafından hazırlanan raporlarda ve mahkemeye yansıyan bazı olaylarda da görülebilmektedir ki) çıplak arama ve hatta "oyuk araması" gibi kabul edilemez durumlar yaşamaktadır. Aramanın günümüz teknolojisi kullanılarak teknolojik cihazlarla yapılabilmesi mümkünken bu uygulamalarda ısrarcı olmak anlaşılır değildir.

-Yapılan üç hapishane ziyaretinde de özel işletmelerin hapishanede atölye açıp mahpus çalıştırmasına olanak tanındığı görülmüştür. Bu atölyelerde şu an için yaklaşık olarak mahpus kitlesinin yüzde 10'unun çalıştırıldığı tespit edilmiştir. Mahpuslar bu atölyelerde günlük 6-7 liraya çalıştırılmaktadır. Hiçbir geliri olmayan ve sınırlı sosyal faaliyetler nedeniyle koğuşundan, odasından dışarı çıkarılmayan mahpuslar için günde bir paket sigara parası için dahi olsa koğuştan dışarı çıkarılmak çalışma nedeni olmaktadır. Kapalı tutuldukları koğuş ve odalarından çıkarılmaları ve cüzi de olsa para kazanıyor olmaları olumluluk gibi görülse de mahpusların çalıştırılması ancak aşağıdaki koşullarda gerçek anlamda olumlu olabilecektir:

a) zorunlu olmamalıdır

⁴ Yapılan hapishane ziyaretleri sırasında da hapishanelerdeki sosyal görevlilerin sayısının azlığı tespit edilmiştir. 769 mahpusun bulunduğu Bakırköy Kadın Kapalı Hapishanesi'nde 3 psikolog, 1 sosyal çalışmacı; 900 mahpusun bulunduğu Ümraniye E Tipi Hapishanesi'nde 2 psikolog, 2 öğretmen ve 1 sosyal çalışmacı; 1000 mahpusun bulunduğu Maltepe 2 No'lu L Tipi Hapishanesi'nde 2 öğretmen, 2 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı görevlidir.

b) idare çalışan ve çalışmayan mahpus arasında fark gözetmemeli, çalışan mahpuslara ayrıcalıklar tanımamalıdır (örneğin çalışanları ödüllendirmek yoluyla çalışmayanları cezalandırmak gibi)

c) çalışma karşılığı ücret bir mahpusun günlük ihtiyaçlarını karşılamasına yetecek makul düzeyde olmalıdır

d) çalışan mahpusların sigortaları yapılmalıdır

1- Engelli Mahpuslar

1- Bakanlık engelli mahpuslara ilişkin istatistiki veriden yoksundur.

2002 tarihinde açıklanan ve Devlet Planlama Teşkilatı koordinatörlüğünde Devlet İstatistik Enstitüsü ile Özürlüler İdaresi Başkanlığınca yürütülen Türkiye Özürlüler Araştırması'nda Türkiye'deki engellilerin oranı yüzde 12.29 olarak belirtilmektedir. Devlet kurumları tarafından koordine edilen, yürütülen bu araştırmaya göre Türkiye'deki her 100 insandan yaklaşık 13'ü engellidir. 8 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurumuza gelen cevapta ise Türkiye genelindeki ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde 115 engelli tutuklu ve hükümlü bulunduğu ifade edilmektedir. 130.000'in üzerinde mahpusun bulunduğu hapishanelerde bu sayı yüzde 1'den dahi az bir orana denk düşmektedir. Bu durum, Adalet Bakanlığı'nın engellilik tanımını dar tuttuğu izlenimi yaratmaktadır.

Genel Müdürlüğün bilgi edinme başvurumuza verdiği cevaba göre, Türkiye'deki ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde zihinsel engelli 6 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler'in de dikkate aldığı ve uyguladığı "akli engellilik" kriterleri hem "psikiyatrik engelleri" hem de "zihinsel engellilik" durumunu kapsamaktadır. "Akli engellilik" tanımının içerisine giren "psikiyatrik engeller" şizofreni ve bipolar bozukluk gibi belli başlı hastalıkları içerdiği gibi psikososyal rahatsızlıklar da denilen hafif kaygı düzensizlikleri gibi daha küçük ölçekli akıl sağlığı problemlerini" kapsarken "zihinsel engellilik" ise "öğrenme, dil ve motor veya sosyal yetenekler gibi alanlarda yeteneklerin veya tüm zekanın zayıflığı ile nitelenen aklın durağın veya yetersiz gelişimi durumu" için kullanılmaktadır. Bakanlık, "zihinsel engellilik" için hangi kriterleri dikkate almaktadır bilinmemektedir.

Yine bilgi edinme başvurumuza verilen cevaba göre "süreğen hastalıklar" engellilik olarak değerlendirilmemektedir. Yukarıda da atıf yapılan, devlet kurumları tarafından yürütülmüş olan 2002 tarihli Türkiye Özürlüler Araştırması'nda ise süreğen hastalıklar "kan hastalıkları, kalp- damar hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları ve üreme organı hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıklar, ruhsal davranış bozuklukları, sinir sistemi hastalıkları, HIV" olarak açıklanmakta ve engellilik kapsamında istatistiklere dahil edilmektedir. Adalet Bakanlığı'nın süreğen hastalıkları, engellilik kapsamında değerlendirmemesi varolan istatistikleri eksik kılmaktadır.

Öneri: Engelli mahpuslara ilişkin sağlıklı istatistiki verilerin tutulabilmesi için engelli dernekleriyle ortak çalışmalar yürütülmeli ve öncelikle istatistiki verilerin kriterleri oluşturulmalı ve istatistikler bu kriterler çerçevesinde oluşturulmalıdır.

2- Gerçekleştirilen hapishane ziyaretleri göstermiştir ki hapishaneler mimari açıdan engellilere uygun inşa edilmemiştir. Asıl önemlisi yeni inşa edilen hapishaneler de engellilere uygun olarak inşa edilmemektedir.

En basitinden, Türkiye'de özellikle 1980 sonrası inşa edilen neredeyse bütün hapishane tipleri iki katlı binalar halindedir. Bu binalarda koğuş tek katlı olsa dahi, atölyeler, işlikler, bazı hapishane tiplerinde ziyaret kabinleri, revirler üst katlarda yer almaktadır. Yani iki kat üzerine inşa edilen bu hapishanelerde gerekli donanım da olmadığından görme engelliler ve ortopedik engelliler koğuşları ve çıkabilirlerse havalandırmalarına hapis durumdadır ve ortak kullanım alanlarının çoğunu kullanamamaktadır. Kaldı ki 2000 sonrası inşa edilen F, L ve T tipi hapishanelerde ise "oda"ların büyük bölümü iki kat halindedir. Alt kat banyo, lavabo ve masa, sandalyenin bulunduğu yaşam alanı

üst kat ise yatakların bulunduğu bölümdür. Bu modelin kendisi engelli mahpusların göz ardı edildiğini göstermektedir. Yine bu hapishanelerde ortak yaşam alanlarının, atölyelerin önemli bir kısmı üst katlardadır.

Türkiye'deki hapishanelerin birden fazla katlı olmaları aşık ve bilinir bir durum iken Adalet Bakanlığı engelli mahpuslara ilişkin iki bilgi edinme başvurusuna da "Ülkemiz genelinde 360 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlar çok katlı olmadığından, engellilerin yaşam şartlarına mani bir durum bulunmamaktadır." şeklinde cevap verebilmiştir. Bu durum, Bakanlığın, engellilik ve erişilebilirlik konularına uzak olduğunun bir göstergesi olarak okunabilir.

Öneri: Uluslararası anlamda erişilebilirlik kriterleri belirlenmiş durumdadır. Projede beraber çalıştığımız engelli dernekleri bu kriterlere vakıf durumdadır ve kurumların erişilebilirliğine dair gözlem ve izleme faaliyetleri de yürütmektedirler. Bakanlık ve Genel Müdürlük, engelli derneklerinin hapishanelerin erişilebilirliğine dair izleme yapmasına izin vermeli, çıkacak rapor doğrultusunda neler yapılabileceğini belirlemelidir.

3- Hapishanelere yapılan ziyaretler göstermiştir ki sadece hapishane binalarının içi değil, dış duvarlardan itibaren avluları da engelliler için uygun değildir. Örneğin görme engelliler için hiçbir kabartma zemin düşünülmemiştir veya tekerlekli sandalye kullanan ya da düz zeminde yürümesi gereken ortopedik engelliler için yollar düzenlenmemiştir. Engelli derneklerinden katılımcılarla yapılan ziyaret sırasında engelli katılımcılar binanın girişine kadar zaman zaman iki kişinin birden yardımına ihtiyaç duyarak ilerlemek zorunda kalmışlardır.

Öneri: Engeli ziyaretçiler ve engelli mahpusların hapishaneden hastane ve mahkemeye gidiş gelişleri de düşünülerek hapishane avluları da engelliler açısından erişilebilir kılınmalıdır.

4-Engelli mahpusların kullanmak zorunda olduğu bir takım ihtiyaçları söz konusudur. Örneğin ortopedik engelli ve tekerlekli sandalye kullanan bir mahpusun özel yastık kullanması, felç bir mahpusun vücudunda yaralar çıkmasını engelleyecek bir yatak kullanması, kısmi felç bir engellinin egzersiz için kullanacağı bir takım aletler gibi. Proje çalışması süresince ve hapishane ziyaretleri sırasında kişinin sağlığını ve yaşam kalitesini doğrudan etkileyen zaruri bu ihtiyaçların bazılarının devletin ödeme kapsamında dışında tutulduğu tespit edilmiştir. Bir hapishane yetkilisi, bu tip ihtiyaçların karşılanmasının, ancak hayati öneme haiz bir zorunluluk olduğuna dair rapor alınabilmesiyle mümkün olduğunu, bu konudaki protokolün bunu gerektirdiğini belirtmiştir.

Öneri: Hasta ve engelli mahpusların karşılanabilir ihtiyaçlarını belirleyen protokol, engelli derneklerinin görüşleri alınarak ve katılımıyla yeniden düzenlenmeli, sadece hayati öneme haiz zorunluluk değil, kişinin yaşam kalitesi de dikkate alınmalıdır.

5- Hapishaneler ve engelliler meselesi sadece engelli mahpuslarla sınırlanamayacak kadar önemlidir. Hapishanelerde engelli personel istihdamı da gerçekleştirilmekte ve engelli personel istihdamının gerektirdiği çalışma koşulları oluşturulmadığında sorunlar yaşanmaktadır. Hapishane ziyaretleri sırasında görme engelli bir personelin hapishanede istihdam edildiği ancak mekan ve donanım eksiklikleri nedeniyle atıl vaziyette, hapishane dışında, otopark bölümünde bekletildiği görülmüştür. Kağıt üzerinde engelli istihdamı gibi görünen bu durum, engelliyi pahalı bir istihdam, bir yük olarak görmekte ve atıl tutmaktadır.

Öneri: Hapishaneler, engelli istihdamı açısından da gözden geçirilmeli, engellilerin atıl kalmaması yönünde tedbirler alınmalı ve iş alanları buna göre düzenlenmelidir. Örneğin, görme engelli istihdamının yapıldığı hapishanede, kabartma zemin, sesli ikaz gibi hiçbir düzenleme yapılmadığı gibi, görme engelli kişinin rahatça çalışabileceği santral de üst katta olduğu için engelli istihdamına uygun değildi.

6- Hapishaneler ve engellilik konusunun bir diğer ayağını ise engelli ziyaretçiler oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında kendisine ulaşılan ortopedik engelli iki engelli ziyaretçinin anlatımları insanlık onuruyla bağdaşmayacak uygulamaların varlığını göstermektedir. Tekerlekli sandalye kullanan bu iki mahpus yakını da hapishaneye giriş sırasında, duyarlı kapıdan geçebilmek için tekerlekli sandalyelerinden indirildiklerini ve duyarlı kapıdan sürünerek geçmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Öneri: Hiçbir güvenlik kaygısı bu ve benzeri uygulamaları haklı çıkaramaz. Bu uygulamayı ortadan kaldıracak tedbirler düşünülmelidir. Bakanlık gerekirse duyarlı kapıdan ötmeden geçebilecek materyallerden yapılmış bir tekerlekli sandalyeyi bu tür durumlarda kullanılmak üzere almalı ve ortopedik engelli ziyaretçiler bu sandalyeyi kullanarak duyarlı kapıdan geçebilmelidir.

7- Hapishane ziyaretleri, görüşülen mahpusların anlatımları ve yapılan bilgi edinme başvurusu sonucu görülmüştür ki ring araçları engellilerin kullanımına uygun değildir. Ortopedik engelli bir mahpusun her mahkeme ve hastane ziyareti sırasında bu araçları kullanmak zorunda kalması tasavvur edilmesi dahi zor güçlükler yaratmaktadır.

Öneri: Ring araçları engellilerin kullanımına uygun olarak yeniden düzenlenmeli, engelli mahpusların kullanabileceği hale getirilmelidir. Bu gerçekleştirilene kadar, kendilerine eziyet anlamına gelen ringlerin kullanımı yerine mahkeme ve hastaneye ambulanslarla götürmek gibi geçici çözümler düşünülebilir.

8- Yapılan hapishane ziyaretleri sırasında tespit edilen bir başka durum ise yangın, deprem gibi acil durumlar için oluşturulmuş olan bir acil durum planının olmayışıdır. Bu eksiklik tüm mahpusların yaşamını tehlikeye atmaktadır. Hapishanelerde gerçekleşen yangınlarda gerekli acil durum ve tahliye planının olmayışı nedeniyle mahpusların yaşamlarını yitirdiği örnekler söz konusudur. Bir acil durum ve tahliye planının oluşturulması tüm mahpuslar için olduğu kadar personel için de hayati önem taşımaktadır. Engelli mahpusların ise bu eksiklikten daha doğrudan etkileneceği aşikardır. Tüm hapishaneler için bir acil durum planı oluşturulmalı ve bu plan oluşturulurken engelli mahpusların durumları da gözletilmelidir.

9- Proje süresince yapılan çalışmalar göstermiştir ki; engelli mahpusların, engellilik konuları ve durumları farklı mimari, yasal ve idari düzenlemeler gerektirmektedir. Her bir engellilik durumu, kendilerine özgü ihtiyaçlar doğurmaktadır ve hapishaneler her bir engellilik durumu için farklı bir bakış açısıyla gözden geçirilmeli, ihtiyaçlar buna göre belirlenmeli ve erişilebilirlik standartları buna göre oluşturulmalıdır. Görme engelli dernek temsilcisinin de katılımıyla yapılan hapishane ziyareti sırasında, bu temsilcinin kendilerinin yazarak mektuplaşamayacağı dikkate alındığında hapishane ses kayıt cihazı kullanmalarına izin verilmesini talep etmesi bu durumun basit bir örneğini oluşturmaktadır (Bu talebe karşılık, hapishane idaresi, var olan yasa ve yönetmelikler gereği hapishanede ses kayıt cihazı kullanmanın mümkün olamayacağını belirtmiştir). Bir diğer basit örnek ise görüşme kabinlerindeki oturakların sabit olmasıyla ilgilidir. Dolayısıyla tekerlekli sandalye kullanan

bir engelli mahpus bu kabine giremeyecek, sabit olan oturağın arkasında duracak, zaten çift cam olan görüş kabininin normal mesafesine ek olarak yaklaşık yarım metre daha uzaktan ziyaretçisiyle konuşmak zorunda kalacaktır.

10-Tekrara düşmek pahasına ifade etmek gerekir ki hapishanelerde engelliler gözetilerek yapılacak olan düzenlemelerin “göstermelik” olmaması, erişilebilirliği arttırması isteniyorsa engellilik konusunda bilgi, birikim ve tecrübe taşıyan engelli dernekleriyle beraber çalışılmalıdır. Konunun özneleri dışarıda bırakılarak yapılacak her düzenleme sorunlu olma olasılığı taşımaktadır.

Engelli dernekleriyle yapılan hapishane ziyareti sırasında, boy turnikesinin hemen yanında, engelliler için açılmış olan kapının yerden yüksekte bulunduğu, önüne konulan rampanın tekerlekli sandalye kullanan bir engellinin kendi başına çıkmasına olanak sağlayacak standart eğimden fazla olduğu ve daha da önemlisi hemen arkasında taş merdiven bulunduğu tespit edilmiştir. Tekerlekli sandalyedeki iki dernek temsilcisi ancak 2 kişinin yardımıyla rampadan çıkabilmiş ve 4 mahpusun kendilerini tekerlekli sandalye ile beraber göğüs hizasına kadar kaldırıp taş merdivenin diğer tarafına almasıyla hapishaneye girebilmişlerdir. Sözde engelli mahpusların girişi için açılmış olan bu kapı engellilere uygun değildir. Bu tür hatalara düşülmek istenmiyorsa engelli derneklerinin düzenlemelere katılımı sağlanmalıdır.

2-LGBT Mahpuslar

1- Genel Müdürlüğün 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurumuza verdiği 24 Temmuz 2013 tarihli cevaba göre 15 Mayıs 2013 tarihinde Türkiye hapishanelerinde 79 LGBT mahpus bulunmaktadır. LGBT mahpusların hapishanenin kendi özgünlükleri nedeniyle kimliklerini gizleme olasılıkları; lezbiyen, gey ve biseksüel mahpusların kendi beyanları olmadığı sürece kayda geçme imkanının olmadığı göz önüne alınırsa bu sayının gerçeği ifade etmekten uzak olduğu tahmin edilebilir. Genel Müdürlüğün ifade ettiği 79 sayısı önemli oranda görünür durumda olan trans mahpusları kapsamaktadır. Sağlıklı istatistiki verilere ulaşılabilmesi cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle mahpusların ayrımcılığa uğramadığı ve kendilerini açıkça ortaya koyabilecekleri ortamda mümkündür.

2- LGBT mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli ikinci bilgi edinme başvurusunda Bakanlığa, sayıları 79 olarak ifade edilen LGBT mahpusların sadece trans mahpuslardan mı oluştuğu, eğer öyle değilse “lezbiyen, gay, biseksüel, trans kategorilerine göre dağılımı” sorulmuştur. Genel Müdürlük tarafından verilen cevap ise Bakanlığın ve Genel Müdürlüğün bu konuda ne kadar hazırlıksız ve deneyimsiz olduğunun göstergesidir:

“Söz konusu başvurunuzla ilgili olarak; 1' inci sorunuza ilişkin olarak Genel Müdürlüğümüzde detaylı veri bulunmadığından cevap verilememiştir.”

Öneri: Bakanlığın ve Genel Müdürlüğün sağlıklı istatistiki verilere ulaşabilmesi için öncelikle LGBT sivil toplum örgütlerinin bilgi birikimi ve deneyiminden faydalanması, istatistiki verilerin çerçevesinin belirleneceği kriterleri oluşturması gereklidir.

3- Adalet Bakanı Sadullah Ergin imzasıyla, CHP milletvekili Melda Onur'un soru önergesine verilen cevapta 15 Nisan 2013 tarihinde hapishanelerde “farklı cinsel yönelimleri olan” tutuklu ve hükümlü sayısı 81'dir. Burada dikkat çekici olan LGBT mahpusların hangi fiiller nedeniyle hüküm giydiğidir. Bu cevaba göre 81 mahpustan 22'si adam öldürme, 30'u yağma, 14'ü hırsızlık, 6'sı uyuşturucu, 3'ü cinsel saldırı, 2'si konut dokunulmazlığını ihlal, 2'si başkasına ait kredi kartını izinsiz kullanma, 1'i kamu malına zarar verme, 1'i ise yaralama fiilleri nedeniyle hapishanede tutuluyorlar. Bu fiillerden yola çıkıldığında, LGBT mahpusların dörtte birinin adam öldürme, yarısından fazlasının ise hırsızlık, yağma gibi nedenlerle hapishanede tutulduğu göz önüne alınırsa ülkemizde LGBT'lerin başlıca sorunlarının can güvenliği ve geçim kaynaklarından mahrumiyet olduğu söylenebilir. LGBT bireyler bu sorunlar nedeniyle “hapishaneye düşmekte”dirler.

4- Genel Müdürlüğün 24 Temmuz 2013 tarihli cevabına göre 79 LGBT mahpus Türkiye'nin 18 ayrı hapishanesinde tutulmaktadır. Maltepe'deki 11 ve Eskişehir'deki 9 mahpus dışında bırakılırsa geriye kalan 59 mahpus diğer 16 hapishanededir.

Türkiye’de LGBT Mahpuslar		
Mahpus Sayısı	Hapishane Sayısı	Hapishaneler
11	1	Maltepe
9	1	Eskişehir
7	2	Antalya L, Metris 2
6	4	Alanya L, Ankara 2 L, Bafra T, Kocaeli 2 T
5	1	Çorum
4	1	Ankara 1 L
3	1	Kocaeli 1 T
2	2	Adana E, Buca
1	5	Afyonkarahisar E, Burdur E, Nevşehir E, Sivas E, Tokat T

Genel Müdürlüğün verilerinden yola çıkılarak hazırlanan yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, Afyon, Burdur, Nevşehir, Sivas ve Tokat hapishanelerinde 1; Adana ve Buca hapishanelerinde 2, Kocaeli hapishanesinde 3 mahpus bulunmaktadır. Bu sayılar 4, 5, 6, 7, 9 ve 11 mahpusun bulunduğu hapishaneler diye ilerlemektedir. Bu sayıların önemi LGBT mahpusların diğer mahpuslarla biraraya getirilmediği bilgisi ile birlikte anlam kazanmaktadır. Genel Müdürlük yine aynı cevabında LGBT’ler “ortak kullanım alanı ve sosyal faaliyetlere çıkartılırken diğer hükümlü ve tutuklular ile bir araya gelmeyecek şekilde planlama” yapılır demekte ve eklemektedir “mevzuat hükümleri ve kurumun imkanları da göz önünde bulundurularak”. LGBT mahpuslar “güvenlik” gerekçesiyle diğer mahpuslarla bir araya getirilmediklerinde, buldukları hapishanelerde de tek ya da 2, 3, kişi olduklarında bu mecburi olarak onların “tecrit”i anlamına gelmektedir. Kaldı ki sayısı az olan LGBT mahpuslar, Türkiye’deki hapishanelerde yetersiz olan ortak kullanım alanları da diğer mahpuslar tarafından kullanıldığı için ortak kullanım alanlarına da yeterince çıkarılmamakta dolayısıyla hapis içinde hapis hayatı yaşayabilmektedirler. Türkiye Ekim 2012 tarihinde, 8 ay boyunca avukat görüşü hariç olmak üzere kapatıldığı 7 metrekairelik hücrelerinden dışarı çıkarılmayan eşcinsel bir mahpusun başvurusu üzerine AİHM tarafından mahkum edilmiştir.⁵

LGBT mahpusların tecrit durumunun ortadan kalkması için ilk adım olarak aşağıdaki tedbirler alınabilir:

a-Personel ve mahpuslar ayrımcı tavrın ortadan kaldırılması amacıyla LGBT mahpuslarla ilgili olarak bilgilendirilmelidir. Bu amaçla LGBT derneklerinin hapishanelerde çalışma yapması teşvik edilmelidir.

b-Sınırlı olan ortak kullanım alanları arttırılmalı, LGBT mahpusların güvenlik kaygıları giderilerek diğer mahpuslarla beraber atölyeleri, işlikleri kullanabilmesi sağlanmalıdır.

c-Ortak kullanım alanlarının yetersiz olduğu durumlarda zaten sayıları az olan LGBT mahpusların kendi istekleri doğrultusunda kuaförde, yemekhanede, kütüphanede vb. istihdamı sağlanmalı bu tür ara formüllerle hapis içinde hapis hayatı yaşamalarının önüne geçilmelidir.

d-LGBT derneklerinin, özellikle LGBT mahpusların bulunduğu hapishanelerde atölye çalışması yapmasına izin verilmeli, bu derneklerin düzenleyeceği çalışmalarla bu mahpusların sosyal yaşantıya adaptasyonu arttırılmalıdır.

⁵ Bu konudaki haber için bakınız: Kadınca Dergisinde Bir Röportaj ve Bir LGBT Mahpusun Tanıklığı, <http://lgbthapiste.wordpress.com/2013/07/04/kadinca-dergisinde-bir-roportaj-ve-bir-lgbt-mahpusun-tanikligi/>

5- Genel Müdürlüğün 24 Temmuz 2013 tarihli cevabında görülmektedir ki Adalet Bakanlığı ve Genel Müdürlük, LGBT mahpusların tutulduğu hapisanelerde yaşama katılmalarını sağlamak yerine kendilerince kolay olanı tercih etmekte ve tüm LGBT mahpusların toplanacağı ayrı bir LGBT hapisanesi inşa etmeyi planlamaktadır. Ancak, "LGBT durumunda bulunan hükümlü ve tutuklular için özel tip ceza infaz kurumu" yapılması sorunu çözmek bir yana daha olumsuz durumlara yol açabilecektir. Türkiye'nin bir çok hapisanesinde ailesiyle ya da kendi sosyal çevresiyle aynı ilde tutulmakta olan insanlar, 18 ayı hapisaneden, inşa edilecek tek bir mekana toplanacaktır. Bu durum LGBT mahpusların kendi sosyal yaşam ortamlarından koparılması anlamına gelecektir. Bunun yanısıra burada tutulmakta olan insanların ve onların ziyaretçilerinin damgalanma durumu daha da boyutlanacaktır.

6- Bilgi edinme başvurusu ve yapılan hapisane görüşmeleri sırasında edinilen bilgiler göstermektedir ki LGBT mahpuslar hapisaneye girişte LGBT olduklarını ifade edip (eğer varsa) LGBT'lerin bulunduğu bir koğuşa gitmek isterlerse kendilerinden LGBT olduklarını gösteren, ispatlayan sağlık kurulu raporu isteniyor. LGBT mahpuslar bu sağlık kurulu raporunu almaları için kendilerine heyet raporu verebilecek devlet hastanelerine gönderiliyorlar ve muayeneden geçmek zorunda bırakılıyorlar. Bir insanın kendi kimliğini doktor raporuyla ispatlamak zorunda bırakılması onurunu rencide edici bir uygulamadır.

LGBT mahpusların hapisaneye girişte LGBT olduklarını sağlık kurulu raporuyla belgelemek zorunda kalmaları insanlık onurunu rencide edici bir uygulamadır. Bu uygulama kaldırılmalı, LGBT derneklerinin bu konudaki bilgi, birikim ve deneyimlerinden de yola çıkarak mahpusların güvenlik kaygılarını da giderecek yöntemler yaratılmalıdır.

7- Genel Müdürlüğün cevabı LGBT'lerin yaşadığı bir diğer olumsuzluğa daha dikkat çekmektedir. Yargılama aşamasında gündeme gelen bu olası ayrımcılık tutukluluk-hükümlülük oranlarına bakıldığında görülebilir. Genel Müdürlüğün verdiği cevaba göre LGBT mahpusların 8'i tutuklu 71'i hükümlüdür yani yaklaşık 9'da 1'i tutukludur. Türkiye'deki tüm mahpusların (17 Temmuz 2013 tarihi itibarıyla) ise 26.809'u tutuklu 105.419'u hükümlüdür. Bu ise yaklaşık 4'de 1'i eder. Elde LGBT mahpusların dava sürelerine ilişkin veri olmasa dahi bu rakamlara bakıldığında LGBT'ler için dava süreçlerinin daha hızlı işlediği söylenebilir. Bu daha hızlı işleme sürecinin bir olumluluk olmaktan öte damgalanmadan kaynaklı bir olumsuzluk olduğu irdelenebilecek bir iddia olarak ele alınabilir.

8- Trans mahpusların yaşadığı bir diğer sorun, kantinin, kendilerine özgü ihtiyaçlarını karşılayacak çeşitlilikten yoksun olması oluşturmaktadır. Trans mahpusların cimbriz, ağda gibi küçük görülebilecek ancak bütün yaşantılarını etkileyebilecek ihtiyaçlarını giderebilmesi oldukça önemlidir. Trans mahpusların bulunduğu hapisanelerde kantin, onların ihtiyaçları göz önüne alınarak yeterli çeşitliliğe sahip hale getirilmelidir.

9- Çalışma sürecinde görülmüştür ki trans mahpusların dile getirdiği önemli sorunlardan birisini de kendilerine özgü sağlık giderlerinin bir kısmının devlet tarafından karşılanmaması oluşturmaktadır. Trans mahpuslar cinsiyet değişim ameliyatlarını tutuklu buldukları süre içerisinde yapabilmeyi talep etmektedirler. Bakanlık ve Genel Müdürlük bu konuda LGBT derneklerini muhatap olarak kabul etmeli ve konuyu onlarla beraber ele alabilmelidir.

Sağlık konusunda öne çıkan bir diğer konu ise trans mahpusların kullandığı hormonlardır. Hapisane ziyareti sırasında hapisane doktoru tarafından bu hormonların devlet tarafından karşılanarak

mahpuslara verildiği belirtilmiştir. STÖ'lerin bu konuda izleme yapılmasına olanak sağlanmalı ve sağlıklı bilgiye ulaşmasına imkan verilmelidir. Trans mahpusların hormon ihtiyaçları, zaruri olarak görülmeli ve istedikleri marka ve tipte ilaçları giderleri devlet tarafından karşılanarak kendilerine verilmelidir.

3-Yabancı Mahpuslar

1- Yabancı mahpusların sorunları gözaltına alınış süreçlerinden itibaren başlamaktadır. Sorguları dil bilmeyen kolluk kuvvetleri tarafından yapılan yabancılar, savcılık aşamasında da kendilerini ifade edemedikleri için zorunluluk olmamasına rağmen tutuklanabilmektedirler. Proje çalışmalarımız sırasında mülteci statüsünde görülmesi gereken yabancıların tutuklanıp hapisaneye gönderildiğine dair bir durum tarafımıza iletilmiştir.

2- Yabancı mahpuslarla ilgili toplantıda toplantıya katılan Almanya, Hollanda, İngiltere ve Kenya konsolosluk yetkililerinin ifadelerine göre yabancı mahpusların başlıca sorunlarından birini dil bilmeyen avukatlar oluşturmaktadır. Çoğu maddi durumu olmayan mahpuslar, kendilerine avukat tutamıyor ve Barolar tarafından atanan avukat aracılığıyla kendilerini savunmak zorunda kalıyorlar. Bu avukatlar da genellikle dil bilmedikleri için, yabancı mahpuslar savunmalarını yapamaz durumda oluyorlar.

Öneri: Yabancı mahpusların Barolar tarafından kendilerine dil bilmeyen avukat atandığı için savunmalarını yapamıyor oluşlarının önüne geçebilmek için Adalet Bakanlığı ile Barolar arasında bir koordinasyon sağlanmalı, dil bilen avukatların yabancı mahpusların avukatlığını üstlenmeleri sağlanmalıdır.

3- Hapishanelerde dil bilen personel eksikliği nedeniyle yabancı mahpusların hastalıklarının teşhisi ve tedavileri konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Hapishanede görevli sağlık personeli dil bilmediğinde ve çeviri yapacak bir personel de olmadığında yabancı mahpuslar sağlık sorunlarını doktora anlatamıyorlar ve teşhis gecikebiliyor, tedavileri aksayabiliyor. Yabancı mahpuslarla ilgili toplantıya katılan yabancı ülke konsolosluklarından bir yetkilinin anlatımlarına göre kendisine HIV teşhisi konulan bir vatandaşı yapılan tetkik sonuçlarını anlayamadığı için kendilerine başvuruyor ve onlar da hapishane idaresini arayıp bilgi aldıktan sonra durumu vatandaşları olan mahpusa aktarmak durumunda kalıyorlar.

Öneri: Hapishanelerde yabancı mahpusların dil problemi nedeniyle hastalıklarının teşhis ve tedavisinde sorun yaşanmaması için gerekli tedbirler alınmalıdır. Bu tedbirler hapishanelerde dil bilen (en azından ortak dil olarak İngilizce) sağlık görevlisinin istihdamı olabileceği gibi dil bilen bir personelin revirde çeviri görevini üstlenmesi şeklinde de olabilir. Bu konuda bir personel istihdamı sağlanana kadar, çeviri yapabilecek mahpusların yardımı sağlanabilir, bu yolla hem çeviri yapabilecek mahpusun sosyal yaşama daha fazla katılımı sağlanmış hem de hasta mahpusun teşhisi ve tedavisi yönünde adım atılmış olur.

4- Yabancı mahpuslar, özellikle de Afrika kökenli mahpuslar arasında HIV görülme sıklığı daha fazla. Proje çalışmaları sırasında ulaşılan bilgilere göre bu hastalık konusunda kulaktan dolma bilgiler taşıyan hapishane personeli HIV hastalığı taşıyan mahpuslara ayrımcı yaklaşabilmektedir.

Öneri: Yabancı mahpusların bulunduğu hapishanelerde HIV hastalığının daha yoğun olması nedeniyle bu hapishanelerde hem mahpusların hem de bu hastalığa yakalanmış olan mahpuslara karşı ayrımcı bir tutum almamaları nedeniyle personelin periyodik olarak bu hastalıkla ilgili bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Pozitif Yaşam Derneği gibi HIV ile mücadele alanında birikimi ve deneyimi

olan derneklerin bu hapisanelerde çalışma yapmasına izin verilmeli, bu konuda STÖ'lere kolaylıklar ve teşvikler sağlanmalıdır.⁶

HIV Hastası Angel Mtsweni örneği:

Güney Afrikalı Angel, HIV hastasıydı. Kendisiyle görüşmeye giden İHD avukatına hastalığı öğrenildikten sonra idare tarafından çalıştığı işlikten çıkarıldığını ve ihtiyaçlarını gidermek için kazandığı bu paradan da mahrum kaldığını, idarenin dışlayıcı bir tutum takındığını ve talebinin HIV konusunda idarenin bilgilendirilmesi olduğunu belirtmişti. Angel'e göre idare bu hastalık konusunda bilgilendirilirse dışlayıcı tutum almaktan vazgeçebilirdi.

Angel'in durumunda da görüldüğü gibi, HIV hastalığı nedeniyle dışlayıcı tavırlara maruz kalabilen yabancı mahpuslar, ekonomik olarak da kısıtlanmakta, ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma düşmektedirler.

5- Yabancı mahpuslar, hapisanelerde yapılan merkezi yayında yer verilmediği için kendi dillerinde TV kanallarını izleyemiyorlar.

Öneri: Yabancı mahpusların kendi dillerinde yayın yapan TV kanallarını izleyebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı, merkezi yayınlarda o hapisanede tutulan yabancı mahpusların talepleri de dikkate alınarak kanallar ayarlanmalıdır.

6- Ziyaretler ve telefon hakkı konusunda yabancı mahpuslar da Türkiyeli mahpuslarla aynı haklara sahiptirler. Yüzlerce kilometre uzaktan, günlerini ayırarak ziyarete gelen, bu ziyaret için Türkiyeli bir mahpusun ailesine oranla çok daha fazla para harcamak zorunda kalan yabancı mahpus aileleri de tıpkı Türkiyeli mahpus aileleri gibi sadece bir saat görüşme yapabilmektedir. Şekil itibarıyla "eşitlikçi" olan bu durum, gerçeklikte bir eşitsizlik yaratmaktadır. Aynı durum mahpusların telefon hakları için de geçerlidir.

Öneri: Yabancı mahpuslara aile görüşleri ve telefon haklarında pozitif ayrımcılık uygulanmalı, kilometrelerce uzaktan, yüksek miktarlarda paralar ve zaman harcayarak gelen aileleriyle görüş süreleri uzatılmalı, özellikle ziyaretçisi gelemeyen yabancı mahpusların telefon hakları artırılmalıdır.

7- Yabancı uyruklu mahpusların ziyaret hakları konusunda yaşadıkları bir diğer sorun ise "adli suçlardan hükümlü ve tutuklular"ın ziyaretçilerinin ziyaretten 1 hafta önce ilgili Cumhuriyet savcılığına, "terör veya örgütlü suçlardan hükümlü ve tutuklu" olanların ziyaretçilerinin ise ziyaretten 15 gün önce Adalet Bakanlığı'na başvurmak zorunda olmasıdır.⁷ Bu zorunluluk nedeniyle ailelerin ziyaret gününden günler önce Türkiye'ye gelmesi ve konaklaması gerekmektedir. Bu hem zaman olarak hem de konaklama vb. giderler düşünüldüğünde maddi olarak aileleri zorda bırakacak ve ziyareti zorlaştıracak bir uygulamadır.

8- Ülkelerine sevk edilmek isteyen ve kesinleşen cezalarının kalan süresini ülkesinde, ailesine yakın geçirmek isteyen yabancı mahpusların sevklerinde yaşanan gecikmeler bir diğer sorunu oluşturmaktadır. Çalışmamız süresince kendilerine ulaştığımız yabancı mahpusların bir kısmı yıllardır Türkiye'de hapis durumdaydı ve gerekli prosedürü yerine getirip, ülkelerine sevk paralarını yatırmış olmalarına rağmen sevklerini beklemekteydi.

⁶ Pozitif Yaşam Derneği, daha önce de hapisanelerde bu konuda çalışma yürütmüştür.

⁷ Bu konuda bakınız: Hükümlü Ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik

9- Yabancı mahpusların bulunduğu hapisaneye ziyaret sırasında görülmüştür ki kurulu olan atölyede çalışanların önemli bir kısmı yabancı mahpustur. Ziyaretçileri gelemeyen ve herhangi bir maddi kazançtan yoksun olan yabancı mahpusların küçük de olsa kendi giderlerini kazanabileceği böyle bir imkan yaratılması önemlidir. Ancak tam gün çalışmanın karşılığının bir paket sigara parasına eşdeğer olması (7 lira) kabul edilemez bir uygulamadır. Hapishanelerdeki atölyelerde çalışmanın bedeli emek örgütlerinden ve mahpuslardan da görüş alınarak yeniden belirlenmelidir.

10- Hapishanelerde bulunan yabancı mahpusların sığınma talebinde bulunabileceği de göz önüne alınmalı ve kendilerine bu konuda da bilgi verilmesinin yol ve yöntemleri yaratılmalıdır.

4-Yaşlı Mahpuslar

-Yaşlılığa ilişkin genel bir kabul yoktur. Farklı ülkeler farklı yaş sınırlarının üstünü yaşlı saymaktadır.⁸ Türkiye’de ise Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 65-79 yaşları arasındaki mahpusları “yaşlı”, 80 yaş üzeri mahpusları ise “ileri yaşlı” statüsünde değerlendirmektedir.

-17 Eylül 2013 tarihi itibarıyla Türkiye hapisanelerindeki yaşlı ve ileri yaşlı mahpusların kadın-erkek ve tutuklu-hükümlü durumları aşağıdaki gibidir:

Türkiye’de Yaşlı Mahpuslar (17 Eylül 2013)									
Yaş Grupları	Tutuklu			Hükümlü			Genel Toplam		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
65-79	6	276	282	51	1465	1516	57	1.741	1798
80 +	1	11	12	1	87	88	2	98	100
Toplam	7	287	294	52	1552	1604	59	1839	1898

Tabloda da görülebileceği gibi Eylül 2013 tarihi itibarıyla Türkiye hapisanelerinde 59’u kadın, 1839’u erkek olmak üzere 65 yaş ve üzeri 1898 yaşlı mahpus bulunmaktadır. Bu mahpusların 100’ü 80 yaş üzeridir.

-Yaşlı mahpuslar heterojen bir grup olarak değerlendirilemez. Örneğin uzun yıllardır hapisanede bulunup da hapisanede yaşlanmış olan bir kişiyle, yaşlıyken gerçekleştirdiği bir fiil nedeniyle tutuklanıp hapisaneye konulmuş kişilerin fiziksel ve ruhsal sağlıkları aynı olmayacaktır. Bu heterojen yapıya rağmen yaşlı mahpusların, yaşlı olmaktan kaynaklı olarak kendilerine özgü ihtiyaçları söz konusudur. Bu ihtiyaçlar mimari olabileceği gibi, idari (örneğin hapisanelerde düzenlenen aktivite ve programların kendilerine uygunluğu) ve yasal (örneğin yaşlı mahpusların zaruri bir durum olmadığı sürece hapisane binasında değil de ev hapsinde tutulması, eğer hapisanede tutulmasını gerektiren bir karar alınmışsa ve yine zorunlu bir durum yoksa açık hapisanelere konulması) olabilirler.

Adalet Bakanlığı’na yapmış olduğumuz 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurumuzda yer alan “Türkiye’deki ceza ve tutukevlerinde yaşlı mahpuslara ilişkin düzenlemeler yapılmakta mıdır? Yapılmaktaysa bunlar ne tür düzenlemelerdir?” sorusuna verilen 24 Temmuz 2013 tarihli cevap Türkiye’deki hapisanelerde yaşlı mahpuslara ilişkin bir düzenleme olmadığını göstermektedir: “Ceza infaz kurumlarında barındırılan yaşlı mahpuslara ilişkin Genel Müdürlüğümüzce yürütülen bir mevzuat çalışması bulunmamaktadır.”

Yine aynı başvuruda “Türkiye’deki ceza ve tutukevlerinde yaşlı mahpusların sorunlarına ve durumlarına yönelik bir çalışma yürütülmüş müdür ve hala yürütülmekte olan bir çalışma var mıdır?” sorusu sorulmuştur. Genel Müdürlüğün bu konudaki cevabı yaşlı mahpusların dikkate alınmadığının bir göstergesi olarak okunabilir:

⁸ Bu konudaki tartışmalar için bakınız: Birleşmiş Milletler Özel İhtiyaçları Sahip Mahpuslar İçin El Kitabı, Yaşlı Mahpuslar bölümü

“Hükümlülerin toplumsal yaşama uyumlarını kolaylaştırmak adına kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında eğitim ve meslek edindirme programları ağırlık verilmekte olup, yaşı ilerlemiş durumda olan hükümlü ve tutuklularında sağlık durumları elverdiği ölçüde bu faaliyetlere katılmalarına imkan sağlanmaktadır. Yine bu hükümlü ve tutuklulara ceza infaz kurumlarında görevli psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından psiko-sosyal destek programları uygulanmaktadır.”

Yaşlı mahpusların, mahpus kitlesinin geneli için planlanan “eğitim ve meslek edindirme” programları ile “psiko-sosyal destek programları” dışında programlara ihtiyacı olabileceğine Birleşmiş Milletler’in Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar İçin El Kitabı’nın Yaşlı Mahpuslar bölümünde de dikkat çekilmektedir:

“Mahpuslara yönelik programlar genellikle genç mahpusların ihtiyaçlarına karşılık vermek için tasarlanmıştır, onların iş becerilerine ve eğitimlerine katkıda bulunarak tahliye edildikten sonra yeniden suç işlemelerini önlemeyi amaçlar. Bir çok yaşlı mahpus, genç mahpuslardan farklı ihtiyaçlara ve yeteneklere sahiptirler. Örneğin, eğer emeklilik yaşını geçmişlerse ve tahliye edildikten sonra iş aramayacaklarsa yetenek eğitimi kurslarına ilgi göstermemektedirler. Eğitim dersleri, okuma-yazma ve sayısal becerileri geliştirmeyi hedefleyerek genç mahpusların ihtiyaçlarına cevap vermeyi hedefler. Eğitim sisteminden uzun yıllar önce çıkmış bulunan yaşlı mahpuslar ya bunlara hiç ilgi göstermemekte, ya da genç mahpuslarla derslere girmeye çekinmektedirler. İş görevlerinde değişiklik yapılmadığı takdirde, fiziksel engelleri ya da sağlık sorunları dolayısıyla kimi yaşlı mahpusların çalışabilmeleri mümkün değildir.”⁹

BM’nin de dikkat çektiği gibi, programların yaşlı mahpusları gözetmeden hazırlanması durumunda, bu mahpuslar hapisanede buldukları süre içerisinde sosyal aktivitelerden mahrum kılınmakta ve böylece çifte cezalandırma ile karşı karşıya bulunmaktadır.

BM’nin el kitabında bu konuda şunlar önerilmektedir:

“Yaşlı mahpusların tüm mahpuslarla bir arada buldukları yerlerde cezaevi otoriteleri var olan programlarda değişiklikler yapmalı ve böylece yaşlılar da dahil olmak üzere tüm gruplardan mahpusların bu programlara katılmalarını sağlamalı, aynı zamanda yaşlı mahpuslar için de onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni programlar oluşturulmalıdır.”¹⁰

Türkiye’deki hapisanelerde yaşlı mahpusların özel ihtiyaçlarını gözetilen çalışmalar yapılmayışı önemli bir eksiklik ve bu eksikliğin giderilmesi için üniversitelerin geriatri birimlerinin ve ilgili STÖ’lerin de katılımıyla çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Önerilerimiz:

1- Türkiye’de basına yansıyan haberler tarandığında, elektrik ve su parasını ödeyemediği, kaçak elektrik kullandığı için yaşlı olmanın yanı sıra felç olan, farklı engeli bulunan birçok insanın hapsedildiği görülmektedir.¹¹

Yaşlı insanlar için hapsedmek ancak zaruri hallerde gündeme getirilmeli, hapsedmeye alternatif yöntemler uygulanmalı, bu yönde yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

⁹ Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı, BM Uyuşturucu ve Suç İle Mücadele Ofisi Ceza Adaleti El Kitapları Dizisi, CİSST, 2013, sayfa 129

¹⁰ age, sayfa 138

¹¹ Bu konudaki haberlerin örnekleri için Hapiste Engelli ve Hapiste Yaşlı bloglarına bakılabilir.

2-Hapsedilmesine karar verilen yaşlı insanlar farklı bir zaruriyet olmadığı sürece ailelerine yakın açık hapishanelerde tutulmalıdır.

3-Yaşlı mahpuslar, kurum doktoru tarafından periyodik olarak sağlık taramasından geçirilmeli gerekli görülen hallerde hastaneye sevkleri gerçekleştirilmelidir. Bu periyodik taramalar sırasında sağlık durumlarında hapsedilmelerine mani bir durum tespit edildiğinde tahliyeleri için gerekli işlemler başlatılmalıdır.

4-Hapishanelerde düzenlenen spor ve diğer sosyal faaliyetler planlanırken hapishanede bulunan yaşlıların varlığı da gözetilmeli, onların da katılımlarını sağlayacak programlar çıkarılmalıdır.

5-Hapishane personeli yaşlılık konusunda eğitimden geçirilmeli ve bu eğitimler personelin yaşlı mahpusların kendilerine özgü ihtiyaçları konusunda farkında olmasını amaçlamalıdır.

6-Sivil toplum örgütlerinin, huzurevlerinde olduğu gibi hapishanelerde de yaşlılar için çalışmalar yapılması teşvik edilmeli, onların düzenleyeceği aktiviteler aracılığıyla yaşlı mahpusların sosyal yaşamla daha güçlü bağlar kurması amaçlanmalıdır.

Proje Süreci

A-STÖ'LERLE TOPLANTI

Projenin ilk adımı olarak ele alınan mahpus gruplarından üçü için ilgili sivil toplum örgütleriyle bir araya gelinmiştir. Çalışmanın başlangıcında yaşlı mahpuslarla ilgili olarak toplantı planlanmış olsa da Türkiye’de yaşlılar alanında faaliyet yürüten sivil toplum örgütlerinin yok denilecek kadar az olması, zaten sayısı az olan, üniversitelere bağlı olan “geriatri” (yaşlı tıbbi) derneklerinin neredeyse tamamının Ankara’da bulunması bu konuda bir toplantı yapmayı olanaksız hale getirmiştir. Bu nedenle yaşlı mahpuslarla ilgili çalışmalar yaşlılar alanında faaliyet yürüten kişilerle birebir görüşmeler ve literatür taraması şeklinde ilerlemiştir.

Projenin ilk toplantısı “engelli mahpuslar” için yapılmıştır. 12 Ocak günü Türkiye Sakatlar Derneği’nde gerçekleştirilen toplantıya 14 dernek ve kuruluşu temsilen 16 kişi katılmıştır. İkinci toplantı “LGBT mahpuslar” için 29 Ocak Salı günü Uluslararası Af Örgütü’nde gerçekleştirilmiş ve bu toplantıya 12 sivil toplum örgütünden 17 kişinin katılmıştır. Üçüncü ve son toplantı ise “yabancı uyruklu mahpuslar” ile ilgili olarak yapılmıştır. 7 Mart 2013 tarihinde Cezayir Restoran Toplantı Salonu’nda gerçekleştirilen bu toplantıya yabancı ülkelerin konsolosluklarından ve ilgili sivil toplum örgütlerinden 21 kişi katılmıştır.

Bu toplantıların katılımcıları ve genel gündem konuları aşağıda sıralanmıştır:

1-Katılımcılar

a-Engelli Mahpuslar Konulu Toplantı

Tarih:	12 Ocak 2013
Yer:	Türkiye Sakatlar Derneği
Katılan Kurum Sayısı:	14
Katılan Kişi Sayısı:	16

Katılımcılar

Ali Güler	Türkiye Sakatlar Derneği (TSD)
Atila Uzun	TSD
Av. Fazıl Ahmet Tamer	İnsan Hakları Derneği (İHD)
Av. Güler Polat	Engelli Ayrımcılığını Önleme Platformu
Av. Yalçın Bingöl	İstanbul Barosu Engelli Hakları Merkezi
Ergün İşeri	TSD
Görkem Duru	Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD)
Mahmut Keçeci	Altı Nokta Körler Derneği İstanbul Şubesi
Mesut Demirdoğan	Şizofreni Dostları Derneği
Mustafa Eren	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) – SOMDER
Namık Topçu	Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu
Süleyman Akbulut	Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD)
Turgay Gümüş	Engelsiz Erişim Derneği
Yrd. Doç. Dr. Sinan Bayındır	İst. Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekan Yrd.
Zafer Kıraç	CİSST

b-LGBT Mahpuslar Konulu Toplantı

Tarih: 29 Ocak 2013
Yer: Uluslararası Af Örgütü Merkez Ofisi
Katılan kurum sayısı: 12
Katılımcı sayısı: 17

Katılımcılar

Anıl Kocaoğulları	LUBUNYA
Çağla Ağırçöl	Gazeteci
Çağla Güneş	Hollanda Konsolosluğu
Ebru Kırancı	İstanbul LGBT
Elise Perrot	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST)
Erdal Demirdağ	Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPOD)
Görkem Duru	Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD)
Görkem Ulumeriç	LUBUNYA
Latife Uluçınar	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST)
Maria Binder	İstanbul LGBT
Mustafa Eren	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) – SOMDER
Nurgül Öztürk	Tarlabaşı Toplum Merkezi (TTM)
Özlem Yalçınkaya	Açık Toplum Vakfı
Pınar Özer	LGBT Aileleri İstanbul Grubu (LİSTAG)
Sema Yakar	LİSTAG
Zafer Kırış	CİSST
Zeren Oktay	LUBUNYA

c-Yabancı Uyruklu Mahpuslar Konulu Toplantı

Tarih: 7 Mart 2013
Yer: Cezayir Restoran Toplantı Salonu
Katılımcı sayısı: 21

Katılımcılar

Alexandra Utkucu	İngiltere İstanbul Başkonsolosluğu
Ayşe Görür	Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği (SKYGD)
Aytekin Yılmaz	Mahsus Mahal Derneği
Baha Akçura	Kenya Konsolosluğu
Berivan Arslan	Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV)
Carina Dorneck	Almanya Federal Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu
Ceren Öztürk	Helsinki Yurttaşlar Derneği/Mülteci Destek Programı
Ceyda Oskay	
Elise Perrot	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST)
Fazıl Ahmet Tamer	İnsan Hakları Derneği (İHD)
Güler Polat	Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD)

Hürriyet Şener	Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)
Kenan Bayar	Kenya Konsolosluğu
Latife Uluçınar	CİSST
Leyla Barlas	Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu
Mustafa Eren	CİSST
Nejat Taştan	Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD)
Seda Alp	ESHİD
Sigrid Lohmann	Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu
Stefanie Schulze	Almanya Federal Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu
Zafer Kıraç	CİSST

2-Toplantıların Genel Gündem Konuları

Bu toplantılarda gündeme alınan konular aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

a-Verilerin toparlanması

Çalışma dört mahpus grubunu odağına almakta ve onlara ilişkin sorunları ortaya çıkarıp, çözüm önerileri oluşturmayı hedeflediğinden her bir mahpus grubu için verilerin toparlanması gerekmektedir. Önce mevcut tabloyu görebilmek projenin yürüyebilmesinin ve başarılı olabilmemesinin ön koşullarından birini oluşturmaktaydı.

Toplantılarda veriler gündeme alındığında STÖ'lerin temsilcilerinin ortak kanısı ve tespiti, bu konuda daha önce neredeyse hiç çalışma yapılmadığı ve elde veri olmadığı yönündeydi. Daha da önemlisi devletin bu konuyla ilgilenen kurumları olarak Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün de gerekli verilere sahip olmadığı tahmin edilmekteydi (Daha sonra yapılan girişimler bu tahminleri de doğrulamıştır). Bu nedenle öncelikle ***kriterlerinin oluşturulması*** ve verilerin bu kriterler doğrultusunda toparlanması gerekmektedir. Engellilik nedir, kimler engelli kabul edilebilir, engelli mahpuslar derken kimler kastediliyor; LGBT diye kısaltılmış olan lezbiyen, gey, biseksüel, trans tanımları kimleri kapsıyor, LGBT mahpuslar denilirken kimler kastediliyor; yaşlı mahpuslar hangi yaş aralıklarını kapsar, yaşlılık sadece yaş ile ilgili bir durum mudur, yaşlı mahpuslar derken kimler kastediliyor bunlar verilerin toparlanabilmesi için önemli sorulardı.

Toplantılar sırasında bu kriterlerin oluşturulması için kimi mahpus gruplarında konuyla ilgili sivil toplum örgütleri temsilcileri görev alırken kimi mahpus gruplarında ise proje koordinatörü bu kriterleri oluşturmak için görev aldı ve sonrasında ortaya çıkarılan kriterler sivil toplum örgütleri temsilcileri ile paylaşılarak son hali verildi.

Kriterlerin belirlenmesinin yanı sıra ***verilerin hangi yollarla toparlanabileceği*** de toplantının önemli konularından biriydi. Bu konuda genel olarak aşağıdaki öneriler geldi:

- Mahpuslarla birebir görüşmeler yapmak.
- Mahpuslarla mektuplaşmak.
- Anketler hazırlamak.
- Eski mahpuslarla dışarıda görüşmeler gerçekleştirmek.
- Milletvekillerinin soru önergeleri vermelerini sağlamak.

-Bilgi edinme başvuruları yapmak.

En sağlıklı veriler mahpuslarla birebir görüşmeler yapılarak sağlanabilirdi. Bu konuda projeyi yürüten kurum olarak CİSST, toplantılarda gerekli izin başvurularını yapmayı üstlenmişti. Toplantılarda, mahpuslarla görüşülmesine izin verilmemesi durumunda, mektuplaşma ve eski mahpuslarla görüşme önerileri gelmişti. Tüm bu görüşmeler için birebir anket tarzı olmasa da soruların hazırlanması gerekmektedir. Görüşmelerin yanı sıra önemli bir bilgi kaynağını da soru önermeleri ve bilgi edinme başvuruları oluşturmaktaydı. Anketlerin hazırlanması ve soru önermeleri ile bilgi edinme başvurularının metinlerinin oluşturulması ile ilgili olarak görevlendirmeler yapıldı toplantılarda.¹² Toplantının sonrasında hem anketler hem de bilgi edinme başvuru metinleri toplantıya katılan STÖ temsilcileri ile paylaşılmış ve geri dönüşler ışığında son halleri verilmeye çalışılmıştır.

Toplantılar sırasında gündeme gelen bir diğer öneri ise çalışmayı mahpuslara duyurmak ve mektup yazmalarını sağlamak amacıyla basın ile ilişkiler kurulması ve projenin haberinin çıkmasının sağlanmasıydı.

Başlıca bilgi edinme yolu mahpuslarla görüşmeler olsa da proje sürerken görülecekti ki Bakanlık mahpuslarla görüşülmesine izin vermeyecekti. Bakanlık izin vermediği gibi anketlerin mahpuslara mektupla yollanması durumunda da hapishane idareleri engel olacak ve yapılacak anket çalışmaları için bakanlıktan izin alınması gerektiğini belirterek anketleri mahpuslara ulaştırmayacaktı.

Mahpus görüşmeleri ve anket çalışması Bakanlık ve hapishane idareleri tarafından engellendiği için geriye diğer yöntemler kaldı ve çalışma o yöntemler üzerinden yürüdü. Eski mahpuslara ulaşmak ve görüşme yapmalarını sağlamak zor olduğundan projenin en önemli bilgi kaynaklarını anketler olmadan yapılan mektuplaşmalar, soru önermeleri ve bilgi edinme başvuruları ve bunların yanı sıra medya taraması sonucu elde edilen bilgiler oluşturmuştur.

b-Yol haritasının çıkarılması

STÖ'lerle toplantının önemli bir konusunu da projenin nasıl ilerleyeceği, bu konudaki yol haritasının ne olacağı oluşturmuştur. Toplantılar, hapishane ziyaretleri ve sonrasında verilerin beraberce değerlendirilmesi önerilmiş ve kabul edilmişti.

Toplantıların ardından, hapishane ziyaretleri için izin başvurularına cevaplar beklenirken, kriterlerin oluşturulması, soru önermesi ve bilgi edinme başvuruları için metinler yazılması, mektuplaşma için ilgili mahpusların adreslerine ulaşılması gibi işler yapıldı. Oluşturulan mail grupları ve birebir yazışmalar üzerinden bu işler yürütüldü.

Hapishane ziyaretlerinin ardından ise STÖ temsilcileriyle gerek yazılı olarak mail üzerinden gerekse de toplantılar yoluyla elde edilen veriler değerlendirildi ve rapor oluşturuldu.

c-Hapishane ziyaretleri

Toplantılar sırasında, toplantıya katılan STÖ'lerden hangilerinin hapishane ziyaretlerine kurumsal katılım sağlayabileceği konuşuldu. Toplantının ardından, ziyaretlere katılacak olan STÖ'lerin, katılacak kişilerin isimlerini belirtmesi istendi.

Toplantılarda ziyaretlere ilişkin olarak gündeme gelen bir diğer konu da ziyaret esnasında ne gibi sorunlar yaşanabileceğiydi. Ziyaret esnasında kullanabilmek amacıyla mahpuslara ve idareye yönelik

¹² Oluşturulan anketlerin bir örneğine ekler bölümünde yer verilmiştir.

sorular çıkartılması, bu sorular aracılığıyla ortak olarak değerlendirmeye açık veriler toparlanabilmesi kararlaştırıldı.

Ziyaretler, Adalet Bakanlığı'nın verdiği sınırlı izin nedeniyle sadece hapisane idaresi ile görüşme ve ortak alanların dolaşılması şeklinde gerçekleştirilebilmiştir.¹³

d-Blogların kurulması ve veri girişi

Toplantılarda 4 mahpus grubu için ayrı ayrı bloglar kurulması, bu bloglarda hem proje çalışmaları sırasında elde edilen verilerin, hem de basına yansıyan haberlerin toparlanması gündeme gelmiştir.

Toplantıların ardından Hapiste Engelli, Hapiste Yaşlı, Hapiste Yabancı adlarıyla 3 blog kurulmuş ve CİSST bünyesinde daha önce kurulmuş olan LGBT Hapiste blogu da yeni kurulan 3 blogla uyumlu hale getirilerek projeye uyumlu hale getirilmiştir.

Bu mahpus gruplarına ilişkin tüm bilgilerin akacağı havuz olması nedeniyle projenin önemli çıktılarında birini bloglar oluşturmaktadır. Bloglar, daha önce gündeme gelmeyen, kamuoyu tarafından da fark edilmeyen mahpus gruplarının gündeme gelmesini, fark edilmesini, üzerine düşünülmesini sağladığı gibi bu konuda çalışma yapacak kişi ve kurumlara da bilgilere ulaşabileceği bir alan sunmaktadır.

e-Mevzuat taraması yapılması

Toplantılar sırasında ilgili mevzuatın, özellikle de hapishanelerle ilgili temel kanun olan Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 4 mahpus grubu açısından taranması ve uluslararası mevzuatla karşılaştırmalı olarak eksiklerinin tespiti önerisi gündeme gelmiştir.

Bunun yapılabilmesi için ilgili avukatlar ve hukukçularla iletişime geçilmesi kararı alınmıştır.

***

Yukarıda anılan genel toplantı gündemlerinin yanı sıra her bir mahpus grubu için gerçekleştirilen toplantılarda gündeme gelen diğer konulara ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıdadır:

Engelli Mahpuslara Özgü Gündem:

Toplantıda, engelli kişilerin hapishanelerde yaşayabilecekleri zorluklar gündeme getirilmeye çalışıldı. Engelli derneklerine, engelli mahpuslardan gelen başvurular olup olmadığı soruldu. Engelli dernekleri kendilerine çok nadiren başvuru geldiğini, engelli mahpuslar konusunda yürüttükleri bir çalışma olmadığını ancak bu konudaki çalışmalara katılabileceklerini belirttiler.

Bir engellilik tanımının oluşturulması ve bilgilerin bu tanım etrafında toparlanması toplantının öne çıkan konusu oldu. Toplantının katılımcılarından olan engelli dernekleri temsilcileri ve insan hakları savunucuları bu görevi üstlendiler.¹⁴ Toplantıda hapishaneler ve engelliler konusunun aşağıdaki başlıklar altında irdelenebileceği üzerinde hemfikir kalındı:

a- Fizik çevre

¹³ Ziyaretlere ilişkin ayrıntılı bilgi Hapishane Ziyaretleri başlıklı bölümde yer almaktadır.

¹⁴ Bu konudaki emekleri için Hakan Özgül, Süleyman Akbulut, Güler Polat, Şükrü Boyraz ve Ergün İşeri'ye özellikle teşekkür ederiz.

b- Sağlık hizmetlerine ulaşım

c- İnsan hakları (İnsan onuruna yakışır koşulların sağlanıp sağlanmadığı)

Hapishaneler ve engellilik konusunun engelli mahpuslarla sınırlı olmadığı, hapishanelere girmek zorunda kalan engelli avukat ve engelli ziyaretçilerin de zorluklarla karşılaştığı ifade edildi. Proje çalışmaları sırasında bu önerinin haklılığı da görüldü. Engelli ziyaretçiler özellikle hapishaneye giriş sırasında ciddi anlamda mağdur edilmekteydi.

LGBT Mahpuslara Özgü Gündem

Toplantıda genel gündem konularının yanı sıra, katılımcılar tarafından, LGBT mahpusları konu edinen bu toplantının önemine değinildi ve bu çalışmanın proje bittikten sonra da sürdürülmesi gerektiği belirtildi. Katılımcılar, LGBT'lerin sorunları ve hakları üzerine bu tür toplantıların yapıldığını ve çalışma bittiğinde ivmenin de bittiğini ve herkesin kendi çalışmasını yürüttüğünü, enerjilerin, verilerin dağıldığını ifade ettiler. "Bu nedenle bu çalışma, bir araya geldiğimiz toplantılar önemli" dediler.

Bu genel değerlendirmenin yanı sıra toplantıda aşağıdaki öneriler gündeme getirildi:

- Hapiste bulunan LGBT bireylere içerisinde haklarını anlatan broşürlerin ve çeşitli ihtiyaçlarının da olduğu paketler yollanabilir.

- Bu çalışma kapsamında sadece LGBT mahpuslara değil gardiyanlara, hapishanelerdeki sosyal çalışmacılara, hapishane idarelerine yönelik sunumlar, yayınlar vb. de düşünülmeli.

- Aramızda psikologlar da var. Hapishanelerin LGBT bireyler üzerindeki çifte cezalandırma işlevini ortaya çıkaran çalışmalar da yapılabilir. Sonuç raporunun bir parçasını da bu değerlendirme oluşturabilir.

- LiSTAG'ın hazırladığı filmin hapishanelerde gösterimi sağlanabilir. Bu gösterim sadece mahpuslara yönelik değil hapishane personeli için de düşünülmeli.

- LGBT Hapiste blogunda LGBT bireylerin ailelerine de yer verilmeli.

- LGBT öğrenciler, hapiste bulunan LGBT bireylere "akran desteği" sunabilir.

- Af Örgütü'nün hapishane personeline dair eğitim seminerleri var. Bu seminerlere LGBT meselesinin dahil edilmesi de istenebilir.

Yabancı Mahpuslara Özgü Gündem

Toplantıya farklı ülke konsolosluklarından ve insan hakları derneklerinden temsilciler katılmışlardı. Öncelikle kendilerinden karşılaştıkları sorunları anlatmalarını istendi.

Toplantı sırasında dile getirilen sorunlar şunlar:

-Dil sorunu

Konsolosluk temsilcileri yabancı mahpusların özellikle dil konusunda problem yaşadıklarını belirttiler. Temsilcilerin anlattıklarına göre Türkçe bilmeyenler yabancı dil bilmeyen avukatlarla anlaşamıyorlar ve savunmalarını yapma konusunda sıkıntılar yaşıyorlar. Toplantıya katılan avukatlar, bu problemin

İstanbul Barosu ile çözülmeye çalışılabileceğini çünkü atanmış avukatları İstanbul Barosu'nun tayin ettiğini ifade ettiler. Baro ile yapılacak görüşme ile yabancı mahpusların davalarına yabancı dil bilenlerin atanabilmesi sağlanabilir veya en azından yabancı dil bilen avukatlar tespit edilip konsolosluklara bildirilebilir.

Dil konusundaki problem sadece savunma ile sınırlı da değil. Haberleşme konusunda da benzer bir durum var. Bir konsolosluk temsilcisi konuşması içerisinde faks örneğini verdi; Türkçe bilmediği için koğuştta kendisine yardımcı olan biri aracılığıyla konsolosluğa faks yazan vatandaşları, faksında İncil istediğini belirtmiş. Ancak hapishane ziyareti sırasında bu kişinin Müslüman olduğu, İncil'i faksı yazan kişinin kendisinin istediği ortaya çıkmış.

Bir başka konsolosluk temsilcisi ise dil sorununun mahpusların tedavileri önünde de engel oluşturduğunu şu örnekle aktardı: HIV teşhisi konulmuş bir vatandaşları Türkiye'de hapis. Bu kişi Türkçe, doktor da yabancı dil bilmediği için yapılan tetkiklerin sonuçlarını anlayamıyor. Bu durumda kendisiyle ilgilenilmediğini ve tedavisinin aksadığını düşünen vatandaşları bilgi alabilmek için onları arıyor, onlar da hapishane idaresini arayıp bilgi alıyor ve sonra mahpusa durumu aktarıyorlar.

-Maddi sorunlar

Konsolosluk temsilcilerinin genel gözlemi yabancı mahpusların önemli bir bölümünün maddi olarak sorun yaşadığı, hiçbir gelirleri olmadığı ve çoğunun ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olacak ziyaretçilerinin de gelmediği yönünde.

-Ayrımcılık

Toplantıya katılan avukatlardan biri kendisinin de görüştüğü Bakırköy Kadın Kapalı Hapishanesi'nde tutulan Güney Afrika uyruklu Angel örneğini verdi. Avukatın anlatımlarına göre, HIV virüsü taşıyan Angel hapishane idaresinin tutumundan şikayetçi ve kendisini dışladıklarını söylüyor. Angel, avukat görüşü sırasında, hastalığının ortaya çıkmasından sonra işten çıkarıldığını ve işliğe alınmadığını belirtmiş. Angel'in dile getirdiği talep ise öncelikle idarenin bu hastalık konusunda bilgilendirilmesi. Kendisini ancak bu hastalığı bildiklerinde dışlamayacaklarını düşünüyor.

-Diğer sorun, öneri ve tespitler

Konsolosluk temsilcileri mahpusların mahkemede tercüman hakları olduğunu ancak tercümanın her zaman bulunmadığını belirttiler.

Konsolosluk temsilcilerinin belirttiğine göre özellikle çifte vatandaşlar söz konusu olduğunda mahpusları görmek, onlara ulaşmak zor. Adalet Bakanlığı'ndan izin almak gerekiyor.

Yabancı mahpuslar konusunda çifte ayrımcılık riski altında bulunan gruplara özellikle bakılmalıdır. Bu gruplar; LGBT bireyler, engelliler ve kadınlardır.

Yabancı uyruklu mahpuslar arasında eşit muamele görme bakımından farklar olabilir örneğin İngiltere uyruğundaki bir mahkum ile Kenyalı bir mahkum aynı standartlardan faydalanamıyor olabilir. Bu durumlara dikkat edilmeli, bunun için de örneğin elçilikler, konsolosluklar sadece kendi uyruğundaki mahpuslarla ilgilenmemeli, bunun yanı sıra kendi vatandaşı olmasa da daha zor koşullarda olabilecek diğer ülke vatandaşı mahpuslarla da ilgilenmelidir.

Hapishane süreci kadar karakol ve yargılama sürecine de bakmak gerekir. Bu süreçlerde de hem yabancı uyruklu kişilerin hem de ülke içindeki etnik gruplara mensup kişilerin ayrımcılıkla karşılaşma riski yüksektir (Konuşmacılar bu konuda Festus Okey örneğini verdiler). Katılımcılardan birisi de kendilerinin tanık olduğu İranlı sığınmacı örneğini anlattı. Bu kişi uyuşturucu bulundurmak iddiasıyla Van'da hapishanede tutulmuş ve 4 yıl sonra beraat etmiş oysa ki sığınma için başvurmuş biriymiş.

Yabancı mahpuslara pozitif ayrımcılık yapılmalı çünkü bu mahpusların özel ihtiyaçları var ve durumları diğer mahpuslara oranla daha kötü (Pozitif ayrımcılık örneği olarak, telefon ile görüşme haklarının arttırılması, ziyaret sürelerinin uzatılması örnekleri verildi).

Yabancı mahpusların istedikleri televizyon kanalını seçebilme hakları dahi yok. Kendi dillerinde televizyon yayını izleyebilmeleri sağlanmalı.

Hapishanelerdeki insanların sığınma talepleri olabileceği de düşünülmeli. Bu konuda da kendilerine bilgi verilmeli. Sığınma hakkı ile ilgili olarak bilgilendirilmeliler. Gündelik sorunlarla ilgilenirken bu da gözden kaçırılmamalı.

***

Toplantının ardından özellikle iki konunun hazırlıkları öne çıkmıştır. Bir yandan soru önermeleri ve bilgi edinme başvuruları için metinler hazırlanırken diğer yandan da hapishane ziyaretleri için katılımcılar netleştirilmeye çalışıldı ve izin için başvurular yapıldı.

B-HAPİSHANE ZİYARETLERİ

Projenin önemli faaliyetlerinden birini hapisane ziyaretleri oluşturmaktaydı. Bu ziyaretler sırasında hem mahpuslarla hem de hapisane personeliyle görüşülmesi ve bilgi alınması amaçlanıyordu ancak bu gerçekleşmedi. Başvuru sürecinden itibaren zorluklar yaşandı ve mahpuslarla yapılan görüşmeye ve koğuşların dolaşılmasına izin verilmedi.

STÖ'lerle yapılan toplantıların ardından Adalet Bakanlığı'na izin başvuruları yapıldı. Hapisane ziyaretlerine katılacak olan sivil toplum örgütü temsilcilerinin isim isim belirtildiği bu izin başvurularında hapisane içerisinde hangi faaliyetlerin gerçekleştirilmek istendiği de belirtilmişti. CİSST Yönetim Kurulu Başkanı Zafer Kırac adına yapılan 8 Temmuz 2013 tarihli başvuruya Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden 12 Temmuz tarihinde cevap gelmiştir. Gelen cevapta projeye dair ek bilgiler istenmiş ve kararın bu bilgiler yollandıktan sonra verileceği belirtilmiştir:

“(…) Talebe konu ‘Hapishanelerdeki Özel İhtiyaçları Olan Hükümlü ve Tutuklular’ projesi ile ilgili olarak;

- a.Bu proje kapsamında bugüne kadar yapılan çalışmalar,
- b.Bu çalışmaların sonuçları,
- c.Bu projede yer alan kurum ve kişiler,

hakkında bilgi verildikten sonra talebiniz değerlendirilmeye alınacaktır.”

Bakanlığın bu cevabı üzerine 23 Temmuz 2013 tarihinde sorularını cevaplayan bir dilekçe yazılmıştır. Bu cevabın ardından, mahpuslarla görüşmeyi ve mahpusların yaşam alanları olan koğuşların gezilmesini engelleyecek şekilde sınırlı izin verildiğini belirten 26 Temmuz 2013 tarihli yanıt gelmiştir:

“Derneğiniz tarafından Hollanda Başkonsolosluğu'nun katkılarıyla yürütülen ‘Hapishanelerdeki Özel İhtiyaçları Olan Hükümlü ve Tutuklular’ projesi kapsamında, ilgi yazılarınızda bildirilen kurumlara, ekte ismi belirtilen kişilerle birlikte çalışma ziyareti düzenlenmesi talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Ekte belirtilen tarihlerde, kurum idaresi tarafından kurum hakkında bilgilendirme yapılması ile gerekli güvenlik önlemleri altında ve kurum yöneticileri refakatinde ortak alanların (atölyeler, eğitim sınıfları ve spor alanı) ziyaret edilmesi talebi uygun görülmüş; **bir koğuş yaşam alanı gezilmesi, ziyaret eden grubun amacı doğrultusunda bir grup hükümlü ile kütüphanede sohbet edilmesi talebi ise uygun görülmemiştir.**¹⁵

Bakanlığın, mahpuslarla görüşmeyi ve mahpusların asli yaşam alanlarını görmeyi olanaksız hale getiren bu sınırlı izni hapisane ziyaretlerine katılacak olan STÖ temsilcileri ile de paylaşmış ve sınırlamalara rağmen bu ziyaretlerin gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

STÖ'lerden katılımcılarla beraber İstanbul'da bulunan üç hapisane ziyaret edilmiştir. Hapishaneler, proje kapsamında ele alınan mahpus grupları dikkate alınarak seçilmiştir. Yabancı mahpuslar için yabancı kadın mahpusların tutulduğu Bakırköy Kadın Kapalı Hapishanesi, LGBT mahpuslar için LGBT

¹⁵ Gelen cevaplar ekler bölümünde yer almaktadır.

mahpusların İstanbul'da tutulduğu Maltepe 2 No'lu L Tipi Kapalı Hapishanesi, engelli mahpuslar için ise Ümraniye E Tipi Hapishanesi ziyaret yeri olarak belirlenmiştir.

29 Temmuz 2013 tarihinde gerçekleştirilen Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ziyaretine Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV) ile Türkiye İnsan Hakları Vakfı'ndan (TİHV) temsilciler; 31 Temmuz 2013 tarihinde gerçekleştirilen Ümraniye E Tipi Hapishanesi ziyaretine Türkiye Sakatlar Derneği, Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği, Altı Nokta Körler Derneği İstanbul Şubesi ile Eşit Haklar İçin İzleme Derneği'nden temsilciler; 2 Ağustos 2013 tarihinde gerçekleştirilen Maltepe 2 No'lu L Tipi Hapishanesi ziyaretine LGBT Aileleri İstanbul Grubu (LİSTAG), Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPOD), Lambda İstanbul, İstanbul LGBT derneklerinden temsilciler ile Galatasaray Üniversitesi'nden bir akademisyen ve bir avukat katılmıştır.

1- Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Ziyareti

Tarih: 29 Temmuz 2013

Heyet: Zafer Kırış (CİSST)

Mustafa Eren (CİSST)

Berivan Arslan (TOHAV)

Başak Can (TİHV)

Ziyaretimiz yabancı mahpusların durumlarını, sorunlarını tespit edebilmek için gerçekleşti. Durumun ve sorunların sağlıklı bir şekilde tespiti için heyetimiz bu alanda da faaliyet yürüten sivil toplum örgütleriyle oluşturuldu. Heyetin bir katılımcısı avukattı.

- Hapishaneye girebilmek için ilk olarak gözlerimizi okutup kimliklerimizi teslim ettik. Kayıt işlemleri yapıldı. Ardından hapishaneye giriş yapabilmek için duyarlı kapıdan geçtik, geçtikten sonra üzerimiz arandı ve gözlerimizi tekrar tarattıktan sonra döner kapıdan içeri girebildik.

Duyarlı kapıdan geçerken ayakkabılarımızı ve kemerlerimizi çıkarmak zorunda kaldık (Bir arkadaşımıza ayakkabın ötmüyorsa geç dediler, geçti ötmedi ve çıkarmak zorunda kalmadı). İç çamaşır ötmesi gibi ekstra bir sorunla karşılaşmadık.

-Heyet olarak önce hapishane müdürü ve savcısıyla kısa bir görüşme yapıldı, ardından hapishane idari personelinin de katılımıyla daha geniş bir odaya geçildi ve hazırlanan sunum izlendi.

Sunuma göre:

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi 28 Ocak 2008 günü açılmış. 3 ana blok yer alıyor. 24'er kişilik 8 ünite, 3'er kişilik 2 ünite, 44 adet de tek kişilik ünite bulunuyor. Hapishanede toplam 38 koğuş bulunduğu ifade edildi.

Hapishanede 340 hükümlü, 46 hükümlü, 383 de tutuklu mahpus bulunmakta.

Temmuz 2013 itibariyle 52 ülkeden 214 yabancı mahpus bulunuyor.

Hapishanede en fazla mahpusu bulunan ülke 23 kişi ile Güney Afrika, onu Bolivya ve Brezilya izliyor.

Mahpuslar 238 kişi ile en fazla uyuşturucudan hüküm giymiş, onu 129 kişi ile "terör" izliyor.

Hapishanede 18 yaş altı 5 kişi bulunuyor. Yoğunluk 25-44 yaş arası.

Mahpusların 114'ü üniversite ve üzeri öğrenime sahip. Personelin ifadelerine göre üniversiteli sayısının bu kadar yüksek olmasının sebebi yabancı mahpuslar. 57 mahpus ise okuma yazma bilmiyor. Bu sayının bu kadar yüksek olmasının sebebi ise "Çingene ve bazı yabancı mahpusların varlığı" olarak gösteriliyor.

-769 mahpusun bulunduğu hapishanede 253 personel var. 20 geçici görevli bulunuyor. İdari personelin sayısı 17.

-Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nin adli birimi de hapisaneye bağlı. Orada 50 mahpus ve 30-32 personel bulunuyor.

-Hapishanede ... adlı firma makinelerini getirmiş ve bir tekstil atölyesi açmış. Bu firmanın merkezi Kağıthane'de. Atölyede 51 mahpus çalışıyor. Atölyeyi ziyaret sırasında çalışanların önemli bir kısmının yabancı olduğu görüldü (Atölyenin duvarında asılı olan çalışan mahpusların isimlerinin yer aldığı tabloda 29 yabancı 7 Türkiyeli mahpusun ismi yer almaktaydı). Çalışan işçilerin sigortalarının yapıldığı belirtildi. Personelin ifadelerine göre işçiler günde 7 liraya çalışıyorlar. Personel özellikle yabancı mahpusların çalışmak için başvurduğunu çünkü ziyaretçilerinin gelmediğini ve maddi olanakları olmadığını belirtti. Tekstil atölyesi üç ayrı mekana kurulmuştu.

-Hapishane dolaştırılırken tekstil atölyesinin yanı sıra resim, takı tasarım atölyeleri, derslikler, kütüphane, çok amaçlı salon görüldü. Bu tür sosyal alanların sayılarının toplamı 10'a yakın. Ancak tekstil atölyesi, resim kursu ve çok amaçlı salon haricinde diğer ortak kullanım alanları boştu. Personelin anlatımlarına göre bunun nedeni yaz dönemi olması. Bu kurslar Halk Eğitim'den gelen hocalar tarafından yürütülüyor ve bu hocalar da yaz dönemi izinli olduklarından gelmiyorlar. Bu durumda kurslar da duruyor.

-Resim salonunda 10 kadar mahpus bulunmaktaydı.

-Biz koridorda çok amaçlı salona doğru ilerlerken ellerinde dini içerikli kitaplar olan kadınlar koşuşlarına geri dönmekteydi. Çok amaçlı salonda dışarıdan gelen bir din dersi hocası eşliğinde dini içerikli bir ders verilmiş. Biz salona girdiğimizde bir masa üzerinde 15-20 tane dini içerikli kitap bulunmaktaydı. Bizim salonda bulunduğumuz süre içerisinde ise yabancı mahpuslar salona gelmeye başladılar. Personel, Yeşilköy Kilisesi'nden gelen rahipler eşliğinde kendi dini toplantılarını gerçekleştireceklerini söyledi. Hapishaneye ilk girdiğimizde kiliseden gelen rahipleri biz de görmüştük.

-Hapishanede 0-6 yaş arası 30 çocuk var. Bunların 7'si 48-66 ay arası olduğu için hapishane dışında kreşe gönderiliyor. Çocukları sivil giyimli bir personelin, servis aracılığıyla götürdüğü ifade edildi.

-Hapishanede 3 psikolog 1 sosyal çalışmacı bulunuyor.

-Hapishane müdürüne ve personele, basında yer bulan yabancı uyruklu mahpusların çocuklarının kimlikleri olmadığı için sağlık haklarından yararlanamadığı yönünde basında çıkan haberler soruldu.

Müdür ve personel tarafından Sağlık hakkında yararlanamayan çocuk olmadığı, kimliklerinin olmamasının bir sorun olduğu, resmi işlemleri yaparken bir gereklilik olduğu ancak bu soruna rağmen çocukların sağlık hakkında yararlandığı ifade edildi. Personel kimlik konusunda da yine kendilerinin uğraştığını, konsolosluklara yazı yazıp kimlikleri istediklerini ancak ülkeden kimliklerin gelmesinin zaman aldığını da belirtti.

-Hapishane müdürü kendisine sorulan soruları şöyle cevapladı:

1-Hapishanenin genel mevcudu kaç? Bunların kaç tutuklu, kaç hükümlü, kaç kadın kaç erkek?
Çocuk mahpus kalıyor mu?

Hapishanede 340 hükümlü, 46 hükümlü, 383 de tutuklu mahpus bulunuyor. Çocuk mahpus yok. Ama anneleriyle kalan 0-6 yaş arası 30 çocuk var. Bunların 7'si yaşı geldiği için ilk defa bu yıl kreşe gönderiliyor.

2-Engelli, Yaşlı, Yabancı Uyruklu, LGBT mahpus gruplarından kaç mahpus var? Kaçı tutuklu kaç hükümlü, yaş aralıkları neler, hangi maddeden yargılanıyorlar ya da hüküm giydiler?

Engelli, LGBT yok. Yabancı uyruklu 52 ülkeden 214 mahpus var. (Mahpusların hüküm giydikleri maddeler sunum sırasında ifade edilmişti, müdür tekrar açıklamadı)

3-Bu mahpus gruplarının hapishanede bulunması idareyi nasıl etkiliyor? Farklı bir etkisi varsa bunun nedenleri neler? Olumlu ve olumsuz etkileri neler olabilir?

Uzmanlık istiyor tek olumsuz yanı bu, yoksa olumsuz bir tarafı yok.

4-Bu mahpus gruplarıyla ilgili olarak hapishanelerde özel düzenlemelere gidilip gidilmediği eğer gidiliyorsa ne gibi özel düzenlemelerin yapıldığı (Örneğin bu mahpus gruplarının kendilerine özel koşulları var mı?)

Özel koşullar yok, tutuklu ve hükümlüler, gözlem ve sınıflandırma sonucu koşullara dağıtılır. Yaşına, suç tipine, akli dengesine, örgütlü olup olmadığına bakılır.

5-Bu mahpus gruplarının kendilerine özgü ihtiyaçları var mı? Varsa bu ihtiyaçlar nelerdir?

(Müdür, ihtiyaçları neyse mevzuat çerçevesinde gideriyoruz tarzında cevaplar verdi, ancak dilden kaynaklı vb ihtiyaç olmuyor mu denildiğinde idari personelin önemli bir kısmının İngilizce konuşabildiğini, dil problemini genellikle aştıklarını belirtti ve sadece anlamadıkları bir Japon mahpus varmış ancak o sorun da halledilmiş.

6-Bu mahpusların tespit edilen ihtiyaçları karşılanıyor mu, karşılanıyorsa hangi usül, süre ve esaslarda karşılanıyor? Örneğin engelli tutuklu ve hükümlülerin (tekerlekli sandalye, işitme cihazı, baston, şeker ölçüm cihazı vb) yardımcı cihaz ve (omurilik felçlilerinin üriner katater, işitme engellilerin işitme cihaz pilleri, şeker ölçüm çubukları vb) tıbbi sarf malzeme ihtiyaçları...

İhtiyaçlar karşılanıyor, devlet karşılıyor, olmadı sivil toplum örgütlerine, belediyelere gidiyoruz. Kimse ihtiyacı karşılanmadan kalmıyor.

7-Bu ihtiyaçların karşılanması önünde engeller var mı?

Engel yok. Genelde aşıyoruz. 40 çeşit denetim var, sorun yaşanmaz.

8-Hapishanelerde bu gruplara yönelik bilgilendirici özel materyal var mıdır? Örneğin görme engelliler için hapishane mevzuatlarının kabartmalı baskısı ya da yabancı mahpuslar için kendi dillerinde basılmış materyaller var mıdır?

Yabancı mahpuslar için İngilizce, Almanca, Fransızca hapishane kurallarını anlatan kitaplar var. Bunlar AB'nin katkısıyla Adalet Bakanlığı tarafından basıldılar.

9-Bu mahpus gruplarının hapishanelerdeki tesis ve hizmetlerden yararlanabilmesini sağlamak için özel tedbirler alınmış mıdır? Örneğin kütüphanede görme engelliler ve yabancı mahpuslar için kitap

bulundurulmakta mıdır? Engelli tutuklu ve hükümlüler, yabancılar, LGBT ve yaşlı mahpuslar spor sahalarından yararlanabilmekte midir?

Tesislerden yararlanıyorlar.

10-Özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik eğitim alan bir personeliniz var mı? Bu personelin konumu nedir?

(Hapishane müdürü, “Özel eğitime gerek mi var, hepimiz eğitimliyiz, özel eğitimse ben aldım ve personelime her zaman konuşuyorum.” içeriğinde sözler söyledi.)

11-Bu mahpus gruplarına ilişkin bir sorun ile karşılaştığınızda danıştığınız, destek bir kurum var mı? Üniversitelerden, sivil toplum kurumlarından faydalanabiliyor musunuz?

(“Üniversiteler geliyor proje yapıyor, sivil toplum örgütleri geliyor, yararlanıyoruz” içeriğinde sözler söylendi ve bu kurumlarla bağların hiç kopmadığı belirtildi.)

12-Özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik önerileriniz var mı? Varsa bu öneriler neler? Bu konuda daha önce bakanlığa önerileriniz oldu mu?

(Müdür, bu önerileri bizlerle değil bakanlıkla paylaşacağını belirten sözler söyledi)

Hapishane müdürünün sorular sürerken, “burada 40 çeşit denetim oluyor, sivil toplum örgütleri var, savcılar var, müfettişleri var, burada bir sorun yaşanmaz” içeriğinde uyarılarda bulundu.

Hapishane müdürü konuşması içerisinde kendisini sık sık mahpusların “babası” olarak nitelendirdiği görüldü. Buna rağmen, eskiden idareci etkinen şimdi herkesin mevzuata uymak zorunda kaldığını belirtti. Örnek olarak geçmişte “onları şu saatte çıkarın” gibi uygulamalar olabileceği düşünülürken artık bunların kalmadığı belirtildi.

Ziyarete İlişkin Genel Tespitler:

-769 mahpusun bulunduğu hapishanede 3 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı bulunuyor. Sosyal görevlilerin sayısı oldukça düşük. 1 sosyal görevli başına 200 mahpus düşmektedir.

-Özel şirketlerin hapishane içinde atölye açmasına izin verilmiş. Mahpuslar günde 7 liraya çalıştırılıyorlar. Çalışan mahpusların önemli bir kısmı yabancı. Personel, ziyaretçileri gelmediğinden ve maddi imkanları olmadığından yabancıların kendilerinin çalışmak istediğini belirtti.

-İşlik ve atölyelerin bir kısmının boş olduğu görüldü. Personel tatil döneminde öğretmen olmadığından buraların boş kaldığını belirtti.

-0-6 yaş arası 30 çocuk anneleriyle beraber hapishanede kalıyor. Bu çocukların 7’si 48-66 ay aralığında ve kreşe gönderiliyor.

-Hapishane müdürü personelinin önemli bir kısmının İngilizce bildiğini ve dil konusunda problem yaşamadıklarını, sadece bir Japon ile dil problemi yaşadıklarını belirtti. Ancak konsolosluklardan ve STÖ’lerden temsilcilerin katılımıyla yapılan yabancı mahpuslar konulu toplantıda dil konusunda problemler yaşandığı, bu problemlerin teşhis ve tedavi sürecini de olumsuz etkilediği ifade edilmekteydi.

-Özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik eğitim alan bir personel yok. Hapishane müdürü “Özel eğitime gerek mi var, hepimiz eğitimliyiz, özel eğitimse ben aldım ve personelikle her zaman konuşuyorum” demekte.

2- Ümraniye E Tipi Hapishanesi Ziyareti

Tarih: 31 Temmuz 2013

Heyet: Zafer Kır aç (CİSST)

Mustafa Eren (CİSST)

Şükrü Boyraz (TSD)

Süleyman Akbulut (TOHAD)

Hakan Özg ul (TOHAD)

Nejat Taştan (ESHİD)

Mahmut Keçeci (Altı Nokta Körler Der. İst. Şubesi)

Ziyaretimiz engelli mahpusların durumlarını, sorunlarını tespit edebilmek için gerçekte. Durumun ve sorunların sağlıklı bir şekilde tespiti için heyetimiz engelli hakları alanında sivil toplum örgütlerinde çalışma yürüten engelli kişilerden oluşturuldu. Heyetteki insanlardan ikisi tekerlekli sandalye, ikisi protez kullanmakta bir kişi ise görme engelliydi.

-Engelliler için sorunlar hapishanenin ana giriş kapısının ardından başlıyor. Kimlik tespitinin yapılacağı yere gidene kadar yaşanan sorunlar:

1-Görme engelliler için kabartma zemin veya yolu bulmalarını sağlayacak bir başka donanım bulunmamakta.

2-Yürüme yolu, hem yürüme hem de görme engelliler için uygun değil. Yolda yer alan tümsek ve düzgün olmayan eşikler tehlikeler yaratmakta, bir başkasının yardımını zorunlu kılmaktadır. Yürüme ve görme engelli arkadaşlarımız heyetteki kişilerin yardımlarıyla kimlik tespitinin yapılacağı yere varabilmiştir.

Ana giriş merdivenlerle çıkılan bir konuma sahip olduğundan heyet ana girişin arkasındaki kapıdan girebilmiştir.

-Kimlik tespiti ve giriş kaydı yapıldıktan sonra hapishaneye giriş esnasında sorunlar tespit edildi. İki arkadaşımız tekerlekli sandalyede olduğu için, bir arkadaşımız ise görme engelli olduğu için döner kapıdan alınamadılar ve döner kapının hemen yanında önüne rampa konulmuş olan kapıdan geçirilmek istendiler. Görme engelli arkadaşımız bu kapıdan rahatça geçebildi ancak tekerlekli sandalyedeki arkadaşlarımız geçemediler. Tespit edilen sorunlar:

1-Rampanın eğimi fazlaydı. Tekerlekli sandalyedeki birinin en az iki kişinin yardımını almadan o rampadan çıkabilmesi imkansızdı.

2-Asıl zorluk rampadan çıktıktan sonra yaşandı. Rampadan çıkılıp kapıdan geçildiğinde karşınıza beton merdiven çıkıyor. Yani önünde rampa olan kapı taş merdivene açılıyor. Tekerlekli sandalyedeki iki arkadaşımız, hapishanenin işçi koğuşundan çağrılan 4-5 mahpusun kendilerini sandalyeleriyle beraber kaldırıp merdivenin diğer tarafına götürmesiyle hapishaneye girebildiler.

3-Görme engelli arkadaşımızın boy turnikesinin olduğu kapıdan alınmamasının nedeni, hapishane yetkilileri tarafından “bu kapının ancak göz taraması yapılanlara açılması” olarak açıklanmıştır. Dolayısıyla mevcut teknoloji gereği hapishaneye giriş ve çıkışlar ancak göz taramasıyla mümkündür ve görme engelli mahpus ve ziyaretçiler normal prosedürün dışında bir prosedüre tabidir.

4-Ziyaret sırasında bazı rampaların, bizim ziyaretimiz nedeniyle yapıldığı öğrenilmiştir.

5-Duyarlı kapıdan geçiş sırasında sakatlıkları nedeniyle ayağında aparat olan iki arkadaşımız kapı ötmesine rağmen geçebilmişlerdir. Kendilerine ziyaretçi olsalar bu kadar rahat geçemeyecekleri, ayaklarındaki aparatlara ilişkin belgelerinin olması gerektiği ifade edilmiştir.

-Girişin ardından, 1. Müdür hapishanede olmadığından 2. Müdür ve idari personelden kişilerin eşliğinde müdürün odasında toplanıldı ve hapishaneye dair bilgi alındı.

Hapishanenin kapasitesi 500 ancak şu an hapishanede 900 mahpus tutuluyor. Bu sayının 1600'e kadar çıktığı da olmuş geçmiştir.

Toplam personel sayısı 280.

2 psikolog, 2 öğretmen ve 1 sosyal çalışmacı görevli.

Hapishanede 58 koğuş bulunuyor. Koğuşlar 8 ile 60 kişilik birimlerden oluşuyor.

Mahpusların haftada 10 dakika telefonla görüşme hakkı var.

Müdür bey hapishanede bir engelli olduğunu belirtti. Bu mahpus tekerlekli sandalye kullanıyor.

Hapishanede bir koğuş engelliler için düzenlenmiş. Bu düzenlemelerin neler olduğu soruldu. Düzenlenen koğuşun giriş katında yer aldığı ve tek katlı olduğu, tuvaletin engellilerin kullanımına özgü bir şekilde alafrağa hale getirildiği ve havalandırmaya tekerlekli sandalye ile çıkılabilsin diye rampa oluşturulduğu ifade edildi. Heyette yer alan yürüme engelli arkadaşların soruları oldu:

-Yatak boyu tekerlekli sandalyeye uygun mu? Kişinin yataktan sandalyeye, sandalyeden yatağa geçebilmesi için bu önemli?

Evet uygun, alçakta yatak, ben gidip baktım, zaman zaman da gidip kontrol ediyorum durumu.

-Bu kişinin, kalçasında, sırtında yaralar çıkmasın diye yastık, özel yatak benzeri ihtiyaçları oluyordur. Bunlar karşılanıyor mu?

Yatak, yastık gibi ihtiyaçlar karşılanmıyor. Bunları almak istiyorsa kendisi karşılamalı. Bu konuda imzalanmış olan bir protokol var ve tekerlekli sandalye vb. yardımcı cihazlar bu protokolün kapsamı dışında.

-Kullanmak zorunda olduğu sonda vb ihtiyaçları karşılanıyor mu?

Bu tür ihtiyaçları için “kullanması zorunludur” tarzında rapor verilirse karşılanır. Bu raporu alabilmesi için de bu malzeme hayatını sürdürebilmesi için elzem mi diye bakılır.

-Hapishaneye görme engelli bir personel atanmış. Müdür bey bu personelin önce hapishane içerisinde görevlendirilmesinin düşünüldüğünü ancak bu kişinin merdivenlerde yardım almadan çıkamadığı, yardımsız işlerini yürütemediği için hapishane girişinde araç sevki ve idaresi işinde görevlendirilmesinin düşünüldüğünü belirtti. Görme engelli heyet üyesi hapishanede bir telefon santraline olup olmadığını, varsa personelin neden orada görevlendirilmediğini sordu. Telefon santralinin hapishanenin içinde olduğu ve personelin hapishanenin dışında olmayı kendisinin talep ettiğini belirtti. Müdür bey, bu personelin istihdamı için sesli komut ile çalışan bir donanım oluşturmaya çalıştıklarını ifade etti.

Bu konuda yapılabilecek tespit:

Engelli insanlar hapishanede personel olarak görevlendirilse dahi hapishanelerin mimarisi engelliler düşünülerek oluşturulmadığından ve var olan hapishanelerde de gerekli mimari ve donanımsal düzenlemeler yapılmadığından personelin nerede ve nasıl istihdam edileceği idare için de bir zorluk oluşturmakta ve burada görevlendirilen personelin günlük yaşamını sürdürebilmesini de engellemektedir.

-Hapishanede bir doktor, bir teknisyen bir de dış doktoru görevli.

-Heyetin görme engelli üyesi sorular sordu:

-Görme engelliler için kabartma yazı, sesli doküman var mı?

Yok.

-Görme engelliler haberleşme için mektup yerine ses kayıt cihazı kullanabilir mi?

Hayır. Bir ses kayıt cihazının hapishaneye girmesi mevzuat gereği yasak.

-Atölye çalışmaları görme engellilere uygun mu? Sesli kitap, cd çalar var mı örneğin?

Hayır.

Bu sorular üzerine Müdür bey, ellerinde engellilere dair bir mevzuat olmadığını, bu nedenle sorunlar yaşadıkça çözüm ürettiklerini belirtti: "Sıkıntı yaşandıkça içtihat oluşur, içtihat oluşunca diğer hapishanelere de gider"

-Heyetin yürüme engelli üyeleri sordu:

-Tekerlekli sandalyedeki mahpusun kendi sandalyesini, dışarıdaki sandalyesini kullanmasına izin var mı? Örneğin benim gibi akülü sandalyesi varsa kullanabilir mi?

(Bu soruya sonuç olarak "uygun görülürse" cevabı verildi. Ancak bu konuda mahpusun akülü sandalye kullanırsa prize takılı olan her aletin elektrik giderini kendisinin karşılayacağına dikkat çekildi.)

-Yangın vb. acil durumlarda çıkışlar engellilere uygun mu?

Değil.

-Müdür ve idari personelle yapılan görüşmenin ardından heyete hapisane dolaştırıldı ve hapisanenin ortak kullanım alanları gösterildi. Heyetin tekerlekli sandalyede bulunan ve görme engelli olan 3 üyesi sadece giriş katında yer alan ziyaret salonu vs. yi görebildiler. Spor salonu hariç ortak kullanım alanları ve atölyelerin önemli bir kısmı üst katta olduğu için bu kişiler tarafından görülemedi. Heyetin diğer üyeleri tarafından spor salonu, konferans salonu, saz ve resim atölyeleri, derslikler dolaşıldı. Gösterilen yerler ışığında yapılan tespitler şunlardır:

1-Tutukluların hapisaneye girişleri sırasında kalacakları koğuşlara dağıtılmadan önce gözlem ve sınıflandırma amacıyla tutuldukları koğuş engellilere uygun mimari ve donanıma sahip değildir.

2-Ziyaret salonunda yer alan kabinlerin oturma yerleri sabittir. Dolayısıyla tekerlekli sandalyedeki bir mahpusun bu kabine girebilme imkanı yoktur, ancak oturma yerine yanaşabildiği kadarıyla görüşme yapabilir.

3-Aynı zamanda sinema salonu olarak da kullanılan konferans salonu ve atölyeler üst katlarda yer almaktadır. Dolayısıyla görme ve yürüme engelliler için erişilemez durumdadır.

4-Dershane olarak kullanılan odadaki bilgisayarlar engellilere uygun değil.

-Hapishanede dışarıdan gelen bir firmanın makinelerini getirterek kurduğunu işlikler var. Bu işliklerin başında yine firmanın bir elemanı duruyor ve üretimi denetliyor. Biri terlik (otellerde kullanılan kullan at terlikler) diğeri bir kargo firmasının elamanlarının giydiği montları diken iki atölye var. İdarenin verdiği bilgiye göre terlik atölyesinde 26, tekstil atölyesinde 56 mahpus çalışıyor. Personelden alınan bilgiye göre çalışan mahpus sayısının artırılması düşünülüyor. Mahpus işçiler sabah 8 30'da çalışmaya başlıyorlar ve çalışmalarını 18'e kadar sürüyor.

Daha önce gezilen hapishanelerde mahpusların günde 7'liraya çalıştırıldığı bilgisi alınmıştı, bu hapishanede ise, personel, kesin olmamakla birlikte 20 lira alındığını belirtti. Aradaki fiyat farkı 20 liranın brüt maaş olması ile açıklanabilir. Zira personel günlük 4 lira olan iaşe bedelinin çalıştırılan mahpuslardan otomatik olarak kesildiğini ifade etti.

-Personelden alınan bilgiye göre günlük 4 lira olan iaşe bedeli tahliye olan mahpustan çıkışta talep ediliyor. Parası olmayan mahpus ne tür uygulamalarla karşılaşılıyor, bu borç sonradan faizlerle kendisinden talep edilmeye devam mı ediliyor öğrenilmeli.

-Hapishanede 2,5 yıl içinde 3 intihar vakası yaşanmış. Personel de hastanelerin durumundan şikayetçi. Şizofreni raporu olan ve intihar girişimleri sonrası hastaneye gönderilen mahpusların hastaneye yatırılmadığını, geri hapisaneye gönderildiğini ifade ediyorlar. Bir mahpusun çıkan olaylar sonrası 3 defa hastaneye gönderildiğini ve sonunda, personel hasta olduğunu düşünmesine rağmen hastaneden kendisine "simülasyon" denildiğini belirttiler.

Psikolojik sorunlar yaşayan ve akli engelli olarak nitelendirilebilecek mahpuslar konusunda heyet üyeleri sordular:

-Psikolojik sorunlar yaşayan mahpusları nasıl tespit ediyorsunuz?

-Girişte kendilerine sağlık geçmişleri, bir rahatsızlıkları olup olmadığı soruluyor.

-Mahpus var olan rahatsızlığını gizleyebilir mi?

-Gizleyebilir, söylemeyebilir. Bu durumda geldikten sonra koğuşa yerleştirilmeden önceki gözlem ve sınıflandırma sürecinde sosyal çalışmacı ve psikologlarla da görüştürülüyor, orada tespit edilebilir.

-Orada da gizleme ihtimali olabilir mi? Bu konuda tek bilginin mahpusun bilgisi ve gözlemi olması sorun değil mi? Ailesi ile de iletişime geçilip bilgi alınamaz mı?

-Gizleyebilir. Ailesi ile bu konuda bir görüşmek gibi bir prosedür yok.

-Hapishane personeli, kendi hapishanelerindeki bir koğuşun engellilere göre düzenlenmesine rağmen bu düzenlemelerin yetersiz olduğunu kabul ediyor. İlk adım olarak her ilde ve İstanbul'un iki yakasında birer hapishanenin engellilere uygun olarak düzenlenebileceği ifade edildi. Bu hapishaneler birer "engelli hapishanesi" değil, ancak engellilere de uygun hapishaneler olabilir denildi.

-Heyet tarafından ringlerin engellilere uygun olup olmadığı soruldu. Uygun olmadığı ifade edildi. Bu durumda ortopedik engelli mahpusların mahkeme ve hastaneye her gidişleri onlar için ekstra bir zorluk anlamına gelmektedir.

Ziyarete ilişkin genel tespitler

-Engellilere ilişkin bir mevzuat bulunmamaktadır. Sorunlar yaşandıkça idareden çözülmesi beklenmektedir.

-Hapishaneler mimari ve donanım olarak engellilere uygun değildir.

-Hapishanelerde sadece engelli mahpuslar değil görevlendirilen engelli personel de mimariden ve donanımdan kaynaklı sorunlar yaşamaktadır.

-Engelli mahpusların kendilerine özgü ihtiyaçlarının karşılanmasında sorunlar yaşanmaktadır.

-900 mahpusun bulunduğu hapishanede 2 psikolog, 2 öğretmen ve 1 sosyal çalışmacı görevlidir. Sosyal görevli sayısı oldukça azdır. 1 sosyal görevli başına yaklaşık 180 mahpus düşmektedir.

3- Maltepe 2 No'lu L Tipi Hapishanesi Ziyareti

Tarih: 2 Ağustos 2013

Heyet: Zafer Kıraç (CİSST)

Mustafa Eren (CİSST)

Pınar Özer (LİSTAG)

Sema Yakar (LİSTAG)

Levent Pişkin (SPOD)

Elif Avcı (Lambda İstanbul)

İpek Kırancı (İstanbul LGBT)

Maria Binder (İstanbul LGBT)

Rozerin Seda Kip (Avukat)

Doç. Dr. İpek Merçil (Galatasaray Üniversitesi)

Ziyaretimiz LGBT mahpusların durumlarını, sorunlarını tespit edebilmek için gerçekleşti. Heyetimiz, durumun ve sorunların sağlıklı bir şekilde tespiti için LGBT alanında faaliyet yürüten sivil toplum örgütleri çalışanlarından oluşturuldu. Heyetimizde ayrıca LGBT mahpusların davalarına bakan iki avukat ve konuyla ilgili bir de öğretim üyesi bulunmaktaydı.

-Personelden alınan bilgiye göre hapishanedeki mahpus mevcudu 1000'in üzerinde. Buna rağmen sadece 2 öğretmen, 2 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı görevli. Personel, öğretmenler aynı zamanda sosyolog şeklinde bilgi paylaştılar. Bu bilgiye göre her bir psikolog ve öğretmen/sosyoloğa 500'er, sosyal çalışmacıya ise 1000 mahpus düşüyor.

-Heyet olarak hapishanenin girişinde ilk sorunumuzu yaşadık. Kadın arkadaşlarımızdan üçü ayakkabılarını, kemerlerini, saatlerini çıkarmış olmalarına rağmen duyarlı kapı ötmeye devam etti. Birkaç denemeden sonra kadın arkadaşlarımızdan sutyenlerini de çıkarmaları ve duyarlı kapıdan öyle geçmeleri istendi. Yaptığı akademik çalışma nedeniyle defalarca hapishaneye girmiş olan öğretim görevlisi arkadaşımız aynı giysiyle daha önce defalarca hapishaneye girmiş olmasına rağmen hiç sorun yaşamadığını belirtti. Üç arkadaşımız ancak sutyenlerini de çıkarıp duyarlı kapıdan geçtikten sonra hapishaneye girebildik.

-Hapishanede tutulan transların giriş esnasında ve hastaneye, mahkemeye giderken erkek gardiyanlar tarafından aranıp aranmadığı akıldaki sorulardan biriydi. Duyarlı kapıdan geçtikten sonra transseksüel arkadaşımızı kadın gardiyanlar aradı.

-Görüşme L2 hapishanesi ikinci müdürlerinden biri ve idari personel eşliğinde gerçekleşti. Hapishane müdürü, öğleden sonra bir başka toplantısı daha olduğunu, bu nedenle sorularımızı hızlıca sorup hapishane dolaştırma işine geçmek istediğini belirtti. Bu nedenle toplantı salonunda görüşmeye geçildi.

-LİSTAG'dan anneler Pınar ve Sema kısaca kendi deneyimlerini ve LİSTAG'ı anlattılar. Ardından hazırladıkları Benim Çocuğum belgeselinin Ümraniye E Tipi Hapishanesi'nden de gösterimini gündeme getirdiler. Müdür, film gösterimi için Bakanlıktan izin alınması gerektiğini, izin alınırsa gösterilebileceğini belirtti. Sonrasında diğer heyet üyeleri kısaca kendilerini tanıttılar ve soru cevap kısmına geçildi.

Heyet üyeleri tarafından hapishane müdürüne sorulan sorular ve alınan cevaplar:

-Trans mahpusların hormon tedavileri hapishanede yapılabiliyor mu? Hormonları kendilerine veriliyor mu?

Yapılıyor. Hormonları karşılanıyor. Dışarıda ne kullanıyorlarsa burada da o kullanılıyor.

-LGBT mahpuslar ruj, oje, kendi talepleri yönünde iç çamaşırları kullanabiliyorlar mı?

Kullanabiliyorlar. Bu mahpusların bu ihtiyaçları karşılanıyor. Hatta basını takip ediyorlar ve ellerinde fotoğrafla gelip "bu ürünü istiyorum" diyorlar. Bulmaya çalışıyoruz. Araçlarımızdan biri onların bu istekleri için dolaşiyor. Talep ettikleri markayı bulmaya çalışıyoruz. Bazen sadece bir tane oluyor bir kaçı istediği için sipariş veriyoruz.

-Biz bu tür ihtiyaçlarını karşılayabilir miyiz? Ruj, oje falan getirebilir miyiz?

Gerek yok biz zaten karşılıyoruz, hem sizin getirdiklerinizi beğenmezler. Onların marka talepleri oluyor.

-Kaç LGBT mahpus var ve LGBT mahpusların tutulduğu kaç koğuş var burada?

11 LGBT mahpus var. Bunlar 3-4 koğuşta tutuluyor.

-3-4 koğuş deniliyor. Dolayısıyla bu mahpuslar bir arada tutulmuyor. 4 koğuş olsa 9 kişi üçer kişilik birimlerde 2 kişi ise bir arada tutuluyor demektir. Bu ayırım neye göre yapılıyor?

Hapishanenin iç işleyişine dair sorular sorulmamalı. Bana gelen izinde nelere cevap vermem gerektiği belirtilmişse onlara cevap verebilirim. (Sonrasında bu soru tekrar edilecek ve "Kendi cinsel durumlarına göre" diye cevap verilecektir.)

-Bu 11 mahpus 2-3 kişi tutuluyorsa gün içinde bir araya gelebiliyorlar mı?

Talepleri doğrultusunda bir araya gelebiliyorlar tabi.

-Burada yok anladığımız kadarıyla ancak bazı hapishanelerde LGBT mahpuslara tecrit uygulandığı yönünde haberlerle karşılaşıyoruz.

Bu yönde ifadelerinizi değerlendiremem. Tecrit diye bir şey olmaz. Tecritten anladığınız, penceresiz, karanlık, kötü kokan bir yere kapatmak, kötü yemekler vermek, eziyet etmek anladığım. Böyle şeyler olmaz.

-LGBT mahpuslar, diğer mahpuslar gibi sosyal haklardan, imkanlardan yararlanabiliyor mu?

Sosyal fark gözetilmez. Bu mahpuslara daha fazla ayrıcalık tanıyoruz. Personelimiz daha hassas davranıyor.

-LGBT mahpuslar konusunda bir mevzuat var mı?

Bu konuda bir mevzuat yok. Yazılı kuralların yanı sıra yazısız kurallar da vardır. Bu konuda da yazısız kurallar var ve yönetim olarak bu yazısız kuralları uyguluyoruz.

(Bu konuda heyet üyeleri personelle şu görüşünü paylaştı: Yazısız kuralların olması ve bunları hapishane yönetimlerinin belirlemesi, tüm sorumluluğu da hapishane yönetimlerinin üzerine yükler. Bu konuda bir mevzuat olsa, hapishane yönetimleri de bu mevzuata uysa, özel ihtiyaçları olan bu mahpus grubu da haklarını bilse daha iyi olmaz mı?)

-LGBT mahpuslar hangi nedenlerden dolayı tutuklanmışlar, bu konuda bir istatistik var mı elinizde?

-Bu bilgileri sizinle paylaşamam. Sivil toplum örgütleri olarak geldiniz. İzine bağlı kalmanız gerekir.

(Müdür beyin bu içerikteki cevabının ardından isim isim bilgi istenmediği, şu kadar mahpus şu maddeden, şu kadarı şu maddeden ceza almış şeklinde istatistiki bilgi beklendiği ve daha önce yapılan hapishane ziyaretlerinde bu bilginin verildiği belirtildi. Bunun üzerine LGBT mahpusların en çok yaralama ve uyuşturucudan gün aldığı, sadece 1 LGBT mahpusun cinayetten hüküm aldığı bilgisi heyetle paylaşıldı)

-Hapishane müdürü ile yapılan görüşmenin ardından heyete sosyal alanlar dolaştırıldı. Müdür, anlık 400 kişinin koşulların dışında olduğunu ifade etti. Heyete açık, kapalı spor salonları, kütüphane ve işlikler gösterildi.

-Hapishanede iki mekanın atölye olarak dışarıya kiralandığı görüldü. Kadın iç çamaşırı yapan bu firma, heyetle ziyaret edilen diğer iki hapishanede olduğu gibi, dışarıdan makinelerini ve bir ustabaşını getirerek bu atölyeleri kurmuştur. Atölye iki ayrı mekanda faaliyet yürütmektedir. Edinilen bilgiye göre bu atölyelerde 1000 kişilik hapishanenin yüzde 10'u yani en az 100 mahpus bu atölyelerde çalıştırılmaktadır.

-Heyet olarak, yapılan ziyaret sırasında ve sonrasında LGBT alanında faaliyet yürüten sivil toplum örgütlerinin hapishanelerde atölyeler düzenleyebileceği konuşuldu. Film ve tiyatro atölyeleri düzenlenmesinin, hapishane kütüphanelerinde LGBT'lere yönelik kitaplardan oluşan bir bölüm oluşturulması ilk ortaya atılan fikirler oldu. Ümraniye E Tipi Hapishanesi özelinde ise sinema salonunun düzenlenmesine yönelik bir çalışma yapılabileceği gündeme geldi.

Ziyarete İlişkin Genel Tespitler

-Hapishanedeki mahpus mevcudu 1000'in üzerinde. Buna rağmen sadece 2 öğretmen, 2 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı görevli. Sosyal görevli başına 200 mahpus düşmektedir.

- Üç arkadaşımız ancak sutyenlerini de çıkarıp duyarlı kapıdan geçtikten sonra hapishaneye girebilmişlerdir. Duyarlı kapının, insanların iç çamaşırlarının kopçalarını algılayacak kadar hassaslaştırılması ve hapishaneye gözlem için gelmiş olan heyet üyelerinin dahi iç çamaşırlarının çıkarttırılması mahpuslara yönelik daha ağır uygulamaları akla getirmektedir.

-Hapishane müdürü LGBT mahpuslar konusunda bir mevzuat olmadığını, hukukta yazılı kuralların yanı sıra yazısız kurallar da olduğunu ve LGBT'ler söz konusu olduğunda yazısız kuralların uygulandığını belirtti. Hapishane müdürünün "Doğal hukuk" kavramına atıfla dile getirdiğini düşündüğümüz

“yazısız kurallar”, yaptıkları konusunda hesap vermemenin, kuralları hapishane idarelerinin kendisinin belirlemesinin kısacası “ben bildiğimi okurum” demenin bir kılıfı olarak kullanmaya oldukça müsaittir. İzleme yapmaya, gözleme, denetlemeye olanak tanımaz çünkü kriterler yoktur ortada.

-Hapishane müdürüne, LGBT mahpusların tecrit edildikleri yönünde basında çıkan haberler sorulduğunda “Bu yönde ifadelerinizi değerlendiremem. Tecrit diye bir şey olmaz. Tecritten anladığınızı, penceresiz, karanlık, kötü kokan bir yere kapatmak, kötü yemekler vermek, eziyet etmek anladığımı. Böyle şeyler olmaz.” demiştir. Hapishane müdürü, izolasyonu tecrit olarak görmemektedir. Oysa ki tecritin odağında bedene eziyet verecek uygulamalar değil, izolasyon vardır.

- Hapishanede 11 LGBT mahpus var. Hapishane idaresinin belirttiğine göre bu 11 mahpus 3-4 koğuştta tutulmaktadır. 11 mahpusun 3-4 koğuştta tutulması demek 2-3 kişi olarak tutulmaları demektir. Bu durum tecrit iddialarını (dar grup tecridi) doğrular niteliktedir. Mahpuslarla görüşülemediği için gün içinde bir araya getirilip getirilmedikleri, getiriliyorlarsa haftada kaç gün kaç saat bir araya getirildikleri bilinmemektedir.

- Hapishanede, özel şirketlerin atölye açmasına izin verilmiştir. Hapishane idaresi tarafından bu atölyelerde 100 mahpusun çalıştırıldığı ifade edilmiştir.

***

Hapishane ziyaretlerinin ardından ziyarete ilişkin gözlem ve tespitleri içeren yazılar proje koordinatörü tarafından kaleme alınmış ve tüm heyet üyelerine yollanmış, onların önerileri doğrultusunda son halleri verilmiştir.

C-SORU ÖNERGELERİ VE BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI

Projenin ilk adımı olarak STÖ'lerle yapılan toplantılarda özel ihtiyaçları olan mahpuslara ilişkin soru önergeleri verdirilmesi ve bilgi edinme başvuruları yapılması da gündeme alınan ve karara bağlanan konulardan birini oluşturmaktaydı. Hapishane ziyaretleri için yazışmalar ve hazırlıklar sürerken bir yandan da soru önergesi ve bilgi edinme başvuruları yapılmıştır.

CİSST'in girişimleriyle, CHP İstanbul Milletvekili Şafak Pavey engelli mahpuslara, CHP İstanbul Milletvekili Melda Onur ise LGBT mahpuslara ilişkin soru önergesi vermişlerdir. Pavey'in soru önergesi 6 Şubat 2013, Onur'un soru önergesi 4 Mart 2013 tarihinde Adalet Bakanlığı'na ulaşmış, soru önergeleri resmi olarak 10 günlük uzatma süresiyle beraber 25 gün içinde cevaplanması gerekirken aylar sonra cevaplanmışlardır. Onur'un soru önergesi ancak 7 ay sonra Eylül ayı içinde cevaplanabilmiştir.

CİSST adına yönetim kurulu başkanı Zafer Kırış tarafından yapılmış olan bilgi edinme başvurularının bazıları ise şunlardır:

1- LGBT mahpuslara ilişkin birinci başvuru. 5 Temmuz 2013 tarihinde yapıldı, 24 Temmuz 2013 tarihinde cevaplandı.

2- LGBT mahpuslara ilişkin ikinci başvuru. 23 Ağustos 2013 tarihinde yapıldı, 16 Eylül 2013 tarihinde cevaplandı.

3- Engelli mahpuslara ilişkin birinci başvuru. 8 Temmuz 2013 tarihinde yapıldı, 16 Temmuz 2013 tarihinde cevaplandı.

4- Engelli mahpuslara ilişkin ikinci başvuru. 4 Eylül 2013 tarihinde yapıldı, 1 Ekim 2013 tarihinde cevaplandı.

5- Yabancı mahpuslara ilişkin birinci başvuru. 5 Temmuz 2013 tarihinde yapıldı, 30 Temmuz 2013 tarihinde cevaplandı.

6- Yabancı mahpuslara ilişkin ikinci başvuru. 23 Ağustos 2013 tarihinde yapıldı, 4 Eylül 2013 tarihinde cevaplandı.

7- Yaşlı mahpuslara ilişkin birinci başvuru. 5 Temmuz 2013 tarihinde yapıldı, 24 Temmuz 2013 tarihinde cevaplandı.

8- Yaşlı mahpuslara ilişkin ikinci başvuru. 23 Ağustos 2013 tarihinde yapıldı, 13 Eylül 2013 tarihinde cevaplandı.

***

Aşağıda soru önergeleri ve bilgi edinme başvuruları ile bunlara verilen cevapları bulabilirsiniz:

1-Engelli mahpuslara ilişkin CHP Milletvekili Şafak Pavay'ın vermiş olduğu soru önergesi ve Adalet Bakanlığı'nın cevabı

05/02/2013 21:58 +90--312-4205282

TBMM CHP GRUBU

PAGE 01/02

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 05 Şubat 2013
Sayı: 9686

05 Şubat 2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Adalet Bakanı Sayın Sadullah Ergin tarafından Anayasa ve Meclis içtüzüğü gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını rica ederim.

Saygılarımla

Şafak Pavay

İstanbul Milletvekili

Ülkemizde bulunan ilgili STK'larla birlikte yapmakta olduğum "Özel İhtiyaçları Olan Tutuklu ve Hükümlüler Projesi" kapsamında değerlendirilmek üzere;

1-Tutuklu ve hükümlü engellilerin sayısı ve dağılımı açısından

a) Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde bulunan ve yukarıda verilen tanımlar çerçevesinde toplam kaç engelli tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır?

b) Tutukluluk ve hükümlülük durumlarına ve buldukları ceza infaz kurumu veya tutukevlerine (il, ilçe, kurum adı belirtilmek suretiyle) göre engellilerin dağılımı nedir?

c) Engel türlerine göre tutukluların ve hükümlülerin ayrı ayrı dağılımları nedir?

Tutuklu

Hükümlü

1- Ortopedik

2- Görme

3- İşitme-konuşma

4- Zihinsel

5- Süreğen hastalıklar

d) Engelli tutuklu ve hükümlülerin tutukluluk ve hükümlülük durumlarına göre kaç ağır engelli, kaç bakıma muhtaç engellidir? Ağır ve bakıma muhtaç engelli tutuklu ve hükümlülerin engel türlerine göre dağılımı nedir?

2- Tutukluluk ve hükümlülük nedenleri açısından;

- a) Engelli tutukluların engel türlerine göre tutuklanma nedenleri (hangi yasa/yasaları ihlal) ve tutukluluk süreleri nedir? Bunlardan kaçısı ağır engelli, kaçısı bakıma muhtaç engellidir?
- b) Engelli hükümlülerin engel türlerine göre hangi yasa/yasaları ihlal nedeniyle hükümlü oldukları ve ceza süreleri nedir? Bunlardan kaçısı ağır engelli, kaçısı bakıma muhtaç engellidir? Ağır ve bakıma muhtaç engellilerin kalan ceza süreleri ne kadardır?

3-Düzenlemeler ve sağlık tedbirleri açısından

a- Engelli tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu hapisanelerde koşulları ile ortak kullanım alanlarında (iş ve meslek atölyeleri, kütüphane, yemekhane vb) özel düzenlemelere (rampa, engelli tuvaleti, görme engelliler için kabartma zemin, asansör, nakil araçlarına asansör vb) gidilip gidilmediği eğer gidiliyorsa ne gibi özel düzenlemelerin yapıldığı

b- Engelli tutuklu ve hükümlülerin yardımcı cihaz (tekerlekli sandalye, işitme cihazı, baston, şeker ölçüm cihazı vb) ve tıbbi sarf malzeme ihtiyaçlarının (omurlilik felçlilerinin üriner katater, işitme engellilerin işitme cihaz pilleri, şeker ölçüm çubukları vb) karşılanıp karşılanmadığı, karşılanıyorsa hangi usul, süre ve esaslarda karşılandığı

c-Ağır engellilere genel bakım ve kişisel bakımları için destek verilip verilmediği, veriliyorsa bu hizmetlerin sakatlık gruplarına ve ceza ve tutukevlerine göre dağılımları nedir?

d-Sakatlığın ilerlemesini önleyici tedavi hizmetlerinden olan koruyucu önleyici tedavi hizmetlerinin (fizik tedavi, iş-ugraşı tedavisi, konuşma terapisi vb) verilip verilmediği veriliyorsa bu hizmetlere dair dağılımları

e- Hapishanelerde engelli tutuklu ve hükümlülere yönelik, bilgilendirici özel materyal var mıdır? Örneğin görme engelliler için hapishane mevzuatlarının kabartmalı baskısı var mıdır? Örneğin işitme engelliler için uyarıcı ışık sistemi var mıdır?

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : 56020453/2013-610.01-275/2892/5552
Konu : Yazılı soru önergesi

11. / 09 / 2013

Sayın Şafak PAVEY
İstanbul Milletvekili
TBMM

Bakanlığımıza yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/17657 Esas Nolu soru önergesinin cevabı aşağıda sunulmuştur.

I- A) Birleşmiş Milletler Cezaevi Kuralları ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye Niteliğindeki Cezaevi Kuralları da dikkate alınarak, 2000 yılından itibaren ceza infaz sistemimizde reform niteliğinde çalışmalar yapılmış, son yıllarda özellikle ceza infaz kurumlarımızın fizikî yapısı ve hükümlü rehabilitasyonu alanında çağdaş standartlar yakalanmış bulunmaktadır.

Çağdaş infaz hizmetlerini yerine getirmek için ihtiyaç duyulan, kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgeler yürürlüğe konulmuş, sağlıklı, güvenli, mekanik, elektronik donanımlı ve rehabilitasyon işlemlerine elverişli yeni ceza infaz kurumu projeleri geliştirilmiş, uluslararası normlara uymayan, fizikî şartları ve kapasiteleri itibarıyla eğitim ve iyileştirmenin kısıtlı yapıldığı ya da hiç yapılmadığı küçük ilçe ceza infaz kurumlarının bir kısmı kapatılmıştır.

B) Yeni inşa edilen tüm ceza infaz kurumlarında, engelli hükümlü ve tutuklu girişi olarak kullanılabilmesi amacıyla, ceza infaz kurumu ana girişindeki boy turnikelerinin bulunduğu yerde göz biyometrisine bağlı 120 santimetre genişlikte bir çelik kapı açılmıştır. Bu kapıdan engelli ziyaretçi ve sedye girişi çıkışı da gerçekleştirilmektedir. Ceza infaz kurumlarına engelli hükümlü koğu yapılarak buradaki tuvalet ve duşlar tekerlekli sandalye kullanımına uygun hâle getirilmiştir. Ayrıca, ziyaretçi görüşme mahalli ile mahkûm koridorlarındaki kapılar da 120 santimetre genişliğinde yapılarak mağduriyetler önlenmiştir.

C) Ceza infaz kurumlarımız iki kat üzerine inşa edilmekte olup, havalandırma bölümleri giriş katta yer aldığından, tüm engelli tutuklu ve hükümlüler bu bölümlerden yeterli kadar istifade etmektedirler.

D) Sürekli hastalık, engellilik veya kocama hâli nedeniyle bir başkasının bakımına muhtaç olan hükümlü ve tutukluların ayrı bir bölümde, yakınlarının refakatinde bakımlarının yapılmasına imkân verilmektedir. Yakını bulunmayan hükümlü ve tutukluların bakımlarının sağlanması için, gerekli olması hâlinde, hizmet satın alınmasına yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıklarına gerekli talimatlar verilmiştir.

Ayrıca, ceza infaz kurumlarında bulunan engelli tutuklu ve hükümlülerin, doktor kararıyla aksi belirtilmediği sürece, kişinin sağlık durumu, mevzuat hükümleri ve kurumun imkânları da göz önünde bulundurularak, diğer tutuklu ve hükümlülerin faydalandığı her türlü imkândan faydalanmaları sağlanmaktadır.

1/3

T.C.
ADALET BAKANLIğI
Kanunlar Genel M¼d¼rl¼đ¼

E) Hasta h¼k¼ml¼lerin ihtiyaçlarının sağlık ve bakım merkezi anlayışıyla karşılanması amacıyla, Metris Ceza İnfaz Kurumu kamp¼s¼nde, ¼z bakım becerilerini yerine getiremeyenler için 90 kişilik, akıl hastalığı dışında ruhsal hastalıkları bulunanlar için 48 kişilik olmak ¼zere, toplam 138 kişilik bir b¼l¼m kurulmuş ve 30/03/2012 tarihi itibarıyla nakiller gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Ağır ve s¼rekli hastalığı nedeniyle bakıma muhtaç olan diğer tutuklu ve h¼k¼ml¼lerin de talepte bulunmaları halinde tıbbi gereklilik ve mevzuat doğrultusunda gerekli değerlendirmeler yapılarak Metris 2 Nolu R ve T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakillerinin gerçekleştirilebileceği hususunda Cumhuriyet başsavcılıklarına gerekli talimatlar verilmiştir.

II- Tutuklu ve h¼k¼ml¼lerin, yatarak tedavisi esnasında gerekli g¼r¼len her t¼rl¼ ilaç, muayene, tetkik, tahlil ve tıbbi malzemeleri sağlık hizmet sunucusu tarafından karşılanacağı, ayakta tedavide tıbbi muayene, kontrol, tetkik, diş protezi ve tedavilerine ait giderlerin sağlık hizmet sunucusu tarafından karşılanacağı, hastane tarafından temini m¼mk¼n bulunmayan tıbbi malzemeler (ortez, protez, g¼zl¼k, işitme cihazı, şeker ¼l¼m çubuğu, hasta alt bezi vb.) ile ilaç bedellerinin b¼tenin Bakanlığımız Ceza ve Tevkifevleri Genel M¼d¼rl¼đ¼ne ait 03.9 (Tedavi ve Cenaze Giderleri) ekonomik kodundan karşılanacağı t¼m ceza infaz kurumlarına 15/11/2012 tarihli yazıyla duyurulmuştur.

Ayrıca, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel M¼d¼rl¼đ¼n¼n 03/01/2013 tarihli ve 2013/2 Nolu Genelgesinin, "Tutuklu ve H¼k¼ml¼lerin Tedavi Giderleri" başlıklı 3. maddesinde;

"Ceza infaz kurumları ve tutukevlerince Bakanlığımıza bağlı hastanelere ve Bakanlığımız hastanelerince ¼niversite hastanelerine (vakıf ¼niversiteleri hariç) sevk edilen tutuklu ve h¼k¼ml¼lerin;

A) Yatarak tedavisi esnasında gerekli g¼r¼len her t¼rl¼ ilaç, muayene, tetkik, tahlil ve tıbbi malzemeleri sağlık hizmet sunucusu tarafından karşılanacağı,

B) Ayakta tedavide tıbbi muayene, kontrol, tetkik, diş protezi ve tedavilerine ait giderler sağlık hizmet sunucusu tarafından karşılanacak olup, hastane tarafından temini m¼mk¼n bulunmayan tıbbi malzemeler (ortez, protez, g¼zl¼k, işitme cihazı, şeker ¼l¼m çubuğu, hasta alt bezi vb.) ile ilaç bedelleri Adalet Bakanlığı tarafından karşılanacağı,

C) H¼k¼ml¼n¼n estetik amaçlı tedavi giderleri kendisi tarafından karşılanacağı",

Hususlarına yer verilmiştir.

III- 24/1/2013 tarihinde kabul edilen 6411 sayılı "Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve G¼venlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 5275 sayılı Kanuna geçici madde eklenmiştir. Geçici 4. madde h¼km¼ uyarınca, altı aylık s¼re şartının ve cezanın belirli bir s¼re infaz edilmesine ilişkin şartın 31/12/2015 tarihine kadar uygulanmayacağı kabul edilmiştir.

5275 sayılı Kanunun, "Hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesi" kenar başlıklı 16. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, "Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resm¼ sağlık kuruluşlarının mahk¼mlara ayrılan b¼l¼mlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahk¼mun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa mahk¼mun cezasının infazı iyileşinceye kadar geri bırakılır." h¼km¼ uyarınca, ceza infaz kurumundaki bir mahk¼mun hastalığı sebebiyle cezasının infazının geri bırakılabilmesi

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

için, hastalığının hayatı için kesin tehlike teşkil etmesi aranmaktaydı.

Taslağı Bakanlığımızca hazırlanan 24/01/2013 tarihli ve 6411 sayılı "Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 5275 sayılı Kanunun 16. maddesine eklenen altıncı fıkra hükmü uyarınca, maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun hapis cezasının infazının, iyileşinceye kadar geri bırakılabileceği de kabul edilmiştir.

6411 sayılı Kanunla 5275 sayılı Kanunun 16. maddesine eklenen altıncı fıkra uyarınca, maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceğini belirterek, hakkında verilen hapis cezasının infazının iyileşinceye kadar geri bırakılmasını talep eden hükümlülerin durumu, 5275 sayılı Kanunun 16. maddesinin üçüncü fıkrasındaki usule uygun olarak ilgili Cumhuriyet başsavcılığı tarafından takdir edilecektir.

IV- Ceza İnfaz Kurumlarında görme engelli hükümlü ve tutuklulara uygulanan iyileştirme çalışmalarında kabartmalı baskı ve uyarıcı ışık benzeri materyal bulunmamaktadır.

V- 22/05/2013 tarihi itibarıyla, ceza infaz kurumlarında bulunan engelli hükümlü ve tutukluların sayısı, engel durumları, suç bilgileri ile hangi kurumda, ne kadarlık süreyle barındırıldıklarını gösteren tablo ilişiktir.

Bilgilerinize sunulur.

Sadullah ERGİN
Bakan

Not: Adalet Bakanı Sadullah Ergin'in imzasıyla verilen cevabın ekinde 118 engelli mahpusun, bulunduğu il, ilçe, hapisane adı, tutukluluk durumu (tutuklu, hükümlü, hükümlü statüsü), hapisaneye giriş tarihi, hapisanede kaldığı süre, "suçlar"ı, "ceza yıl ay gün"ü ve engellilik durumunu içeren bilgiler yer almaktadır.

2-LGBT Mahpuslara ilişkin CHP Milletvekili Melda Onur'un vermiş olduğu soru önergesi ve Adalet Bakanlığı'nın cevabı:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA,

Aşağıdaki sorularımın Adalet Bakanı Sayın Sadullah Ergin tarafından yazılı olarak cevaplanmasını arz ederim.

Melda Onur

İstanbul Milletvekili

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) Kasım 2012 tarihinde Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar adlı bir proje başlatmıştır. Bu projeye birlikte CİSST, LGBT, yaşlı, engelli ve yabancı uyruklu mahpuslarla ilgili çalışmalar yürütmektedir. Aynı zamanda CHP'nin cezaevinde yaşanan sorunları ortaya koymak amacıyla oluşturduğu Cezaevi İzleme Komisyonu, koordinasyon dahilinde konuyla ilgilenen CİSST ve diğer sivil toplum örgütlerine destek olmaktadır.

CHP Cezaevi İzleme Komisyonu üyeleri Malatya Milletvekili Veli Ağbaba, Manisa Milletvekili Özgür Özel ve Muğla Milletvekili Nurettin Demir'in 2012 yılının Temmuz ayında gerçekleştirdikleri ziyaretlerinde tespit ettikleri sorunlar ve raporlaştırdıkları izlenimlerine göre farklı cinsel yönelimleri olan bireyler fiili olarak hakları ellerinden alınmıştır. Herkesin ortak alanı kullanma, sportif ve sosyal faaliyetlere katılma hakkı varken farklı cinsel yönelimleri olanlar, bu haklardan yararlanamamaktadır. Herkesin açık cezaevine gitme hakkı varken, LGBT bireylere açık cezaevine gitme hakkı tanınmamaktadır. Kursu katılma hakları ise ellerinden alınmaktadır.

Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimi nedeniyle, sadece kendileri olmaktan kaynaklı olarak bu insanların hapisanelerde kendilerine özgü sorunları, sıkıntıları, ihtiyaçları olmaktadır. Cezaevi izleme komisyonunun raporunda da belirtilen sorunların çözüme kavuşturulması için, ihtiyaç ve sorunların ortaya çıkarılabilmesi öncelikle ilgili verilerin edinilmesiyle mümkündür.

Bu nedenle;

1- Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinden hangilerinde (il, ilçe ve kurum adıyla belirtilmek suretiyle bilgi istenmektedir) kaç tane LGBT tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır?

2- LGBT tutuklu ve hükümlülerin kaç tane hangi yasayı/yasaları ihlalden hapisanede tutulmaktadır?

3- Tutukevlerine ve ceza infaz kurumlarına girişleri sırasında geleneksel "kadın" ve "erkek" normlarının dışında cinsel kimlikleri veya cinsel yönelimleri olduğunu söyleyen kişiler ceza ve tutukevlerinde nerelerde, hangi koşullarda tutulmaktadır?

4- Türkiye'deki ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin hangilerinde (il, ilçe ve kurum adıyla belirtilmek suretiyle bilgi istenmektedir)LGBT bireyler için ayrı koşullar bulunmaktadır? Ayrı koşulların bulunmadığı ceza infaz kurumlarında ve tutukevlerinde kalan LGBT bireyler nerelerde, hangi koşullarda tutulmaktadır? Bu mahpuslardan kendi isteğiyle diğer mahpuslardan ayrı tutulanlar var mıdır? Kendi isteği dışında ayrı tutulan kaç LGBT mahpus vardır?

5- Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde LGBT bireylere, onların ihtiyaçlarına yönelik özel bir düzenleme yapılmakta mıdır? Yapılmaktaysa bunlar nelerdir?

6- LGBT mahpusların hormon tedavisi gibi özel sağlık hizmeti ihtiyaçları bulunabilmektedir. Bu hizmet ve ihtiyaçları karşılanmakta mıdır? Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde hormon tedavisi talebinde bulunan mahpus var mıdır? Bu talepleri karşılanmış mıdır?

7-LGBT mahpusların özel ihtiyaçları bulunmaktadır. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin kantinlerinde bu ihtiyaçlar satışı sunulmakta mıdır? Maddi imkanı olmayan mahpusların bu ihtiyaçları karşılanmakta mıdır?

8- LGBT mahpuslar, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde mahpuslara yönelik ortak kullanım alanı, spor salonu, kütüphane gibi hizmet ve tesislerden yararlandırılabilir mi? Bu hizmet ve tesislerden yararlanırken diğer mahpuslarla bir araya getirilmekte midir?

Adalet Bakanı Sadullah Ergin tarafından CHP milletvekili Melda Onur'un soru önergesine verilen cevabın metni:

Sayın Melda ONUR,

İstanbul Milletvekili

TBMM

Bakanlığımıza yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/19/19177 Esas No'lu soru önergesinin cevabı aşağıda sunulmuştur.

Bakanlığımız kayıtlarının incelemesinden;

1- Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarına girişlerinde LGBT olduklarını beyan etmeleri durumunda, durumlarını belirtir sağlık kurulu raporu alınarak, aynı durumda olan hükümlü ve tutuklularla birlikte konularına uygun koşullarda barındırıldığı; ceza infaz kurumlarında ortak kullanım alanı ve sosyal faaliyetlere çıkartılırken, diğer hükümlü ve tutuklularla bir araya getirilmediği;

2- Hükümlü ve tutukluların, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için ilk muayene ve tedavi hizmetlerinin kurumda verildiği; ileri tetkik, tedavi ve rehabilitasyon gerekenlerin Devlet hastanelerinde, daha ileri sağlık hizmeti gerekenlerin ise üniversite hastanelerine sevk edildiği; tüm bu kararların tıbbi gerekliliklere uygun olarak ayırım gözetilmeksizin doktor takdirine bağlı olduğu; gerekli her türlü muayene ve tedavi hizmetlerinin mevzuata uygun olarak ücretsiz sunulduğu;

3- Ceza infaz kurumu kantinlerinde satılan ürünlerin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre alındığı; ceza infaz kurumu kantinlerinin, hükümlü ve tutukluların kurum tarafından sağlananlar dışında kalan tüketim malzemesi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işletildiği; Yönetmelik hükümlerine uygun olması koşuluyla hükümlü ve tutukluların talep ettiği özel malzemelerin kantin aracılığıyla temin edilebildiği;

4- 15/04/2013 tarihi itibarıyla, ceza infaz kurumlarında beyanlarına göre farklı cinsel yönelimleri olan 81 hükümlü ve tutuklu bulunduğu; bunlardan 22'sinin adam öldürme; 30'unun yağma; 14'ünün hırsızlık; 6'sının uyuşturucu; 3'ünün cinsel saldırı, 2'sinin konut dokunulmazlığını ihlal, 2'sinin başkasına ait kredi kartını izinsiz kullanma, 1'inin kamu malına zarar verme, 1'inin ise yaralama suçundan hükümlü veya tutuklu olarak ceza infaz kurumlarına alındığı,

Anlaşılmıştır.

Bilgilerinize sunulur.

3- LGBT mahpuslara ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu

Başvuru Sahibi: Zafer Kıraç

Başvuru Tarihi: 5 Temmuz 2013

Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde sadece heteroseksüel bireyler bulunmamaktadır. Türkiye'nin yasal mevzuatında tanınmasalar da geleneksel "kadın" ve "erkek" normlarının dışında kalan ve LGBT olarak da bilinen lezbiyen, gay, biseksüel ve trans bireyler de hapishanelerde tutulabilmektedir.

Lezbiyen terimi, kendi cinsine yönelik cinsel yönelim taşıyan kadınlar için kullanılmaktadır.

Gay terimi, kendi cinsine yönelik cinsel yönelim taşıyan bütün kişileri kapsamakta ancak genellikle erkekleri kastetmek için kullanılmaktadır.

Biseksüel terimi, hem kendi cinsinden hem de karşı cinsten bireylere karşı çekim ve cinsel ilgi duyan bireyler için kullanılmaktadır.

Trans terimi, farklı cinsiyet kimlikleri ve/veya cinsiyet ifadelerini kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu kapsamda, "travesti", "transseksüel", "transgender", "cross-dresser" ve geleneksel "kadın" ve "erkek" normlarının dışında kalan diğer tanımları kapsayacak bir çatı sözcüğü olarak kullanılmaktadır.

Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimi nedeniyle, sadece kendileri olmaktan kaynaklı olarak bu insanların hapishanelerde kendilerine özgü sorunları, sıkıntıları, ihtiyaçları olabilmektedir. Bu ihtiyaç ve sorunların ortaya çıkarılabilmesi, çözüme kavuşturulabilmesi öncelikle elde ilgili verilerin olabilmesiyle mümkündür. Bu nedenle:

- 1- Türkiye'deki ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde hapishanelerinde geleneksel "kadın" ve "erkek" normlarının dışında kalan ve LGBT olarak bilinen kaç tutuklu, kaç hükümlü bulunmaktadır?
- 2- Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinden hangilerinde (il, ilçe ve kurum adıyla belirtilmek suretiyle bilgi istenmektedir) kaç tane LGBT tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır?
- 3- LGBT tutuklu ve hükümlülerin kaç tane hangi yasayı/yasaları ihlalden hapishanede tutulmaktadır?
- 4- Tutukevlerine ve ceza infaz kurumlarına girişleri sırasında geleneksel "kadın" ve "erkek" normlarının dışında cinsel kimlikleri veya cinsel yönelimleri olduğunu söyleyen kişiler ceza ve tutukevlerinde nerelerde, hangi koşullarda tutulmaktadır?
- 5- Türkiye'deki ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin hangilerinde (il, ilçe ve kurum adıyla belirtilmek suretiyle bilgi istenmektedir) LGBT bireyler için ayrı koşullar bulunmaktadır? Ayrı koşulların bulunmadığı ceza infaz kurumlarında ve tutukevlerinde kalan LGBT bireyler nerelerde, hangi koşullarda tutulmaktadır? Bu mahpuslardan kendi isteğiyle diğer mahpuslardan ayrı tutulanlar var mıdır? Kendi isteği dışında ayrı tutulan kaç LGBT mahpus vardır?
- 6- Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde LGBT bireylere, onların ihtiyaçlarına yönelik özel bir düzenleme yapılmakta mıdır? Yapılmaktaysa bunlar nelerdir?

7- LGBT mahpusların hormon tedavisi gibi özel sağlık hizmeti ihtiyaçları bulunabilmektedir. Bu hizmet ve ihtiyaçları karşılanmakta mıdır? Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde hormon tedavisi talebinde bulunan mahpus var mıdır? Bu talepleri karşılanmış mıdır?

Ayrıca LGBT mahpusların ağda, permatik gibi özel ihtiyaçları bulunmaktadır. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin kantinlerinde bu ihtiyaçlar satışa sunulmakta mıdır? Maddi imkanı olmayan mahpusların bu ihtiyaçları karşılanmakta mıdır?

8- LGBT mahpuslar, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde mahpuslara yönelik ortak kullanım alanı, spor salonu, kütüphane gibi hizmet ve tesislerden yararlandırılabilen midir? Bu hizmet ve tesislerden yararlanırken diğer mahpuslarla bir araya getirilmekte midir?

9- Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde LGBT mahpusların sorunlarına ve durumlarına yönelik bir çalışma yürütülmüş müdür ve hala yürütülmekte olan bir çalışma var mıdır?

5 Temmuz 2013 tarihli LGBT mahpuslara ilişkin bilgi edinme başvurusuna gelen 24 Temmuz 2013 tarihli cevap:

T.C.
ADALET BAKANLIğI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 10972642/2683/96537
Konu : Bilgi edinme talebi.

24/07/2013

Sayın Zafer KIRAÇ
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Kamerhatun Mh. Hamaltaşı Cad. stndağ İş Merkezi No:14/139
Galatasaray-Beyoğlu/İSTANBUL info@cezaevindestk.org

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca 05.07.2013 tarihli bilgi edinme başvurunuz ile ilgili cevaplar aşağıda açıklanmıştır.

Söz konusu başvurunuzla ilgili olarak; hükümlü ve tutukluların kuruma girişlerinde LGBT olduklarını beyan etmeleri durumunda durumlarını belirtir sağlık kurulu raporu aldırılarak aynı durumda olan hükümlü ve tutuklular ile birlikte, konularına uygun koğuşlarda barındırılmaktadır. Ceza infaz kurumlarında bulunan tüm hükümlü ve tutuklularda olduğu gibi LGBT'li hükümlü ve tutukluların da beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için ilk muayene ve tedavi hizmetleri kurum revirinde verilmekte; ileri tetkik, tedavi ve rehabilitasyon gerekenler devlet hastanelerine, daha ileri sağlık hizmeti gerekenler ise niversite hastanelerine sevk edilmektedir. İlgili hekimin nerileri ile LGBT'li hükümlü ve tutukluların rutin kontrolleri ve tedavileri düzenli olarak tıbbi gereklilik ve mevzuata uygun yaptırılmakta, bakımlarında da imkanlar lsnde her türlü yardım ve psikolojik destek sağlanmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında bulunan LGBT'li hükümlü ve tutukluların sağlık durumu, mevzuat hükümleri ve kurumun imkanları da göz önünde bulundurularak, ortak kullanım alanı ve sosyal faaliyetlere çıkartılırken diğer hükümlü ve tutuklular ile bir araya gelmeyecek şekilde planlama yapılmakta olup; diğer mahkumların faydalandığı her türlü olanaktan faydalanmaları sağlanmaktadır.

Aynı başvuruya ilgili olarak; hükümlü ve tutukluların kuruma girişlerinde LGBT olduklarını beyan etmeleri durumunda durumlarını belirtir sağlık kurulu raporu aldırılarak aynı durumda olan hükümlü ve tutuklular ile birlikte, konularına uygun koşullarda barındırılmaktadır.

LGBT durumundaki hükümlü ve tutuklular ceza infaz kurumlarında ortak kullanım alanı ve sosyal faaliyetlere çıkartılırken diğer hükümlü ve tutuklular ile bir araya gelmeyecek şekilde planlama yapılmaktadır.

Ayrıca; LGBT durumunda bulunan hükümlü ve tutuklular için özel tip ceza infaz kurumunun yapılması planlanmaktadır.

Aynı başvuruya ilgili olarak; 15.05.2013 tarihi itibarıyla Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan LGBT tutuklu ve hükümlü sayısı ile buldukları Ceza İnfaz Kurumlarını gösterir tablo ekte sunulmuştur. Ayrıca, Bilgi Edinme Kanununun "istenecek bilgi veya belgenin niteliği" başlıklı 7'inci maddesinde; "Bilgi edinme başvurusu, başvuru alan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan ve görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır. Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler. İstenen bilgi veya belge, başvuru alan kurum ve kuruluşta başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi bu kurum ve kuruluşa gönderilir ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir." hükmü yer almaktadır. Bu itibarla; Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan LGBT tutuklu ve hükümlülerin işlemiş oldukları suçlara ve aldıkları ceza miktarlarına ilişkin talep özel bir çalışma, araştırma ve inceleme gerektirdiğinden yerine getirilememiştir. Bilgilerinize rica ederim.

Burhanettin ESER
Hakim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

BULUNDUKLARI CEZA İNFAZ KURUMLARINA GÖRE DAĞILIMLARI

Ceza İnfaz Kurumu	Tutuklu	Hükümlü	Toplam
Adana E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	1	1	2
Afyonkarahisar E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		1	1
Alanya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		6	6
Ankara 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		4	4
Ankara 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		6	6
Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		7	7
Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		6	6
Burdur E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		1	1
Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		5	5
Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		9	9
İzmir-Buca Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	1	1	2
Kocaeli 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		3	3
Kocaeli 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	1	5	6
Maltepe 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	2	9	11
Metris 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	3	4	7
Nevşehir E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		1	1
Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		1	1
Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu		1	1
TOPLAM	8	71	79

*Bu tablo, 19/04/2008 tarihli ve 26852 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2008/13472 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Resmî İstatistik Programı kapsamında olmayıp, hizmete özel olarak hazırlanmıştır.

4- LGBT mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu

Başvuru Sahibi: Zafer Kıracı

Başvuru Tarihi: 23 Ağustos 2013

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca 05.07.2013 tarihli bilgi edinme başvurumuza 10972642/2683/96537 sayılı ve 24/07/2013 tarihli gelen cevabınızdan hareketle;

1- Gelen cevabınızda; Türkiye’de 18 ayrı ceza infaz kurumu ve tutukevinde 79 LGBT hükümlü ve tutuklu tutulduğu belirtilmektedir. Bakanlığın elindeki 79 sayısının lezbiyen, gay, biseksüel, trans kategorilerine göre dağılımı var mıdır yoksa 79 sayısı sadece trans mahpusları mı kapsamaktadır?

2- Gelen cevabınızda; “LGBT durumunda bulunan hükümlü ve tutuklular için özel tip ceza infaz kurumunun yapılması planlanmaktadır” denilmektedir.

a) Bu hapishanenin ne zaman ve nereye yapılacağı, hangi tarihte faaliyete geçeceği planlanmış mıdır?

b) Ayrı bir hapishanenin yapılması durumunda Türkiye’nin 18 ayrı hapishanesinde tutulan LGBT mahpuslar yapılacak olan bu hapishaneye toplanacaktır. Bu durum LGBT mahpusların, ailelerinden ve arkadaşlarından uzak düşmesi, sosyal çevrelerinden koparılması sonucunu doğurabilecektir. Bu olumsuzluk öngörülmekte midir? Eğer öngörülmekteyse bu olumsuzluğu ortadan kaldıracak ne gibi tedbirler alınması düşünülmektedir?

3-Gelen cevabınızda; “hükümlü ve tutukluların kuruma girişlerinde LGBT olduklarını beyan etmeleri durumunda durumlarını belirtir sağlık kurulu raporu aldırılarak” denilmektedir.

a) Sağlık kurulu raporu aldırılması mevzuattan kaynaklı bir uygulama mıdır? Eğer öyleyse hangi yasa, yönetmelik veya genelgede belirtilmektedir?

b) LGBT olduğunu beyan eden mahpuslar sağlık kurulu raporu alabilmeleri için hangi hastanelere sevk edilmektedir?

c) Sağlık kurulu raporlarının tek doktordan alınması yeterli görülmekte midir yoksa heyet raporu mu istenmektedir?

d) Sağlık kurulu raporu almak için gönderilen LGBT mahpuslar bu raporu alabilmek için hangi muayenelerden geçmek zorundadır? Ceza infaz kurumları yönetimleri hangi beyanın yazılı olduğu raporları geçerli kabul etmektedir?

4-Gelen cevabınızda; LGBT durumundaki hükümlü ve tutuklular ceza infaz kurumlarında ortak kullanım alanı ve sosyal faaliyetlere çıkartılırken diğer hükümlü ve tutuklular ile bir araya gelmeyecek şekilde planlama yapılmaktadır” denilmektedir. Yine hapishanelerde tutulan LGBT mahpuslara yönelik gönderilen istatistikte 79 LGBT mahpustan 5’inin hapishanelerde tek LGBT olduğu bilgisi yer almaktaydı. Eğer bu mahpuslar hapishanede tutulan tek LGBT ise ve gelen cevapta belirtildiği üzere diğer mahpuslarla bir araya getirilmiyorsa sosyalleşmeleri için ne gibi tedbirler alınmaktadır.

23 Temmuz 2013 tarihli LGBT mahpuslara ilişkin bilgi edinme başvurusuna gelen 16 Eylül 2013 tarihli cevap:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 10972642-622-02-3267/120261
Konu : Bilgi. Edinme başvurusu

16/09/2013

Sayın Zafer KIRAÇ
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Kamerhatun Mh. Hamaltası Cad. Üstündağ İş Merkezi No:14/139
Galatasaray-Beyoğlu/İSTANBUL
info@cezaevindestk.org

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca 23/08/2013 tarihli bilgi edinme başvurunuz ile ilgili cevaplar aşağıda açıklanmıştır.

Söz konusu başvurunuzla ilgili olarak; 1' inci sorunuza ilişkin olarak Genel Müdürlüğümüzde detaylı veri bulunmadığından cevap verilememiştir.

2 inci soruya ilişkin olarak ise, yapılacak ceza infaz kurumunun ne zaman ve nereye yapılacağı konusu belli olmamakla birlikte proje çalışmaları devam etmektedir.

3 üncü soruyla ilgili olarak, ceza infaz kurumuna gelen hükümlü ve tutuklulardan kuruma ilk girişte veya daha sonra sağlıkları ile ilgili bir beyanda bulunanlara ilişkin işlemler 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun uyarınca yerine getirilmektedir.

Kurumda bulunan hükümlü ve tutuklular sağlık işlemleri için buldukları il'de faaliyet gösteren Devlet hastanelerine sevk edilmektedirler.Sağlık kurulu raporu ise bu hastanelerde görev yapan birden fazla doktor tarafından verilmektedir.

Sağlık kurulu raporu hükümlü ve tutukluların sağlık şikayetine göre doktorların uygun gördüğü muayeneler yapılarak verilmekte olup, hükümlü ve tutukluların hangi muayeneleri olması gerektiği kurum tarafından belirlenmemektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Burhanettin ESER
Hakim
Bakan a.
Genel MüdürYardımcısı

5- Engelli mahpuslara ilişkin 8 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu

Başvuru Sahibi: Zafer Kıraç

Başvuru Tarihi: 8 Temmuz 2013

Türkiye'nin mevzuatına göre, **engellilik**, doğuştan veya sonradan her hangi bir nedenle, bedensel, zihinsel, duyuşal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi ifade etmektedir (**5378 sayılı Yasa; Madde 3**)

Ağır engelli; sağlık kurulu raporu ile engellilik oranı yüzde 50 ve üzerinde olduğu tespit edilen kişilerdir (**Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması Ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik; Madde 3**)

Bakıma muhtaç engelli; sağlık kurulu raporu ile ağır özürlü olduğu belgelendirilenlerden, günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olan kişilerdir. (**5378 sayılı Yasa; Madde 3**)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan değerlendirmelerde engellilik türleri; 1- Bedensel (Ortopedik), 2- Görme, 3- İşitme, 4- Dil ve konuşma, 5- Zihinsel ve 6- Süreğen hastalıklar belirlenmiştir (**Türkiye Özürlüler Araştırması 2002**).

Süreğen hastalıklar ise; kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklar (kan hastalıkları, kalp-damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları ve üreme yolları hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıkları, sinir sistemi hastalıkları, HIV) olarak tanımlanmıştır.

Kişinin birden fazla engel türünde olması ise **kombi (çoklu) engellilik** olarak sınıflandırılmaktadır.

Bu bağlamda engelli raporu olsun ya da olmasın 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca aşağıdaki soruya ait veriler talep edilmektedir.

1-Tutuklu ve hükümlü engellilerin sayısı ve dağılımı açısından

a) Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde bulunan ve yukarıda verilen tanımlar çerçevesinde toplam kaç engelli tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır?

b) Tutukluluk ve hükümlülük durumlarına ve buldukları ceza infaz kurumu veya tutukevlerine (il, ilçe, kurum adı belirtilmek suretiyle)göre engellilerin dağılımı nedir?

c) Engel türlerine göretutukluların ve hükümlülerin ayrı ayrı dağılımları nedir?

c1- Ortopedik

c2- Görme

c3- İşitme-konuşma

c4- Zihinsel

c5- Süreğen hastalıklar

d) Engelli tutuklu ve hükümlülerin tutukluluk ve hükümlülük durumlarına göre kaç ağır engelli, kaç bakıma muhtaç engellidir? Ağır ve bakıma muhtaç engelli tutuklu ve hükümlülerin engel türlerine göre dağılımı nedir?

2- Tutukluluk ve hükümlülük nedenleri açısından;

a) Engelli tutukluların engel türlerine göre tutuklanma nedenleri (hangi yasa/yasaları ihlal) ve tutukluluk süreleri nedir? Bunlardan kaç ağır engelli, kaç bakıma muhtaç engellidir?

b) Engelli hükümlülerin engel türlerine göre hangi yasa/yasaları ihlal nedeniyle hükümlü oldukları ve ceza süreleri nedir? Bunlardan kaç ağır engelli, kaç bakıma muhtaç engellidir? Ağır ve bakıma muhtaç engellilerin kalan ceza süreleri ne kadardır?

3-Düzenlemeler ve sağlık tedbirleri açısından

- Engelli tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu hapisanelerde koşulları ile ortak kullanım alanlarında (iş ve meslek atölyeleri, kütüphane, yemekhane vb) özel düzenlemelere (rampa, engelli tuvaleti, görme engelliler için kabartma zemin, asansör, nakil araçlarına asansör vb) gidilip gidilmediği eğer gidiliyorsa ne gibi özel düzenlemelerin yapıldığı

- Engelli tutuklu ve hükümlülerin yardımcı cihaz (tekerlekli sandalye, işitme cihazı, baston, şeker ölçüm cihazı vb) ve tıbbi sarf malzeme ihtiyaçlarının (omurilik felçlilerinin üriner katater, işitme engellilerin işitme cihaz pilleri, şeker ölçüm çubukları vb) karşılanıp karşılanmadığı, karşılanıyorsa hangi usul, süre ve esaslarda karşılandığı

-Ağır engellilere özbakım, kişisel bakım vb konularda destek verilip verilmediği, veriliyorsa bu hizmetlerin sakatlık gruplarına ve ceza ve tutukevlerine göre dağılımları nedir?

-Sakatlığın ilerlemesini önleyici tedavi hizmetlerinden olan koruyucu önleyici tedavi hizmetlerinin (fizik tedavi, iş-uğraşı tedavisi, konuşma terapisi vb) verilip verilmediği veriliyorsa bu hizmetlere dair dağılımları

- Hapishanelerde engelli tutuklu ve hükümlülere yönelik, bilgilendirici özel materyal var mıdır? Örneğin görme engelliler için hapishane mevzuatlarının kabartmalı baskısı var mıdır?

4- Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde engelli mahpusların sorunlarına ve durumlarına yönelik bir çalışma yürütülmüş müdür ve hala yürütülmekte olan bir çalışma var mıdır?

8 Temmuz 2013 tarihli engelli mahpuslara ilişkin bilgi edinme başvurusuna gelen 16 Temmuz 2013 tarihli cevap:

TC.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 42626735/2371/92428
Konu : Engelliler hk.

16/07/2013

Sayın Zafer KIRIÇ
info@cezaevlerindestk.org

İlgi : 08/07/2013 tarihli ve 2482/3119/5057 sayılı yazı

Ceza infaz kurumlarında engelli tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu koşullar ile ortak kullanıma alanlarında, özel düzenlemelere gidilip gidilmediği eğer gidiliyorsa ne gibi özel düzenlemelerin yapıldığı ilgi yazınız ile talep edilmiştir.

Ülkemiz genelinde 355 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlar çok katlı olmadığından, engellilerin yaşam şartlarına mani bir durum bulunmamaktadır. Öte yandan engelliler için ayrılmış bir ceza infaz kurumu da bulunmamaktadır.

Ancak, yeni inşa edilen tüm ceza infaz kurumlarında (T, L, F gibi 2000'li yıllardan bu yana uygulanan projelerde) engellilerin kurum içerisindeki mağduriyetlerinin giderilmesi için engelli mahkum girişinin ceza infaz kurumu ana girişindeki boy tünikelerinin bulunduğu yerdeki göz biyometrisine bağlı 120 cm. genişlikte bir çelik kapı açılarak bu kapıdan engelli ziyaretçi ve sedye girişi gerçekleştirilmektedir. Ayrıca engelli mahkum koğuşu yapılarak mahal içindeki wc ve duşlar tekerlekli sandalye kullanımına uygun hale getirilmiştir. Ziyaretçi görüşme mahalli ile mahkum koridorlarındaki kapılar da 120 cm. genişlikte yapılarak engellilerin mağduriyetleri giderilmiştir.

Ayrıca yeni yapılan ceza infaz kurumu projelerinde yukarıda belirtilen düzenlemeler gözetilerek uygulanmaktadır.

Bilgi edinilmesini rica ederim.

Burhanettin ESER
Hakim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

15.05.2013 TARİHİ İTİBARIYLA CEZA İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN ÖZÜRLÜ TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERİN ÖZÜR TÜRLERİNİ GÖSTERİR TABLO.

ÖZÜR TÜRÜ	Hükümlü	TUTUKLU	TOPLAM
Dil ve Konuşma Özürlü	8	2	10
FELÇ	26	6	32
GÖRME KAYBI	6		6
Görme Özürlü	4	2	6
İşitme Özürlü	6		6
İşitme ve Konuşma Özürlü	14	1	15
ORTOPEDİK	32	2	34
Zihinsel Özürlü	6		6
Genel Toplam	102	13	115

Bu tablo, 19/04/2008 tarihli ve 26852 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2008/13472 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Resmî İstatistik Programı kapsamında olmayıp, hizmete özel olarak hazırlanmıştır.

15.05.2013 TARİHİ İTİBARIYLA CEZA İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN ÖZÜRLÜ TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERİN CEZA İNFAZ KURUMU, İL VE İLÇEYİ GÖSTERİR TABLO.

BİRİM ADI	İL/İLÇE	HÜKÜMLÜ	TUTUKLU	TOPLAM
Adana E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ADANA	1		1
Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ADANA	2		2
Afyonkarahisar E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	AFYONKARAHİSAR	1		1
Akhisar A3 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	MANİSA	1		1
Alanya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ANTALYA	1	1	2
Ankara 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ANKARA	1		1
Ankara 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ANKARA	1		1
Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu	ANKARA	1		1
Ayaş Açık Ceza İnfaz Kurumu	ANKARA	1		1
Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	SAMSUN	1		1
Bartın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	BARTIN	1		1
Bergama M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İZMİR		1	1
Bozüyük Açık Ceza İnfaz Kurumu	BİLECİK	1		1
Buca Açık Ceza İnfaz Kurumu	Buca	1		1
Burdur Açık Ceza İnfaz Kurumu	BURDUR	1		1
Ceyhan Açık Ceza İnfaz Kurumu	ADANA	1		1
Çankırı E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ÇANKIRI	2		2
Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ÇORUM	8	2	10
Dinar Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	AFYONKARAHİSAR	1		1
Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	DİYARBAKIR	2		2
Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	DİYARBAKIR		1	1
Edirne Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	EDİRNE	1	1	2
Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ELAZIĞ	1		1
Elbistan E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	K.MARAŞ	2		2
Erzurum Açık Ceza İnfaz Kurumu	ERZURUM	2		2
Erzurum E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ERZURUM	4		4
Erzurum H Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ERZURUM	2		2
Gaziantep Açık Ceza İnfaz Kurumu	GAZİANTEP	1		1
Gaziantep E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	GAZİANTEP	2		2
Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	GAZİANTEP	1		1
Gevaş Açık Ceza İnfaz Kurumu	VAN	1		1
İzmir 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İZMİR	1		1
Karabük T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KARABÜK	1		1
Karaman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KARAMAN	1		1
Kartal H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İSTANBUL	2		2
Kastamonu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KASTAMONU	1		1
Kırkağaç K2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	MANİSA	1		1
Kırklareli E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KIRKLARELİ	1		1
Kırşehir E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KIRŞEHİR	1		1
Kocaeli 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KOCAELİ	1		1
Kocaeli 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KOCAELİ	2		2
Kocaeli Açık Ceza İnfaz Kurumu	KOCAELİ	1		1
Kocaeli C Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KOCAELİ	1		1
Konya Açık Ceza İnfaz Kurumu	KONYA	1		1
Maltepe 3 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İSTANBUL	3		3
Manisa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	MANİSA	1		1
Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	MARDİN	1		1
Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (Rehabilitasyon Merkezi)	İSTANBUL	9	1	10

Nazilli Açık Ceza İnfaz Kurumu	AYDIN	1		1
Niğde E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	NİĞDE	3	1	4
Ordu Açık Ceza İnfaz Kurumu	ORDU	2		2
Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	ORDU	1		1
Osmaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	OSMANİYE	2	1	3
Sakarya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	SAKARYA	2		2
Samsun E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	SAMSUN	2	1	3
Sarayköy Açık Ceza İnfaz Kurumu	DENİZLİ	1		1
Sarıoğlan K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KAYSERİ	1		1
Siirt E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	SİİRT	1		1
Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İSTANBUL	2	1	3
Silivri 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İSTANBUL	1	1	2
Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İSTANBUL	1		1
Silivri 8 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İSTANBUL	1		1
Simav A3 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KÜTAHYA	1		1
Sulakyurt Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	KIRIKKALE	1		1
Tekirdağ 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	TEKİRDAĞ	2		2
Tekirdağ 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	TEKİRDAĞ	1		1
Ümraniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İSTANBUL	1		1
Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	VAN		1	1
Genel Toplam		102	13	115

6- Engelli mahpuslara ilişkin 4 Eylül 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu

Başvuru sahibi: Zafer Kıracı

Başvuru tarihi: 4 Eylül 2013

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) olarak yürütmekte olduğumuz “Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar Projesi” kapsamında “engelli mahpuslar” a yönelik de çalışmalar yapmaktayız. Proje kapsamında aşağıdaki bilgilere ulaşmanın önemli olduğunu düşünmekteyiz:

1-Adalet Bakanlığı teşkilat yapılanması içerisinde engellilere ilişkin özel bir birim bulunmakta mıdır?

2-Bakanlığınızca ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde tutulmakta olan tutuklu ve hükümlülerin engelli olup olmadığının belirlenmesindeki kriterler nelerdir?

3-Türkiye’de bulunan 355 ceza infaz kurumu ve tutukevinin kaç bina olarak tek katlı, kaç birden fazla katlıdır?

3.a. Çok katlı binalarda asansör, merdiven lifti vb donanımlar mevcut mudur?

3.b. Çok katlı olup, asansör ya da lift sistemi bulunmayan ceza ve tutukevlerinde kalan engelli mahpusların üst ya da alt katlardaki (kütüphane, resim atölyesi vb) ünitelerden yararlanması için ne tür uygulamalar yapılmaktadır?

4-Türkiye’deki ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin kaç tanesinde engelli koğuşu düzenlenmiştir? Bu koğuşlarda ne tür düzenlemeler yapılmıştır?

5-Tutuklanan engelli kişilerin ceza infaz kurumlarına ve tutukevlerine dağıtımlarında hangi kriterler göz önüne alınmaktadır? “Suç tipi” mi yoksa engellilik durumu mu gözetilmektedir?

6-Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde afet, yangın gibi acil durumlara ilişkin düzenleme ya da plan yapılmakta mıdır? Varsa bu düzenleme ya da plan neleri içermektedir? Bu düzenlemelerde ya da planlamalarda engelliler dikkate alınmakta mıdır? Örneğin acil durumlarda engelli bireylerin binadan tahliyesi için görevlendirilen infaz koruma memuru var mıdır?

7-Cezaevi Ring araçları içerisinde engelli tutuklu ve hükümlülerin transferlerine olanak sağlayacak rampa ya da lift düzeneği bulunan araçlar var mıdır? Varsa kaç tanedir ve bu araçların dağılımı nasıl yapılmıştır?

8-Ceza infaz kurumları ve tutukevleri personeline engelli mahpuslara tutum/davranış ya da kolaylık sağlayıcı destek hizmetlerine yönelik özel bir eğitim verilmekte midir? Verilmekteyse bu eğitimin içeriği nedir?

9-Cezaevinde bulunan engelli mahpusların yaşayabilecekleri sağlık risklerinin ortadan kaldırılmasına yönelik (Özellikle ortopedik engelliler için, yara çıkmasını engelleyici yatak, sırt ya da ayak bölgesi yükselebilen manuel ya da elektrik kumandalı yatak vb.) özel malzemeler nasıl temin edilmektedir? Bu tip malzemelerin mahpusun ya da Adalet Bakanlığı’nın temin sistemi içerisinde konulmuş herhangi kısıtlayıcı bir mevzuat hükmü bulunmakta mıdır?

4 Eylül 2013 tarihli engelli mahpuslara ilişkin bilgi edinme başvurusuna gelen 1 Ekim 2013 tarihli cevap:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 10972642/3464/128522

01/10/2013

Konu : Bilgi edinme talebi.

Sayın Zafer KIRAÇ
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Kamerhatun Mh. Hamaltaşı Cad. Üstündağ İş Merkezi No:14/139
Galatasaray-Beyoğlu/İSTANBUL
info@cezaevindestk.org

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca 04/09/2013 tarihli bilgi edinme başvurunuz ile ilgili cevaplar aşağıda açıklanmıştır.

Başvurunuzla ilgili olarak; Genel Müdürlüğümüz teşkilat yapılanması içerisinde engellilere ilişkin özel bir birim bulunmamaktadır, ancak; ceza infaz kurumlarında engelli hükümlü ve tutuklular koşulların alt katlarına yerleştirilmekte, günlük işlerinde, kuruma giriş ve çıkışlarında yardımcı olunmaktadır. Engelli hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarında yaşam şartlarının iyileştirilmesi, fiziki koşullarının düzenlenmesine ilişkin çalışmalar İnşaat-Emlak Bürosunun yetki alanında bulunmaktadır. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde diğer tüm hükümlü ve tutuklularda olduğu gibi, engelli hükümlü ve tutuklulara ilişkin de hekim önerisi doğrultusunda sağlık ve rehabilitasyon hizmetleri verilmektedir. Kuruma ilk kez alınan hükümlü ve tutuklunun, kabul odasında geçen sürede, tıbbi gizliliğe uygun olarak, kendisinin ve çevresindekilerin ruhsal ve bedensel iyiliği için, sağlık bilgileri kaydedilmektedir. Bu aşamada hem kurumda görevli hekimin muayenesi hem de hükümlü/tutuklunun sağlık dosyasında bulunan doktor raporları doğrultusunda kişinin engelli olup olmadığı belirlenerek tıbbi gereklilik ve mevzuata uygun hareket edilmektedir. Ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların nakil ve sevklerinde 18/06/2012 tarihli ve 151 sayılı Genelge hükümlerince hareket edilmektedir. Hükümlü veya tutuklunun sağlık nedeniyle başka kuruma naklinin kurum idaresince talep edilmesi veya hükümlü ve tutuklunun kendi talebi hâlinde, sağlık nedenleriyle bulunduğu kurumda kalmasının uygun olmadığı, kurum hekiminin önerisi ve en üst amirinin isteği üzerine alınacak sağlık kurulu raporuyla belirlendiği takdirde; anılan Genelgenin ilgili hükümlerince sevk işlemleri yapılır. Başvurunuzla ilgili olarak; Ülkemiz genelinde 360 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlar çok katlı olmadığından, engellilerin yaşam şartlarına mani bir durum bulunmamaktadır. Öte yandan engelliler için ayrılmış bir ceza infaz kurumu da bulunmamaktadır. Ancak, yeni inşa edilen tüm ceza infaz kurumlarında (T, L, F gibi 2000'li yıllardan bu yana uygulanan projelerde) özürülülerin kurum içerisindeki mağduriyetlerinin giderilmesi için özürülü mahkum girişinin ceza infaz kurumu ana girişindeki boy turnikelerinin bulunduğu yerdeki göz biyometrisine bağlı 120 cm. genişlikte bir çelik kapı açılarak bu kapıdan özürülü ziyaretçi ve sedye girişi

çıkışı gerçekleştirilmektedir. Ayrıca özürlü mahkum koğuşu yapılarak mahal içindeki wc ve duşlar tekerlekli sandalye kullanımına uygun hale getirilmiştir. Ziyaretçi görüşme mahalli ile mahkum koridorlarındaki kapılar da 120 cm. genişlikte yapılarak özörlülerin mağduriyetleri giderilmiştir. Ceza infaz kurumlarında engelli hükümlü ve tutukluların transferlerine olanak sağlayacak rampa veya lift düzeneği bulunan ring araçları bulunmamaktadır. Mali yıl içinde Genel Müdürlüğümüze tahsis edilen ödenekler nispetinde engelli hükümlü ve tutukluların ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda; Rehabilitasyon Merkezlerinde ihtiyaç duyan hasta veya engelli hükümlü-tutuklulara, sırt ya da ayak bölgesi yükselebilen manuel ya da elektrik kumandalı yataklar verilmektedir. Yine doktor raporu ile belgelenmesi koşuluyla; engelli veya hasta hükümlü-tutukluların sağlıkla ilgili malzemeleri (elektrik kumandalı yatak ve ortez-protez gibi.) ödeneği ilgili kuruma tahsis edilmekte ve alımı kurum tarafından gerçekleştirilmektedir. Yine aynı başvurunuzla ilgili olarak; Ceza infaz kurumları ve tutukevleri personeline engelli mahpuslara tutum/davranış ya da kolaylık sağlayıcı destek hizmetlerine yönelik özel bir eğitim verilmemektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Burhanettin ESER
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

7- Yabancı mahpuslara ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu

Başvuru sahibi: Zafer Kıracı

Başvuru tarihi: 5 Temmuz 2013

Yönetim Kurulu Başkanı olduğum Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) hapisaneler üzerine faaliyetler yürütmektedir. Yürüttüğümüz faaliyetlerde faydaları olacağından hareketle, bilgi edinme yasası çerçevesinde aşağıdaki soruların cevaplanmasını talep ediyorum:

1-Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde yabancı uyruklu kaç tutuklu, kaç hükümlü bulunmaktadır?

2-Bu tutuklu ve hükümlülerin vatandaşları oldukları ülkelere göre sayıları kaçtır?

3-Bu tutuklu ve hükümlülerin vatandaşları oldukları ülkelere göre kadın erkek sayıları kaçtır?

4-Bu tutuklu ve hükümlülerin vatandaşları oldukları ülkelere göre ve kadın erkek durumları göz önüne alınarak yaş dağılımları nedir?

5-Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde yabancı mahpuslara ilişkin ne tür düzenlemeler yapılmaktadır?

6-Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde yabancı mahpusların kendi dillerinde hapisane yönetmelikleri bulunmakta ve kullanılmakta mıdır?

Yabancı mahpuslara ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusuna gelen 30 Temmuz 2013 tarihli cevap:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.CTE.0.00.32-622.02/1990/70826
Konu : Bilgi edinme talebi.

30/07/2013

Sayın Zafer KIRAÇ
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Kamerhatun Mh. Hamaltaşı Cad. Üstündağ İş Merkezi No:14/139
Galatasaray-Beyoğlu/İSTANBUL
info@cezaevindestk.org

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca 05.07.2013 tarihli bilgi edinme başvurunuz ile ilgili cevaplar aşağıda açıklanmıştır.

Söz konusu bilgi edinme başvurusuyla ilgili olarak UYAP'ta yapılan 15.04.2013 tarihli sorgulama neticesinde elde edilen verilere göre hazırlanan 1, 2 ve 3' üncü sorulara ilişkin tablolar ekte gönderilmiştir. Ayrıca, Bilgi Edinme Hakkı Kanununun "İstenecek bilgi veya belgenin niteliği" başlıklı 7 nci maddesinde; "Bilgi edinme başvurusu, başvuru alan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır. Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler. İstenen bilgi veya belge, başvuru alan kurum ve kuruluştan başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi bu kurum ve kuruluşa gönderilir ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir." hükmü gereğince 4 .üncü soruya cevap verilmemiştir. Söz konusu başvurunun 5 inci sorusunda yer alan "Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde yabancı mahpuslara ilişkin ne tür düzenlemeler yapılmaktadır?" soruları ile ilgili olarak; Ceza infaz kurumlarında barındırılan yabancı mahpuslara ilişkin yürütülen bir mevzuat çalışması bulunmamaktadır. Bilgilerinize rica ederim.

EK: Tablo(1 sayfa)

Ömer BOZOĞLU
Bakan a.
Tetkik Hâkimi

- 1) Ceza infaz kurumlarında bulunan yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlü dağılımları

Durumu	Kişi Sayısı
Hükümlü	1.109
Tutuklu	1.113
Genel Toplam	2.222

- 2) Ceza infaz kurumlarında bulunan yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlülerin uyruklarına göre dağılımlar

UYRUK	Tutuklu	Hükümlü	TOPLAM
AFGANİSTAN	35	21	56
ALMANYA	9	8	17
ARJANTİN	1	2	3
ARNAVUTLUK	28	6	34
AVUSTRALYA	1	0	1
AVUSTURYA	1	0	1
AVUSTURYA, SOMALİ		1	1
AZERBEYCAN	28	32	60
BANGLADEŞ	6	0	6
BELARUS	1	0	1
BİRLEŞİK DEVLETLER	1	3	4
BOLİVYA	11	33	44
BOSNA HERSEK		2	2
BREZİLYA	15	18	33
BULGARİSTAN	60	51	111
BULGARİSTAN, MAKEDONYA		1	1
BURMA	3	3	6
BURUNDİ		2	2
CEZAİR	9	2	11
ÇEÇENİSTAN	6	2	8
DOMİNİKA	3	11	14
EKVADOR CUMHURİYETİ	5	10	15
ERİTRE CUMHURİYETİ	1	1	2
ERMENİSTAN	6	4	10
ESTONYA		3	3
ETOPYA		2	2
FAS	4	4	8
FİLDİŞİ SAHİLLERİ	2	3	5
FİLİPİNLER		3	3
FİLİSTİN	14	5	19
FRANSA	3	2	5
GAMBİYA		1	1
GANA	11	2	13
GİNE	1	5	6
GUATEMALA	2	0	2
GÜNEY AFRIKA	18	24	42
GÜNEY BATI AFRIKA		1	1
GÜRCİSTAN	70	60	130

HIRVATİSTAN		1	1
HOLLANDA	21	11	32
IRAK	22	17	39
İNGİLTERE	5	5	10
İRAN	198	178	376
İRAN, BİRLEŞİK DEVLETLER		1	1
İSPANYA	11	4	15
İSPANYA, VENEZUELLA		1	1
İSRAİL	1	0	1
İSVEÇ	1	1	2
İSVİÇRE		1	1
İTALYA	3	1	4
JAMAİKA	3	4	7
JAPONYA	3	3	6
KAMERUN	4	0	4
KANADA		2	2
KARADAĞ	1	0	1
KAZAKİSTAN	4	3	7
KENYA	10	6	16
KIRGIZİSTAN	4	4	8
KOLOMBİYA	10	2	12
KONGO		1	1
KOSOVA	3	5	8
KUVEYT		1	1
KUZEY KIBRIS	1	1	2
LETONYA CUMHURİYETİ	5	2	7
LİBERYA	1	0	1
LİBERYA, HOLLANDA		1	1
LİBYA	3	3	6
LİTVANYA	4	9	13
LÜBNAN	4	3	7
MACARİSTAN	5	1	6
MAKEDONYA	11	20	31
MALEZYA		3	3
MALİ	1	0	1
MEKSİKA	1	0	1
MOĞOLİSTAN	2	0	2
MOLDOVA	3	9	12
MORİTANYA	1	1	2
MOZAMBİK	1	1	2
NAHÇİVAN	1	1	2
NİJER	1	0	1
NİJERYA	79	78	157
NORVEÇ	1	0	1
ORTA AFRİKA CUMH.	2	1	3
ÖZBEKİSTAN	7	9	16
PAKİSTAN	14	3	17
PARAGUAY	3	12	15
PERU	4	2	6
POLONYA	3	5	8

PORTEKİZ	2	2	4
ROMANYA	13	38	51
RUANDA	16	11	27
RUSYA	8	8	16
SENEGAL		1	1
SİRBİSTAN	6	2	8
SLOVENYA		2	2
SOMALİ	6	11	17
SUDAN	2	2	4
SURİYE	120	75	195
TANZANYA	4	14	18
TAYLAND	9	2	11
TUNUS	5	3	8
TÜRKİYE, AZERBEYCAN	1	0	1
TÜRKİYE, BULGARİSTAN	2	0	2
TÜRKİYE, İRAK		1	1
TÜRKİYE, İRAN	5	10	15
TÜRKİYE, KAMERUN		2	2
TÜRKİYE, LÜBNAN		1	1
TÜRKİYE, NİJERYA	2	0	2
TÜRKİYE, PAKİSTAN		1	1
TÜRKİYE, ROMANYA		2	2
TÜRKİYE, SURİYE	4	12	16
TÜRKİYE, ÜRDÜN		1	1
TÜRKMENİSTAN	36	116	152
UGANDA	1	1	2
UKRAYNA	6	3	9
ÜRDÜN	1	1	2
VENEZUELLA	6	4	10
YEMEN	1	0	1
YUGOSLAVYA		2	2
YUNANİSTAN	16	9	25
ZİMBABVE		1	1
HAYMATLOS (UYRUKSUZ)	20	30	50
TOPLAM	1109	1113	2222

3) Ceza infaz kurumlarında bulunan yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlülerin cinsiyetlerine göre dağılımları

UYRUKLAR	Erkek	Kadın	Toplam
AFGANİSTAN	54	2	56
ALMANYA	16	1	17
ARJANTİN	2	1	3
ARNAVUTLUK	31	3	34
AVUSTRALYA	1		1
AVUSTURYA	1		1
AVUSTURYA, SOMALİ	1		1

AZERBEYCAN	46	14	60
BANGLADEŞ	6		6
BELARUS		1	1
BİRLEŞİK DEVLETLER	2	2	4
BOLİVYA	24	20	44
BOSNA HERSEK	2		2
BREZİLYA	16	17	33
BULGARİSTAN	93	18	111
BULGARİSTAN, MAKEDONYA	1		1
BURMA	6		6
BURUNDİ	2		2
CEZAİR	11		11
ÇEÇENİSTAN	8		8
DOMİNİKA	12	2	14
EKVADOR CUMHURİYETİ	11	4	15
ERİTRE CUMHURİYETİ	2		2
ERMENİSTAN	6	4	10
ESTONYA	3		3
ETOPYA		2	2
FAS	4	4	8
FİLDİŞİ SAHİLLERİ	4	1	5
FİLİPİNLER		3	3
FİLİSTİN	19		19
FRANSA	5		5
GAMBİYA	1		1
GANA	12	1	13
GİNE	5	1	6
GUATEMALA	2		2
GÜNEY AFRIKA	13	29	42
GÜNEY BATI AFRIKA	1		1
GÜRCİSTAN	109	21	130
HAYMATLOS (UYRUKSUZ)	35	12	47
HIRVATİSTAN	1		1
HOLLANDA	26	6	32
IRAK	36	3	39
İNGİLTERE	9	1	10
İRAN	335	41	376
İRAN, BİRLEŞİK DEVLETLER	1		1
İSPANYA	10	5	15
İSPANYA, VENEZUELLA	1		1
İSRAİL	1		1
İSVEÇ	2		2
İSVİÇRE	1		1
İTALYA	4		4
JAMAİKA	7		7
JAPONYA	5	1	6
KAMERUN	4		4
KANADA	1	1	2
KARADAĞ	1		1
KAZAKİSTAN	6	1	7

KENYA	3	13	16
KIRGIZİSTAN	3	5	8
KOLOMBİYA	10	2	12
KONGO	1		1
KOSOVA	8		8
KUVEYT	1		1
KUZEY KIBRIS	2		2
LETONYA CUMHURİYETİ	6	1	7
LİBERYA	1		1
LİBERYA, HOLLANDA	1		1
LİBYA	6		6
LİTVANYA	12	1	13
LÜBNAN	7		7
MACARİSTAN	3	3	6
MAKEDONYA	27	4	31
MALEZYA	3		3
MALİ	1		1
MEKSİKA	1		1
MOĞOLİSTAN	1	1	2
MOLDOVA	7	5	12
MORİTANYA	2		2
MOZAMBİK	1	1	2
NAHÇİVAN	1	1	2
NİJER	1		1
NİJERYA	151	6	157
NORVEÇ	1		1
ORTA AFRIKA CUMH.	3		3
ÖZBEKİSTAN	9	7	16
PAKİSTAN	17		17
PARAGUAY	11	4	15
PERU	4	2	6
POLONYA	7	1	8
PORTEKİZ	2	2	4
ROMANYA	40	11	51
RUANDA	27		27
RUSYA	13	3	16
SENEGAL	1		1
SİRBİSTAN	7	1	8
SLOVENYA	2		2
SOMALİ	16	1	17
SUDAN	3	1	4
SURİYE	190	5	195
TANZANYA	18		18
TAYLAND	1	10	11
TUNUS	6	2	8
TÜRKİYE, AZERBEYCAN		1	1
TÜRKİYE, BULGARİSTAN	2		2
TÜRKİYE, HAYMATLOS (UYRUKSUZ)	2	1	3
TÜRKİYE, IRAK	1		1
TÜRKİYE, İRAN	15		15

TÜRKİYE, KAMERUN	2		2
TÜRKİYE, LÜBNAN	1		1
TÜRKİYE, NİJERYA	2		2
TÜRKİYE, PAKİSTAN	1		1
TÜRKİYE, ROMANYA	2		2
TÜRKİYE, SURİYE	13	3	16
TÜRKİYE, ÜRDÜN	1		1
TÜRKMENİSTAN	131	21	152
UGANDA	2		2
UKRAYNA	3	6	9
ÜRDÜN	2		2
VENEZUELLA	8	2	10
YEMEN	1		1
YUGOSLAVYA	2		2
YUNANİSTAN	23	2	25
ZİMBABVE	1		1
Toplam	1.871	351	2.222

*Adalet Bakanlığı Bilgi Edinme Dairesi Başkanlığından alınan 15.04.2013 tarihli verilere göre hazırlanmıştır.

**Çifte vatandaşlığı bulunan yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlüler ile haymatlos (uyruksuz) kişiler ayrı gösterilmiştir.

8- Yabancı mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu

Başvuru sahibi: Zafer Kıracı

Başvuru tarihi: 23 Ağustos 2013

1-Yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlülerin ziyaretlerinde prosedür nedir? Bu tutuklu ve hükümlüleri ziyaret edecek olan kişilerin kaç gün önceden, hangi belgelerle, hangi kuruma/makama başvurusu gerekmektedir?

2-Yabancı tutuklu ve hükümlülerin ailelerinin uzaktan geldiği, hem zaman hem de para olarak daha fazla harcama yaptığı göz önüne alınırsa, bu tutuklu ve hükümlülere ziyaretlerde pozitif bir ayrımcılık uygulanmakta mıdır?

3-Yukarıda belirtilen nedenden dolayı bu tutuklu ve hükümlülere telefon görüşmelerinde pozitif bir ayrımcılık uygulanmakta mıdır?

4-Yabancı uyruklu mahpusların revire ve hastaneye çıkış, ilaç alımı gibi sağlık hizmetlerden yararlanması nasıl sağlanmaktadır? Bu hizmetlerin gerçekleştirilebilmesi için bu mahpuslardan, Türkiye uyruğuna sahip mahpuslardan farklı olarak bir belge veya ücret talep edilmekte midir?

5-CHP Cezaevleri Komisyonu'nun Aralık 2011-Temmuz 2012 tarihleri arasında hapisanelerde yürüttüğü çalışma sonucu açıkladığı bilgiler arasında "Yabancı uyruklu kadınların çocukları herhangi bir resmi statüde olmadığı için sağlık hizmetlerinden ya yararlanmamakta ya da kısıtlı olarak yararlanmaktadırlar" denilmektedir. Bu bilgiden yola çıkarak;

a)Yabancı uyruklu mahpusların hapisanelerde tutulmakta olan 0-6 yaş çocuklarının kimliklerinin olmamasından kaynaklı sorunlar yaşanmakta mıdır?

b)Bu çocuklar kimlikleri olmadığı durumlarda sağlık haklarından nasıl faydalanmaktadırlar?

c)Bu çocukların kimliklerinin olmaması durumunda yaşanan sorun ve zorluklar nasıl aşılmaya çalışılmaktadır?

Yabancı mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurusuna gelen 4 Eylül 2013 tarihli cevap:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 10972642/silinmesin
Konu : Bilgi edinme talebi.

Sayın Zafer KIRAÇ
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Kamerhatun Mh. Hamaltaşı Cad. Üstündağ İş Merkezi No:14/139
Galatasaray-Beyoğlu/İSTANBUL
info@cezaevindestk.org

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca 23/08/2013 tarihli bilgi edinme başvurunuz ile ilgili cevaplar aşağıda açıklanmıştır.

Söz konusu başvurunuzla ilgili olarak; 06/04/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün Tedavi Giderleri başlıklı 120. maddesinin 4. fıkrasında "Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olmayan hükümlünün üniversite hastaneleri dahil sağlık kurumlarındaki muayene, tetkik, kontrol ve tedavi bedelleri Sağlık Bakanlığı, ilaç bedelleri ise Bakanlık tarafından karşılanır" hükmü yer almaktadır. Uyuşuna bakılmaksızın hükümlü ve tutukluların gerekli olan her türlü muayene ve tedavileri devletin teminatı altında ve ücretsizdir. Uygulamada yabancı uyruklu hükümlü ve tutukluların tedavi işlemlerine yönelik bir farklılık bulunmamakla birlikte, herhangi bir ücret de talep edilmemektedir. Aynı şekilde yabancı uyruklu kadın tutuklu/hükümlülerin 0-6 yaş arasındaki çocukları, diğer tutuklu/hükümlülerde olduğu gibi mevzuat doğrultusunda annelerinin yanında kalabilmekte ve tıbbi gereklilik olması durumunda sağlık haklarından yararlanabilmektedir. Ayrıca Tüzük'ün 168. maddesinin 7inci fıkrasına göre de "Analarının yanında kalmakta olan çocukların sağlık nedeniyle kurum dışına sevk edilmesi hâlinde, cezaevi tabibi tarafından verilen raporda anasının kendisine refakati zorunlu görülmüşse refakat edebilir. Çocuğun sağlık giderleri 120 nci madde hükümlerine göre karşılanır." hükmü yer almaktadır. Başvurunuzdaki diğer sorularla ilgili olarak ise cevabi yazı 04/09/2013 tarih 115188 sayılı yazı ile mail adresiniz olan info@cezaevindestk.org adresinize gönderilmiştir. Bilgilerinize rica ederim.

Burhanettin ESER
Hakim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 77204178.622/7170/115188
Konu : Bilgi Edinme Talebi

04/09/2013

Sayın Zafer KIRIÇ
info@cezaevindestk.org

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca yapmış olduğunuz 23/08/2013 tarihli ve 3087 sayılı başvurunuz incelendi.

Söz konusu talep ile ilgili olarak; Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmeliğin 27'nci maddesinde;

"Yabancı uyruklu adli suçlardan hükümlü ve tutuklular, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayınını tarafından, haftada bir kez ve ayrıca, kuruma kabullerinde, zorunlu haller dışında bir daha değiştirilmemek üzere ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere, çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir. Bu kişilerin ziyaret haklarını kullanabilmeleri için, bir hafta önce ilgili Cumhuriyet başsavcılıklarına başvuruların zorunludur. Bunların dışında kalmakla birlikte, ziyaret talebinde bulunan Türk veya yabancı uyruklu diğer kişiler, makul sebebini belirtmek suretiyle, Cumhuriyet başsavcılığının yazılı izni ile ziyarette bulunabilir. Ancak, bu hüküm, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlüler hakkında uygulanmaz.

Terör veya örgütlü suçlardan hükümlü ve tutuklu olanlar için, birinci fıkrada sayılan kişiler veya diğer üç yakını tarafından yapılacak ziyaret başvurularının, ziyaret tarihinden onbeş gün önce, gerekli izin alınmak üzere, Bakanlığa iletilmesi zorunludur. Bunlar dışında kalmakla birlikte, ziyaret talebinde bulunan Türk veya yabancı uyruklu diğer kişiler, makul sebebini belirtmek suretiyle, Bakanlığın yazılı izni ile ziyarette bulunabilir. Bu hüküm, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlüler hakkında uygulanmaz.

Ziyaret için gerekli olan bir haftalık ve onbeş günlük başvuru süreleri acil ve kabul edilebilir hallerde daha kısa tutulabilir.

Yabancı uyruklu ziyaretçilere öncelikle açık görüş hakkı kullanılır ve kurumca belirlenen ziyaret günleri dışında da ziyaret yaptırılabilir.

Ziyaret talebinde bulunan kişi, biri Türk vatandaşlığı olmak üzere, çifte vatandaşlığa sahip ise, yukarıdaki ilkeler çerçevesinde, Türk uyruklu hükümlü ve tutuklular Türk vatandaşı gibi, taşıdığı yabancı uyruktaki kişiyi ise yabancı ülke vatandaşı gibi ziyaret edebilir.

Türk vatandaşlığından tamamen çıkarak yabancı ülke vatandaşı olan kişiler yabancı sayıldığından, aile fertlerini veya yakınlarını ancak yabancıların ziyaret rejimine ilişkin kurallara göre ziyaret edebilir.

Başka bir ülke vatandaşı ile evli olan Türk vatandaşı hükümlü ve tutukluların veya kendisi başka ülke vatandaşı olmakla birlikte, bir Türk vatandaşıyla evli bulunan yabancı

.....
Telli Suha - Te. (İletişim Birimi) HSYK Birinci Katman Yolu No: 20 Kat: 16 06330 Beşevler/ANKARA

hükümlü ve tutukluların ziyaretlerinde, birinci ve ikinci fıkralarda düzenlenen esaslar uygulanır.

Türk vatandaşı olan hükümlü veya tutukluyu ziyaret etmek isteyen yabancı uyruklu kişinin, arasında birinci fıkroda belirtilen akrabalık veya hukuksal bağ mevcutsa, ziyaretlerde birinci ve ikinci fıkralarda düzenlenen esaslar uygulanır. Ancak, aralarında akrabalık veya hukuksal bağ mevcut değilse başvuru Bakanlığa yapılır.

Aynı ceza infaz kurumunda kalmakta olan yabancı hükümlü ve tutuklulardan resmî nikahlı olarak evli bulunanlar ile birinci fıkroda belirtilen derecede akraba olanlara, belgelendirmeleri koşuluyla, Bakanlıkça bu Yönetmelikteki düzenlemelere göre birbirlerini ziyaret izin verilebilir.

Tüm ziyaret başvurularına, ziyaret edilecek kişilerin açık kimliği, yakınlık derecesini belirten bilgi veya belge ile ziyaretçinin kimlik veya pasaport fotokopisi eklenir. Ayrıca ziyaretten önce ilgili kişinin akraba olup olmadığı hükümlü veya tutukluya teyit ettirilir.

Aile fertleri ile yakınlarının hükümlü ve tutukluların ziyaretlerinde, bu Yönetmelikte düzenlenen, açık ve kapalı görüş usulleri uygulanır. Bakanlık tarafından resmî ve dinî bayramlar ile özel günlerde verilen açık görüş hakkından yabancı uyruklu hükümlü ve tutuklularda yararlanılmaz.

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar, bu Yönetmeliğin 11 ve 12 nci maddelerinde düzenlenen hükümlere göre ziyaret edilir." Hükümleri yer almaktadır.

Ayrıca; Yabancı hükümlü ve tutukluların ziyaret edilmeleri ve telefon görüşmelerinde herhangi bir pozitif ayrımcılık uygulanmamakta olup; söz konusu yönetmelik hükümleri uyarınca işlem yapılmaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Ekrem BİYİK
Bakan a.
Tetkik Hâkimi

9- Yaşlı mahpuslara ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu

Başvuru sahibi: Zafer Kırac

Başvuru tarihi: 5 Temmuz 2013

Yönetim Kurulu Başkanı olduğum Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) hapisaneler üzerine faaliyetler yürütmektedir. Yürüttüğümüz faaliyetlerde faydaları olacağından hareketle, bilgi edinme yasası çerçevesinde aşağıdaki soruların cevaplanmasını talep ediyorum:

1-Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde 50-60, 60-65, 65-70, 75-80, 80-90, 90-95 yaş aralıklarında kaç mahpus bulunmaktadır?

2-Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde yaşlı mahpuslara ilişkin düzenlemeler yapılmakta mıdır? Yapılmaktaysa bunlar ne tür düzenlemelerdir?

3-Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde yaşlı mahpusların sorunlarına ve durumlarına yönelik bir çalışma yürütülmüş müdür ve hala yürütülmekte olan bir çalışma var mıdır?

Yaşlı mahpuslara ilişkin 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurusuna gelen 24 Temmuz 2013 tarihli cevap:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 10972642/2684/96538
Konu : Bilgi edinme talebi.

24/07/2013

Sayın Zafer KIRAÇ
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Kamerhatun Mh. Hamaltaş Cad. Üstündağ İş Merkezi No:14/139
Galatasaray-Beyoğlu/İSTANBUL
info@cezaevindestk.org

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca 05.07.2013 tarihli bilgi edinme başvurunuz ile ilgili cevaplar aşağıda açıklanmıştır.

Başvurunuzdaki 1 nci soru ile ilgili olarak; Bilgi Edinme Hakkı Kanununun "İstenecek bilgi veya belgenin niteliği" başlıklı 7 nci maddesinde; "Bilgi edinme başvurusu, başvuru kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır. Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler. İstenen bilgi veya belge, başvuru kurum ve kuruluşta başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi bu kurum ve kuruluşa gönderilir ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir." "Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler" başlıklı 8. Madesinde; "Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya yayın, broşür, ilan ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurularına konu olamaz. Ancak yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurana bildirilir." hükümleri yer almaktadır. Bu itibarla; Ceza infaz kurumlarında bulunan 50 yaş ve üzeri hükümlü ve tutuklulara ilişkin talep özel bir çalışma, araştırma ve inceleme gerektiğinden yerine getirilememiş olup, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün internet sayfasında (www.cte.adalet.gov.tr) "Kaynaklar/İstatistikler" linkinde ceza infaz kurumlarında bulunan tüm hükümlü ve tutukluların yaş dağılımlarına ilişkin tablolar yer almaktadır. Başvurunuzdaki 2 nci sorusu ile ilgili olarak; Ceza infaz kurumlarında barındırılan yaşlı mahpuslara ilişkin Genel Müdürlüğümüzce yürütülen bir mevzuat çalışması bulunmamaktadır. Başvurunuzdaki 3 ncü soruyla ilgili olarak; Hükümlülerin toplumsal yaşama uyumlarını kolaylaştırmak adına kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında eğitim ve meslek edindirme programları ağırlık verilmekte olup, yaş ilerlemiş durumda olan hükümlü ve tutuklularında sağlık durumları elverdiği ölçüde bu faaliyetlere katılmalarına imkan sağlanmaktadır. Yine bu hükümlü ve tutuklulara ceza infaz kurumlarında görevli psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından psiko-sosyal destek programları uygulanmaktadır. Bilgilerinize rica ederim.

Ömer BOZOĞLU
Bakan a.
Tetkik Hâkimi

10- Yaşlı mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurusu

Başvuru sahibi: Zafer Kıraç

Başvuru tarihi: 23 Ağustos 2013

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca yapmış olduğumuz 5 Temmuz 2013 tarihli bilgi edinme başvurumuza cevaben iletmış olduğunuz 24 Temmuz 2013 tarih ve 10972642/2684/96538 sayılı yazınızdan yola çıkarak;

Gelen cevabınızda yaşlı tutuklu ve hükümlülerle ilgili olarak “bu hükümlü ve tutuklulara ceza infaz kurumlarında görevli psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından psiko-sosyal destek programları uygulanmaktadır” denilmektedir.

1-Cevabınızda belirtmiş olduğunuz uygulanan psiko-sosyal destek programları nelerdir?

2-Türkiye’deki ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde sosyal çalışmaları yürütmek üzere hangi kadrolar dahilinde kaç personel görevlidir?

3-Türkiye’deki ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin her birinin (il, ilçe ve kurum adıyla belirtilmek suretiyle bilgi istenmektedir) kapasitesi, bu kurumdaki idari personel, sosyolog, psikolog, sosyal çalışmacı, öğretmen ve tutuklu ve hükümlü sayıları kaçtır.

Yaşlı mahpuslara ilişkin 23 Ağustos 2013 tarihli bilgi edinme başvurusuna gelen 13 Eylül 2013 tarihli cevap:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 10972642/3259/120224

13/09/2013

Konu : Bilgi edinme talebi.

Sayın Zafer KIRAC
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Kamerhatun Mh. Hamaltaşı Cad. Üstündağ İş Merkezi No:14/139
Galatasaray-Beyoğlu/İSTANBUL
info@cezaevindestk.org

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca 23/08/2013 tarihli bilgi edinme başvurunuz ile ilgili cevaplar aşağıda açıklanmıştır.

Söz konusu başvurunuzun 1. ve 2. soruları ile ilgili olarak; Ceza infaz kurumlarında hükümlü tutukluların bireysel psikolojik ihtiyaçları çerçevesinde aşağıdaki grup çalışmaları yapılmaktadır. Önce Düşün Genel Suçlu Davranış Programı; Problemleri hakkında düşünme ve gerçek yaşam koşullarında sorun çözme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmakta, Özel Gözetim ve Denetim Programında; Öfke

ve Saldırganlıkta Düşüncelerin Rolü, Olumsuz Düşünceyi Durdurma Becerileri, Farklı Düşüncelere Odaklanmak, Problem Çözme Adımları, Duyguların Tanımlanması gibi kişilerin öfke duyguları ile saldırganlık davranışlarını kontrol altına alma becerilerini geliştirmeyi amaçlamakta, Salıverilme Öncesi Mahkum Gelişim Programı; Hükümlülerin yeni beceriler edinmeye başlaması ile mevcut becerilerini geliştirerek salıverilme sonrası sosyal ve iş hayatına hazırlanması amaçlanmakta, Öfke Kontrol Programı; Kişilerin öfkenin kontrol edilebilir bir duygu olduğunu kavramaları ve öfke kontrolünde kullanabilecekleri becerileri geliştirmeleri amaçlanmakta, Alkol ve Bağımlılık Zarar Azaltımı Programı; Alkol ve madde bağımlılığının tedavisinde kişilerde farkındalık oluşturmak, alkol ve maddenin etkileri konusunda bilinçlendirmek amaçlanmakta, 0-18 Yaş Aile Eğitim Programı; Kişilerin ebeveynlik becerilerini geliştirmek, aile içi iletişimi güçlendirmek, erken çocukluk gelişimine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

01Ağustos 2013 tarihi itibari ile ceza infaz kurumlarında sosyal çalışmaları yürütmek üzere 167 psikolog, 281 sosyal çalışmacı ve 354 öğretmen görev yapmaktadır.

Başvurunuzun 3. sorusu ile ilgili olarak ise; Bilgi Edinme Hakkı Kanununun "Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler" başlıklı 8. maddesinde; "Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya yayın, broşür, ilân ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurularına konu olamaz. Ancak, yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurana bildirilir." hükümleri yer almaktadır. Bu itibarla; Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu sayılarına ilişkin talep özel bir çalışma, araştırma ve inceleme gerektirdiğinden yerine getirilememiş olup, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün internet sayfasında (www.cte.adalet.gov.tr) "Kaynaklar/İstatistikler" linkinde ceza infaz kurumlarında bulunan tüm hükümlü ve tutukluların mevcuduna ilişkin tablolar yer almaktadır. Yine Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 7'nci maddesinde istenecek bilgi veya belgenin niteliği düzenlenmiş olup, "kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler." hükmü yer almaktadır. Bu kapsamda talebiniz hakkında yapılacak bir işlem bulunmamaktadır. Bilgilerinize rica ederim.

Burhanettin ESER
Hakim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Ekler

1- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün hapisane ziyaretlerine ilişkin 12 Temmuz ve 26 Temmuz tarihli cevapları.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-090.09.00-/911/90962
Konu : Proje talebi

12/07/2013

Sayın Zafer KIRAÇ
Kamerhatun Mah. Hamalbaşı
Cad. Üstündağ İş merkezi No:14 D:129
Galatasaray-Beyoğlu İstanbul

İlgi : 08/07/2013 tarihli yazınız.

İlgi yazınızla, derneğinizin organizasyonu ve Hollanda Başkonsolosluğu'nun katkılarıyla yürütüldüğü bildirilen "Hapishanelerdeki Özel İhtiyaçları Olan Hükümlü ve Tutuklular" projesi kapsamında, bu projenin hedef kitlesini oluşturan hükümlü ve tutuklularla ilgili, yazınızda belirttiğiniz kurumlarda, isimleri bildirdiğiniz kişilerle çalışma ziyareti düzenlenmesine izin verilmesi konulu talebiniz incelendi.

Talebe konu "Hapishanelerdeki Özel İhtiyaçları Olan Hükümlü ve Tutuklular" projesi ile ilgili olarak ;

- Bu proje kapsamında bugüne kadar yapılan çalışmalar,
- Bu çalışmaların sonuçları,
- Bu projede yer alan kurum ve kişiler,

hakkında bilgi verildikten sonra talebiniz değerlendirilmeye alınacaktır.
Gereğini rica ederim.

Vehbi Kadri KAMER
Hâkim
Bakan a.
Daire Başkanı

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA
Tel: 0 312 204 13 97 dahili 11 68

Ayrıntılı bilgi için irtibat: T.ÇELEBİ Şb.Md.
Web:www.cte.adalet.gov.tr
Faks: 0 312 223 43 91

Evrakın elektronik imzalı suretine <http://vatandas.uyap.gov.tr/evrak> adresinden
(OaTaieR - D9MLIQ7 - oS/hSko - l+uDN0=) kodu ile erişebilirsiniz.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265/972/98414
Konu : Proje kapsamında ziyaret talebi

26/07/2013

Sayın, Zafer KIRAÇ
Kamerhatun Mah. Hamalbaşı Cad.
Üstündağ İş merkezi No:14 D:129
Galatasaray-Beyoğlu İstanbul

İlgi : 08/07/2013 ve 23/07/2013 tarihli yazılarınız.

Derneğiniz tarafından Hollanda Başkonsolosluğu'nun katkılarıyla yürütülen "Hapishanelerdeki Özel İhtiyaçları Olan Hükümlü ve Tutuklular" projesi kapsamında, ilgi yazılarımızda bildirilen kurumlara, ekte ismi belirtilen kişilerle birlikte çalışma ziyareti düzenlenmesi talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Ekte belirtilen tarihlerde, kurum idaresi tarafından kurum hakkında bilgilendirme yapılması ile gerekli güvenlik önlemleri altında ve kurum yöneticileri refakatinde ortak alanların (atölyeler, eğitim sınıfları ve spor alanı) ziyaret edilmesi talebi uygun görülmüş; bir koğuş yaşam alanının gezilmesi, ziyaret eden grubun amacı doğrultusunda bir grup hükümlü ile kütüphanede sohbet edilmesi talebi ise uygun görülmemiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Cevat GÜL
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA
Tel: 0 312 204 13 97 dahili 11 68

Ayrıntılı bilgi için irtibat: T.ÇELEBİ Şb.Md.
Faks: 0 312 223 43 91
Web:www.cte.adalet.gov.tr

Evrakın elektronik imzalı suretine <http://vatandas.tyap.gov.tr/evrak> adresinden
(cftb+pUU - 1h1zqvB - 2Nu6W/b - NM2z3w=) kodu ile erişebilirsiniz.

2- Bir yabancı mahpusun iki mektubu

GÖRÜLMÜŞTÜR / 3
Mektup Okuma Komisyonu
Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
ADALET BAKANLIĞI
T.C.

18.08.2013
Saat: 20:05'

Sayın bey; Merhabalar

Ben İran uyruklu bir mahkumum. 2005'ten bu yana cezaevindeyim. Yaklaşık iki yıldır transferimi bekliyorum. Tüm evraklar, ödemeler ve anlaşmalar hazır ve geçen Haziran transferim gerçekleşeceğini söz verdiler ama anlaşmanız kadar hâla buradayım.

İran'daki avukatım Eylülün sonunda transferim gerçekleşeceğini söyledi ve yine ben ve ailem dört gözle Eylül ayını bekliyoruz. Transferler uluslararası anlaşmaları bağlı olduğunu biliyorum ama hem İran hem de Türkiye bu konuda hiç şebâ göstermiyorlar. Geri kalan cezamı İran'da bitirmek benim hakkımdır ve bu hâlde uluslararası kanunlarla mevcuttur. Anlaşılan son umudum sizsiniz. Sizden bu konuda bana yardım etmenizi istiyorum, bende eski bir birleşmiş milletler çalışanıyım. UNICEF'te tercüman olarak çalıştım. Siz de UN'le ortak çalışıyorsanız için size bu mektubu gönderdim. Ben tek değilim çoğu yabancı mahkum daha ivedi bir transfer istiyorlar. Burada ki cezaevi şartlar iyidir ama ailemizden uzak kalmak çok zordur. Görüş yapamıyoruz ve yabancı olduğumuzdan dolayı denetimli serbestlik yasaından faydalanmıyoruz. Zamanınızı aldım için özür dilerim.

Not: Bana zorunlu üstündeki yazılmış olduğum adrese yanıtınızı gönderebilirsiniz.

İyi çalışmalar

Saygılar

Ağustos 2013
ist.

08.10.2013

Saat: 20:25

Merhabalar Bey
Nasılsınız? Umarım sağlıklı, mutlu ve huzurlusundur.
Bugün sizden gelen mektup ve faks beni çok mutlu etti! İnanın bu
dünyada sizin gibi vicdanlı insanları bulmak çok zordur. Benim için ve
[ ] için yaptıklarınızı hangi dille teşekkür edeceğimizi bilmiyorum.
Eğer Bakırköy cezaevine gelmişsiniz mutlaka karşılaşmışız çünkü ben
gün boyunca kütüphanele çalışıyorum, çoğu ziyaretçiler kütüphaneye
geliyorlar. Bana gönderilin kitabı okuyacağım. Söz!
Bize anketler göndermişsiniz ama böyle anketler sadece Adalet Bakanlığın
izinle tarafımıza vereceklerini söylediler. Eğer istersiniz Adalet Bakanlığından
özel izinle yineden göndermelisiniz. Bürokrasi her yerde!
Akşam üstü bana gönderdiğiniz sizin kadar değerli faksınızı aldım.
Sadece Allah razı olsun diyorum çünkü burada elim-kolum bağıllıdır ve
çok mahcup oldum.
Ek olarak Adalet Bakanlığından bana son gelen yanıt gönderiyorum. Geçen
hafta hatta Sayın Abulötlah GÜL'e bile bir yazı gönderdim. Anladığınız
kadar İran makamlar topu Türk makamlar'a ve onlar da iranlulara
gönderiyorlar, ben de ortada bu müthiş maçı izlemek zorunda kalıyorum.
Bazen düşünüyorum eğer bir gün bana söylerler ki "Haydi, geliyorsun", acaba
nasıl bir tepki vereceğim! Bence bu iş bu kadar zor değil sadece
söylediniz gibi bürokrasi yüzünden ben hala buradayım.
Yabancılarla ilgili problemlerden biri denetimli serbestliğinden faydalanmamaktır!
Biz T.C.k. e göre ceza aldık ama ne zaman denetimli serbestlik yasaları
söz konusu oluyor hemen diyorlar ki ama siz yabancısınız burada kalamazsınız
Sabit adresiniz bile yok! Bu durumla ilgili Adalet Bakanlığından bir açıklama
bekledim ama dilekçeme yanıt verilmedi.
Bir başka konu Açık görüşlerdir, ailemiz uzaktan ziyarete geliyorlar ve
sadece bir saatten sonra gitmek zorunda kalıyorlar! Üç ay önce Adalet Bakanlığında
bir isteğimi dilekçe olarak gönderdim. Yabancılar için daha uzun bir görüş
isteyim, hala cevap yok, zaten biliyorum eşitlik bahanesiyle konuyu kapatacaklar,
ama Türk mahkumlar her hafta kapalı görüş ve her ay açık görüş yapabilirler!
Bey; Ben yine Türkiye makamlarına dilekçe yazacağım. Nasıl teşekkür
edeceğimi hala bilmiyorum. Daima esen kalın...
Sensüz Saygılar

3- İşitme ve konuşma engelli bir mahpusun mektubu

Değerli katılımcılar sizleri sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Sanıyorum bugüne kadar yapılmış olan toplantılarda konferansa katılan arkadaşlarım fevkalade değerli konuları ele aldılar, benim onların düzeyinden bir takdim yapma iddiam var. Konuşmamı dikkate almanızı rica ederim.

Ağır işitme engelliyim. Eşim, kızlarım ve oğlum, kayınpederim, kayınvalidem ve damadım yani kısaca bütün ailem işitme engelli.

19 Haziran 2012 yılında tutuklandığımda polisler neden tutuklandığımı bildirmek istediğimi söyledim; maalesef engelli olduğumdan Antalya Emniyet Müdürlüğü'nün nezarethanesinde ifademi alabilmeleri için 3 gün yattım.

Nöbetçi mahkemeye çıkmadan 1 gün önce Emniyet Müdürlüğünde ifademi almak için Antalya Kepez İşitme Engelliler Okulu Müdür Yardımcısı tercüman olarak çağırılmış. Tercümana her şeyi anlattım polise benim söylediklerimi yanlış yalan çevirmiş. İfademi tercümana okutmak istedim fakat polis ve tercüman bana acil işimiz var, acele imzala diye bağırdı. Okumadan imzaladım. İfade yönetmeliğinin 22 maddesinde soruların cevaplarımla uyuşmadığı için nöbetçi mahkemeye çıktığımda tutuklandım. L Tipi Antalya Kapalı Cezaevine konuldum. Bu sebeple tercüman kurbanı oldum.

Cezaevinde 6 ay süresince cezaevi müdürleri, gardiyanları, doktorları, avukatları ve koğuş arkadaşlarımızla iletişim kuramadım. Bir şeyi anlatmak istedim ama kimse işaret dili bilmediğinden hiçbir şey anlatamadım. İletişimsizlik bana engel oldu.

Avukatım cezaevine geldiğinde hemen ben çağırıldım. Avukatımla bile iletişim kuramadım. Avukatım bana olayı anlatmakta çok zorlandı. Kendi çabamla anladığım kadarıyla kaldım ve cezaevinden ayrıldı.

İstanbul'dan Antalya cezaevinde 45 dakika olan görüş zamanında yakınlarımla özellikle annemle görüşmem için kapalı camlı bölme olmasından ötürü ve iletişimin telefonla yapıldığı bu ortamda iletişim kuramıyordum.

Müdürlerle gardiyanlarla konuşamıyordum. Çünkü cezaevinde işaret dili bilen bir kişi bile yoktu.

Her Çarşamba cezaevinde görüş günü olması sebebiyle telefon görüşmesi ile yapıldığından ailemle, tercümansız kaldığım için çok zor iletişim kurabiliyordum.

İşitme engelliyim ve işitme engelliler kendisi tam düzgün dilekçeyi yazamıyorlar, yazamıyoruz. Koğuş arkadaşlarıma anlatmak istedim. İşaret dili bilen olmadığından çok zorlanarak dilekçeyi yazdılar. Benim ifademi tam anlamadıkları için tam dilekçemi yazamıyorlardı.

Sabah ve akşam sayımında sayım geldi diye bağırarak herkes sayıma giderdi. Bana kimse sayım var diye haber vermezdi. Gardiyanlar bana kızdılar. Bundan sonra uyarı olsun dediler. O yüzden sayımdan yarım saat ve bir saat öncesi sayımı bekledim. Sayımcı gardiyanlar gelirler sayım yaptıktan sonra giderlerdi.

6 ay cezaevinde yattığım zaman içerisinde çok acı yaşadım. Engelliyim ve yine de çok engel yaşadım. Cezaevinde işaret dili bilen kimse olmadığı için hiçbir iletişim kuramadım.

Cezaevinde işaret dili bilen ve tercüman yok. Televizyon seyredemiyorum, telefonla konuşamıyorum, gazeteyi okuyamıyorum. Müdürleri, gardiyanları ve avukatımla konuşamıyorum. Koğuş arkadaşlarımla iletişimi kuramıyorum. Kapalı cezaevinin duvarlarıyla konuşuyorum. Kulaklarım ve ağzım kapalı psikolojim kesinlikle bozuldu. İşitme engelli demek duymamak ve konuşmamak demektir. Türkiye demokrasısından talebimiz var. İşitme engellinin yanında işaret dili bilen tercümanı olunca işitme engelliler kendilerini normal bir birey gibi hissediyorlar.

Çok sıkıntı yaşadığım için cezaevi müdürüne dilekçeyi gönderdim. Beni çağırmadan önce koğuş başkanı çağırılmış. Koğuş başkanı dedi ki; cezaevi müdürü işitme engelliyle anlaşamıyorum o yüzden beni yanına çağırmadığını öğrendim. Türk adaletinde 1 kişi de 10 kişi de olsun insanı olduğumuzu anlamıyorlar. Türk vatandaşı olarak normal bir insanın haklarına sahip değil miyim? Cezaevinde yattığım 6 ay zaman herkesi çok iyi dikkatle izledim, komünist bir ülkede gibi hissettim kendimi.

Tercüman ifademi yanlış aldığı için 6 ay cezaevinde yattım boşuna. TCK 276 madde gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık "Gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık MADDE 276 (1) Yargı mercileri veya suçtan dolayı kanunen soruşturma yapmak veya yemin altında tanık dinlemek yetkisinde bulunan kişi veya kurul tarafından görevlendirilen bilirkişinin gerçeğe aykırı mütalaada bulunması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (2) Birinci fıkrada belirtilen kişi veya kurullar tarafından görevlendirilen tercümanın ifade veya belgeleri gerçeğe aykırı olarak tercüme etmesi halinde, birinci fıkra hükmü uygulanır."

İşaret dili kullanılmayan nasıl tercüman oluyordu? Milli Eğitim Bakanlığı nasıl tercüman çıkarmış?

Türkiye toplumundaki işitme engellileri yani bizi pek önemsemiyorlar. 2009 yılında Birleşmiş Milletler Engelli İnsan Haklarının Sözleşmesi vardı. Birleşmiş Milletler Engelli İnsan Haklarının içinde çok değerli sayılabilecek işaret dili anlatımı vardı ve işitme engellileri koruyor hem de savunuyorlar. Türkiye'ye bu haklarımız ne zaman gelecek? Merakla bekliyoruz.

Dinlediğiniz için büyük teşekkürler. Saygılarımla.

4-Bir LGBT mahpusun mektubu

DEYERLİ DERNEK BAŞKANIM

Canım ablacım Sana Belki ne zaman
Diye Cezza evrakımı yolluyorum öncelikle ihtiyacım.

Mektup Okuma Kori
Görüldü.
Z.Nolu T Tipi Ki
C.I.K

Kilof M. Beden
Pantolon - 32. Beden
Badi

Tişört

Eşortman

~~Etek~~ ETEK

Siyah kiloflu Gorap

Canım BAŞKANIM Ablacım Lübbü'ylar insallah
Senin vesileste Sana Yardımcı olurlar evinizde

İHTİYAĞLARIM

M. Beden kilof -

M. Beden Pantolon -

Badi -

Tişört -

Etek

Elibisi

Süt yen

Normal Gorap

Siyah kiloflu Gorap

Eşortman -

Pilana -

Likralı Siyah Betaz TATT -

3 38. no Ayakkabı -

38. no Terlik -

38. no. Varsa Yazlık Asık Bağcıklı ayakkabı

Topuklu olanlar

Değerli arkadaşlarım Ablalarım evinizde gitme

Dikleriniz ne varsa yollayın soruşum benim

Ailem ile Diyalogum yok Parasızım Goresizim

TAKDİRİ VİCDANINIZA SİĞİRMİYİM kaldırım edin
Lütfen

2

isyonu
pali

MÜBAREK RAMAZAN AYNININ HEFİNİZE HOŞGÖRE VEFA
OLSUN DEYERİ DERNEK BAŞKANIM BEN KENDİ
2004 T-TE CEZA İNFAZ Kurumunda Yatırım
TRAVESTİ oluşumdan dolayı Ailem Tarafından hiç
Bir Yardım ve destek alamıyorum Benim
Suçum CİNAYET 2007. Yılında beni yatı. Yorum
ve daha 14. yıl cezaım kaldı Ben Burada
GARESİZ Duruyordum. DEYERLİ DERNEK BAŞKANIM
DİYER LİBRİYALARLA KAYGA ettim BATUYA öldüren
Geyle Kalmaya Tahammül edemedim maddestik
Köğüşten elbiselerimi atmışlar Şuanda İnanın
İç Gamafırım dahi yok Şu MÜBAREK RAMAZAN
AYI hatırına Bana Yardımcı olun İnanın Kiloğum
Dahi yok giyecek elbiselerim yok Sadece İki tane
yirtik tişörtüm ve Pantolonum var orada bulunan
Tüm Kader arkadaşlarımdan SİZ SAYIN DERNEK
BAŞKANIM dan Yardımcı olmanızı Saygı ile rica
ediyorum Lütfen Sesimi duyun Garesizliğime
elinizi verin hepiniz ALLAHA Emanet olun
Saygılarımla

SAYIN BAŞKANIM
Ablacım eğer Bana eşya Jollamak
İster seniz Benim Aşağıdaki
Adrese gönderin

Canım Ablam varsa bana Bliylük

Kelebek Tokalardan minik kelebek Tokalardan
Lastik Tokalardan Küpelerden de Yollarmısın

Yıllardır hasretim inancın olsun ablam Gede
Sevdiğini beri

5-Mahpus ve hapishane idaresi görüşme soruları

Engelli Mahpuslar İçin Görüşme Kılavuzu

Görüşme No:

Görüşmenin Yeri:

Görüşmenin Tarihi:

Görüşmenin Başlangıç Saati:

Görüşmenin Bitiş Saati:

Görüşmeyi Yapan Kişinin İsmi:

MAHPUSA DAİR GENEL BİLGİLER

Mahpusun Kimlik Cinsiyeti:

Mahpusun Medeni Durumu:

Mahpusun Öğrenim Durumu:

Mahpusun Mesleği/İşi:

Mahpusun Yaşı:

Mahpusun Uyuşu:

DAVASINA DAİR BİLGİLER

Ne Zaman Tutuklandı?

Davası Sonuçlandı mı? Sonuçlandıysa Ne Kadar Gün Aldı?

Hangi Maddeden Yargılanıyor?

Daha Önce Hapishanede Tutuldu mu? Tutulduysa Kaç Defa? Nerelerde? Ne Kadar Sürelerle?

GÖZALTINA DAİR BİLGİLER

Nerede Göz Altında Tutuldu ve Kaç Gün Gözaltında Kaldı?

Gözaltına Alınırken ve Göz Altı Sırasında Bir Sorunla Karşılaştı mı?

Gözaltında Bir Sorunla Karşılaştıysa Ne Yaptı?

ENGELLİLİK VE SONUÇLARI

Ne tür bir engeli var?

Biliyorsa engellilik oranı kaç?

HAPİSHANE YAŞANTISI

Bir Engelli Birey Olarak Özel İhtiyaçları Var Mı? Varsa Bu İhtiyaçları Neler?

Özel İhtiyaçları Karşılıyor Mu?

Hapishanenin fiziki koşullarından kaynaklı sorunlar yaşıyor mu? Örneğin tuvalet, banyo, yatak engelliye uygun mu? Örneğin görme engelli için tutacaklar vb. uygun tertibat var mı?

Hapishanenin kütüphane, spor salonu, atölye vs. tesis ve hizmetlerinden yararlanabiliyor mu?

Hapishanenin işleyişine dair yeterince bilgilendirilebiliyor mu? Örneğin işitme engelli ise işaret diliyle anlatılıyor mu, görme engelliye kabartmalı olarak hazırlanmış bilgilendirme broşürleri var mı?

-Koşuş Yaşantısı

Bize Koşuşunu Tarif Edebilir, Anlatabilir Mi? (Mimari Olarak, Kaç Katlı, Büyüklüğü Ne Kadar, İçerisinde Neler Var vs.)

Tutulduğu Koşuş/Oda Kaç Kişilik? Kaç Kişi Kalıyor?

Koşuşta/Odada Kaldığı Kişilerle İlişkileri Nasıl?

Havalandırma (Avlu) Nasıl Bir Yer?

Havalandırmaya Günde Kaç Saat, Kaç Kişiyile Beraber, Kimlerle Çıkabiliyor?

-Diğer Mahpuslarla İlişkiler

Diğer Mahpuslarla İlişkileri Nasıl?

Diğer Mahpuslarla İlişkilerinde Yaşadığı Olumlu ve Olumsuz Durumlara Örnekler Verebilir Mi?

-Personel İle İlişkiler

Personelin İle İlişkileri Nasıl?

Personel İle İlişkilerinde Karşılaştığı İyi ve Kötü Durumlara Örnekler Verebilir Mi?

-Aktiviteler

Hapishanede Koşuş Dışındaki Aktivitelere Katılıyor Mu? Bu Aktiviteler Neler? Haftada Kaç Gün, Kaç Saat?

Eğer Bu Aktivitelere Katılıyorsa, Nasıl Değerlendiriyor?

Başka Ne Tür Aktiviteler Olsun İster?

-Sağlık Sorunları, Revir, Hastahane

Sağlık Sorunları Yaşıyor Mu? Yaşıyorsa Ne Sorunları Var?

Sağlık hizmetlerinden yararlanabiliyor mu? Örneğin süregelen hastalığı varsa ve düzenli kontrol yaptırması gerekiyorsa yapabiliyor mu, fizik tedavi görmesi gerekiyorsa görebiliyor mu?

Revire Çıkmış Mı? Çıkmışsa Nasıl Çıkabiliyor? Reviri Nasıl Değerlendiriyor?

Hastaneye Çıkmış Mı? Çıkmışsa Nasıl Çıkabiliyor? Hastaneyi Nasıl Değerlendiriyor?

Engelinden dolayı kullanmak zorunda olduğu işitme cihazı, baston, tekerlekli sandalye vb. araçlara ulaşabiliyor mu ya da diyet yapmak zorundaysa diyet yemeği sağlanıyor mu?

-Mahkeme

Duruşmalara Gidiş Gelişlerini Anlatabilir Mi?

Duruşmalara Gidip Gelirken Bir Sorun Yaşıyor Mu, Yaşadı Mı, Yaşadıysa Bu Sorunlar Neler?

Bu Sorunlar Nasıl Çözülür?

-Görüşler ve Öneriler

Türkiye Hapishanelerini Nasıl Değerlendiriyor?

Engellilerin Hapsedilmesini Nasıl Değerlendiriyor?

Hapishanelerde Ne Tür Düzenlemeler Yapılırsa Yaşantıları Daha İyi Hale Gelebilir?

ZORUNLU OLMAYAN ANCAK VERMEK İSTEYENLERDEN ALINABİLECEK EK BİLGİLER

Mahpusun Adı ve Soyadı:

Mahpusun Telefon Numarası:

Mahpusun E mail Adresi:

Mahpusun Adresi:

Dışarıda Kendisiyle Görüşebileceğimiz Eski Mahpus Arkadaşları Var Mı? Bize İletişim Bilgilerini Verebilir Mi?

Hapishane Ziyaretlerinde İdareye Sorulabilecek Sorular

Hapishanenin genel mevcudu kaç? Bunların kaç tutuklu, kaç hükümlü, kaç kadın kadın kaç erkek? Çocuk mahpus kalıyor mu?

Engelli, Yaşlı, Yabancı Uyruklu, LGBT mahpus gruplarından kaç mahpus var? Kaç tutuklu kaç hükümlü, yaş aralıkları neler, hangi maddeden yargılanıyorlar ya da hüküm giydiler?

Bu mahpus gruplarının hapishanede bulunması idareyi nasıl etkiliyor? Farklı bir etkisi varsa bunun nedenleri neler? Olumlu ve olumsuz etkileri neler olabilir?

Bu mahpus gruplarıyla ilgili olarak hapishanelerde özel düzenlemelere gidilip gidilmediği eğer gidiliyorsa ne gibi özel düzenlemelerin yapıldığı (Örneğin bu mahpus gruplarının kendilerine özel koşulları var mı?)

Bu mahpus gruplarının kendilerine özgü ihtiyaçları var mı? Varsa bu ihtiyaçlar nelerdir?

Bu mahpusların tespit edilen ihtiyaçları karşılanıyor mu, karşılanıyorsa hangi usül, süre ve esaslarda karşılanıyor? Örneğin engelli tutuklu ve hükümlülerin (tekerlekli sandalye, işitme cihazı, baston, şeker ölçüm cihazı vb) yardımcı cihaz ve (omurilik felçlilerinin üriner katater, işitme engellilerin işitme cihaz pilleri, şeker ölçüm çubukları vb) tıbbi sarf malzeme ihtiyaçları...

Bu ihtiyaçların karşılanması önünde engeller var mı?

Hapishanelerde bu gruplara yönelik bilgilendirici özel materyal var mıdır? Örneğin görme engelliler için hapishane mevzuatlarının kabartmalı baskısı ya da yabancı mahpuslar için kendi dillerinde basılmış materyaller var mıdır?

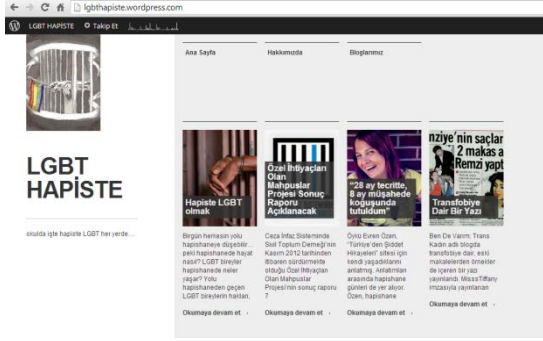
Bu mahpus gruplarının hapishanelerdeki tesis ve hizmetlerden yararlanabilmesini sağlamak için özel tedbirler alınmış mıdır? Örneğin kütüphanede görme engelliler ve yabancı mahpuslar için kitap bulundurulmakta mıdır? Engelli tutuklu ve hükümlüler, yabancılar, LGBT ve yaşlı mahpuslar spor sahalarından yararlanabilmekte midir.

Özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik eğitim alan bir personeliniz var mı? Bu personelin konumu nedir?

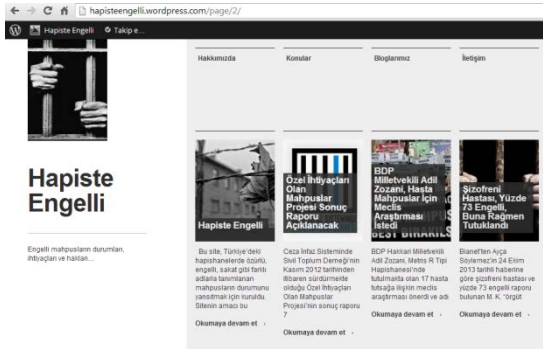
Bu mahpus gruplarına ilişkin bir sorun ile karşılaştığınızda danıştığınız, destek bir kurum var mı? Üniversitelerden, sivil toplum kurumlarından faydalanabiliyor musunuz?

Özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik önerileriniz var mı? Varsa bu öneriler neler? Bu konuda daha önce bakanlığa önerileriniz oldu mu?

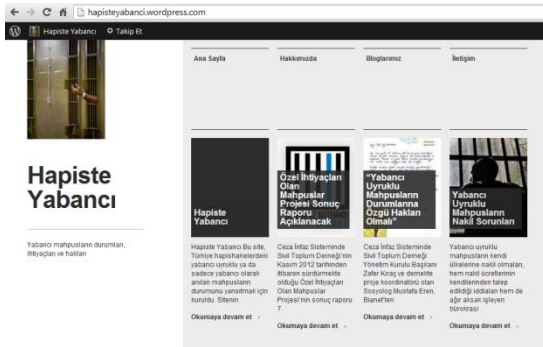
BLOGLARIMIZ

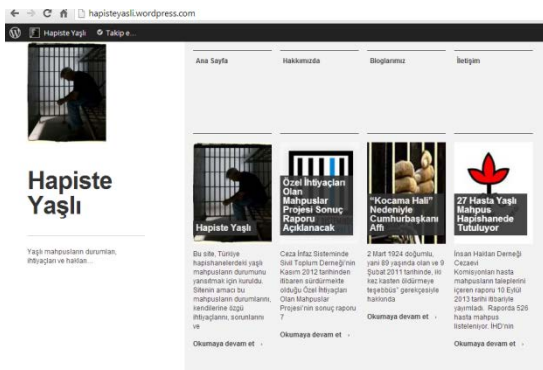
Hapiste LGBT

Hapiste Engelli

Hapiste Yabancı

Hapiste Yaşlı